

**TURI
PA
ROKAI,**

**IEMET
ACI**

*LALITA MUIŽNIECE
RASMA SINĀTE
SANDRA KRONĪTE-SĪPOLA*

Lalita Muižniece
Rasma Sināte
Sandra Kronīte-Sīpola

**TURI
PA ROKAI,
IEMET ACI**

3. papildināts izdevums

LSC apgāds Kalamazū 1997

Tekstu iekārtojais un vāku
zīmējis Arnolds Sildegs

Grāmata izdota ar Latviešu Fonda
atbalstu

Copyright © by Lalita Muižniece
1997
ISBN 0-944622-28-3

PRIEKŠVārds 3. izdevumam

Pirms vēl sniegs bij
sācis kust,
Nāca sīki gāju putni.
Rainis

Kā gāju putni, kas vēstī pavasari, tā uz Kalamazū no daudzām vietām Amerikā un arī no citām zemēm brauca latviešu studenti tad, kad Rietummičiganas universitātē mācīja latviešu valodu. Lai pareizi rakstītu, studentiem bija nepieciešama pareizrakstības rokasgrāmata. Tāda grāmata bija vajadzīga arī latviešu vidusskolu audzēkņiem, skolotājiem, korrektoriem un vēl daudziem citiem latviešiem.

Rūpes par pareizrakstības rokasgrāmatas sagādāšanu uzņēmās Biruta Abula. Viņa sarunāja Lalitu Muižnieci un mani grāmatas uzrakstīšanai, sarunāja Augstuma spiestuvi grāmatas iespiešanai un sagādāja arī nepieciešamo naudu grāmatas 1. izdevuma publicēšanai.

Mūžu dzīvo, mūžu mācies. Saliekot kopā manu un Lalitas Muižnieces divus mācīšanās mūžus, mūsu abu kopīgais mācīšanās un līdz ar to arī zināšanu, darba un pieredzes mūžs iznāca krietni garš. Ķērāties tūlīt pie darba un to samērā ātri paveicām.

Pielikumam praktisko rakstu paraugus uzrakstīja mana toreizējā skolniece Sandra Kronīte-Sīpola. Tekstu ar datoru pārrakstīja Lalita Muižniece pati, grāmatiņu iekārtoja un vāku uzzīmēja mākslinieks Arnolds Sildegs.

Grāmatiņas TURI PA ROKAI, IEMET ACI 1. izdevums 1000 eksemplāru metienā iznāca 1990.

gadā. Izsūtīšanu pasūtītājiem uzņēmas Biruta Abula. Pusgada laikā grāmatiņa bija izpirkta. 1991. gada 2. aprīlī grāmatiņas TURI PA ROKAI, IEMET ACI autores saņēma Goppera fonda balvu vispārīgajā nozarē.

Sākām gatavot grāmatiņas 2. papildināto izdevumu. Lai novērstu pārpratumus, kādi grāmatas lietotājiem varēja rasties, salīdzinot trimdas, resp., grāmatā lietoto ar Latvijā 1990. gadā lietoto pareizrakstību, 2. izdevumam pievienojām jaunu nodaļu, kurā bija izskaidrota atšķirība starp trimdas un Latvijas pareizrakstību. Toreiz cerējām, ka jo drīzi Latvijai un trimdai izdosies izveidot vienu kopīgu pareizrakstību.

Tomēr arī tagad - 1996. gadā, gatavojot grāmatiņas TURI PA ROKAI, IEMET ACI 3. izdevumu, nodaļa par Latvijas un trimdas pareizrakstības atšķirībām jāatstāj tāda pati, kāda tā bija 2. izdevumā. Dažs varbūt iebildīs, ka vārdu "trimda" vajadzēja izmainīt pret vārdu "diaspora". Diemžēl - kamēr Latvijā gaŗumzīmes svešvārdos turpina "lūkāt" pēc krievu valodas paraugiem, kamēr, atmetot "r" mīkstināšanu, tiek grauta latviešu valodas likumība un sistēma, kamēr Bachu sauc par Bahu un Lerchs Puškaitis pārdēvēts par Lerhi-Puškaiti, vismaz manuprāt, latviešu valodas pareizrakstība pati vēl ir trimdiniece svešās zemēs. Tāpēc arī grāmatiņas TURI PA ROKAI, IEMET ACI 3. izdevumā joprojām paturēta Latvijas 1944. gada pareizrakstība.

Lai atvieglinātu grāmatiņas lietotājiem atrast vajadzīgos šķirkļus, 3. izdevumā starp 6. un 7. lappusi ievietota papildu nodaļa "Šķirkļu saraksts pa lappusēm" ar numerāciju i-vii.

Rasma Sināte

PATEICĪBAS

Visas labas lietas ir trīs. Laižot klajā grāmatiņas TURI PA ROKAI, IEMET ACI 3. izdevumu, teiksim paldies par visiem trim izdevumiem reizē.

Paldies Birutai Abulai par ierosmi un darba kārtošanu. Bez Birutas Abulas palīdzības šī grāmatiņa nemaz nebūtu uzrakstīta.

Paldies Latviešu fondam, ALAs Kultūras fondam un korporācijai Gundega par līdzekļiem 1. izdevuma publicēšanai.

Paldies māksliniekam Arnoldam Sildegam par teksta grafisko iekārtojumu un vāka zīmējumu.

Paldies Goppera fondam par 1991. gada Goppera fonda balvu.

Paldies Latviešu studiju centram un LSC apgādam par 2. izdevuma finanču un reklāmas kārtošanu.

Paldies manuskripta vērtētājiem un papildinātājiem: B. Abulai, E. Aistaram un G. Šmidchenam un tāpat arī 1. izdevuma vērtētājiem: V. Draviņai, R. Hofmanim, V. Ruņģei, E. Silkalnam, G. Šmidchenam, L. Zusnem un 2. izdevuma vērtētājam R. Augstkalnei.

Paldies Birutai Abulai par 1. izdevuma grāmatiņu izsūtīšanu, un paldies Latviešu studiju centra darbiniekiem par 2. izdevuma grāmatiņu izsūtīšanu.

Un beidzot - paldies visiem, kas šai grāmatiņā ir iemetuši aci.

Rasma Sināte
Lalita Muižniece

GRAMATISKO NOSAUKUMU VĀRDNĪCIŅA

adjektīvs*	kādenis (īpašības vārds)	adjective
adverbs	apstāklenis (apstākļa vārds)	adverb
artikuls	norādītājs vārds (svešvalodās)	article
debitīvs	vajadzības izteiksme	debitive mood
defise	savienojuma zīme	hyphen
deklinācija	locīšana	declination
deklinēt	locīt	decline
deminutīvs	pamazināmais vārds	diminutive
imperatīvs	pavēles izteiksme	imperative
indikatīvs	īstenības izteiksme	indicative mood
infinitīvs	nenoteiksme	infinitive
interjekcija	izsaukmes vārds	interjection
intransitīvs verbs	nepārejošs norisenis	intransitive verb
kondicionālis	vēlējuma izteiksme	conditional
konjugācija	noriseņa (verba) locīšana	conjugation
konjugēt	locīt noriseni (verbu)	conjugate
konjunkcija	saiklis	conjunction
negācija	noliegums	negation
numerālis	skaitlenis skaitļa vārds	numeral
objekts	papildinātājs	object
participis	divdabis	participle
partikula	palīgvārds	particle
pasīvās formas	ciešamās kārtas formas	passive forms
postpozīcija	pievārds	postposition
predikāts	izteicējs	predicate
prepozīcija	prievārds	preposition
prefikss	priedēklis	prefix
pronomens	vietniekvārds	pronoun
refleksīvās formas	atgriezeniskās formas	reflexive forms

relatīvā izteiksme	atstāstījuma izteiksme	indirect discourse mood
subjekts	teikuma priekšmets	subject
substantīvs	lietvārds	noun, substantive
	īpašvārds	proper noun
	sugas vārds	common noun
sufikss	pieklis	suffix
transitīvs verbs	pārejošs norisenis	transitive verb
verbs	norisenis (darbības vārds)	

*šai grāmatīnā lietoti ar tumšo krāsu iespiestie nosaukumi

PASKAIDROJUMI PAR IESPIEDUMA BURTIEM

ar asasasa	burtiem iespiesti šķirkļa ieraksti
ar asasasa	burtiem iespiesti paskaidrojumi
ar asasasa	burtiem iespiesti izcelami vārdi un vārdkopas paskaidrojumos
ar asasasa	burtiem iespiestas pareizās formas, vārdi un teikumi piemēros
ar asasa	burtiem iespiestas nepareizās formas, vārdi un teikumi piemēros un šķirkļa ierakstos

SAĪSINĀJUMI

adv.	adverbs
B.	V. Bērziņa-Baltiņa <i>Latviešu valodas gramatika</i>
dat.	datīvs
dsk.	daudzskaitlis
ģen.	ģenitīvs
konj.	konjugācija
lp.	lapaspuse
p. un pers.	persona
piem.	piemēram
refl.	refleksīvs jeb atgriezenisks
resp.	respektīvi
sal.	salīdzini
sk.	skaties (skaties informāciju norādītajā šķirklī)
sk. arī	skaties arī (skaties papildu informāciju norādītajā šķirklī)
u.c.	un citi
u.tml.	un tamlīdzīgi
utt.	un tā tālāk
vsk.	vienskaitlis

ŠĶIRKĻU SARAKSTS PA LAPPUSĒM

- 7 -ā- un -a- verbu galotnēs
 ābols, ābolam
 abonents/-e, abonements
 acīm redzot un acīmredzot
- 8 ačgārns, ačgārnisks
 adjektīvu noteiktās galotnes sk.
 noteiktās galotnes
 afgānis, afgāniete, afgāņi
 AIDS, arī mērlis
 -ains (līdzskaņa mīkstinājums)
 aiz (aiz kā?)
 aizskart (arī aizkart)
 *aizvietot
 -āk(-) sk.
 komparatīvais
 piedēklis
 akmens, akmenim
 akronimi un saīsinājumi
- 9 akuzatīvs laika izteikšanai
 alkohols
 ambulance
 Amerika
 -āms vai -ams sk. -ā- un -a- verbu galotnēs
 angļu valodas akronimi sk. akronimi un saīsinājumi 3.
- 10 angļu val. īpašvārdi sk. pēdiņās
 anketa
 ap (ap ko?)
 apakš (apakš kā?)
 apgāds, apgādam
 aplaudēt
 apostrofu (') lieto
- applūdināt, applāvības u.c.
 ar (ar ko?)
 *ar kājām iet
 ar un arī
 ārpus (ārpus kā?)
 artikuls
- 11 -as vai -ās verbu galotnēs sk. -ā- un -a- verbu galotnēs
 asinsspiediens
 asmens, asmenim
 Aspazija
 -at, -āt vai -iet verbu galotnēs sk.
 imperatīva 2. p. galotnes; indikatīva 2. p. galotnes un 2. daudzskaitļa p. galotnes
 atbildēt uz jautājumu un atbildēt jautājumu
- 11 atgriezt
 atkārtots noliegums sk. noliegums
 atkārtotu teikumu [...] pēdiņās
 atpakaļ
 atrast nelieto
- 12 attapīgs, attapties u.c.
 *atvietot
 atvilktne
 audience
 audzēknis
 audzēt
 audzināt
 audžubērns, audžubrālis u.c.
 aust (audeklu): auž, auda, audis

- aust (gaisma): **aust, ausa, ausis**
autors, autore
bagāts
- 13 **bailīgs**
balansēt
balti, baltie, baltieši
baptists un batists
**baudīt izglītību*
bebrs, bebram
beisbols, beisbolam
bērnudārzs, bērnumeita
berzt: berž, berza, berzis
bez (bez kā?)
bez kā
**bez lietošanas signālu*
bibliotēka
biedrs, biedram
- 14 **bilance, bilancei**
**biljons*
birt un birzt
birzs, birzij
birzt sk. birt un birzt
bj sk. līdzskaņu b, m, p, v savienojumi ar -j-
brāladēls, brāļameita
bruņurupucis
bumbiere un bumbieris
burtu salikteņi sk. akronimi un saīsinājumi
būt/nebūt
- 15 **caur (caur ko?)**
cept: cep, cepa, ceps
ceturtdaļa, ceturtdiena
ch vai h svešvārdos
cienījamais/-ā, -ie-, -ās
- 15 **ciest neveiksmi*
ciešamās kārtas formas sk. pasīvās formas
cikkārt, cikreiz
cilvēcīgs un cilvēcīks
- 16 **cirpt: cērp, cirpa, cirps**
- cits aiz cita**
cits ar citu
čells
četratā
četrkāpus, četrreiz
dabīgs un dabīks
**dabon vai dabūn sk. dabūt*
dabūt: dabū, dabūja, dabūs
-dams (-s- vai -z- izskaņas -dams/-a -[..] priekšā)
**darīt zināmu*
datīva lietošana
- 17 **dator-**
datumu [..] raksti
- 18 **daudz, vairāk un daudzi/-as, vairāki/-as**
daudz, vairāk un vairs
- 19 **daudzmaz**
daudzskaitļa 2. personas formas nākotnē sk. indikātīva 2. p. dsk. galotnes
debitīvā
defise sk. savienojuma zīme
dēladēls (mazdēls)
dēļ
deminutīvu izskaņas
- 21 **-desmit: divdesmit** *utt. desmits, simts, miljons, miljards*
diez, diezin
divdabju ar izskaņu -dams/-a rakstība sk. -dams [..]
divi
divi vai vairāki darbības veicēji ar vienu izteicēju sk. šķirkli
- 22 **dolārs, dolāram**
**dot informāciju*

- droši vien
dubultmikstinājumi
dzeja un dzejolis
dzērienu nosaukumi
dzimta, dzimte un
dzimums
- 23 dzirdēt
*"dzīt" *polītiku,*
propagandu, jokus
džezs
džīnas
-ējs un -īgs
-ējs/-a, -ējais/-ā
-eklis vai -eklis
- 24 -ēknis vai -eknis
- 24 eposs, eposam, arī eps,
epam
fabrika
fakss, faksam
filcs, filcam un
filcis, filcim
firma. sk. arī
korporācija
fokuss, fokusam
g - dz un k - c mija
- 25 gadu simtenis utt.
galotnes -at, -āt vai -
iet sk. *imperātīva*
2. p. galotnes un
indikātīva 2. p.
daudzskaitļa galotnes
gar (gar ko?)
gāzt: *gāž, gāza, gāzīs*
godājamais/-ā, -ie, -ās
grads
grāmatu, laikrakstu,
lugu u.tml.
nosaukumu locīšana
- 26 grāmatu, laikrakstu,
lugu u.tml. nosaukumu
rakstība sk. *lielie*
un *mazie burti* 2. un
3.
grauzt, graut, grūt
griezt: *griež, grieza,*
griezīs
- grūst: *grūž, grūda,*
grūdīs
ģenitīva lietošana
- 28 h vai ch sk. ch vai h
svešvārdos
humāns un *humānitārs*
hurakāns jeb orkāns
-i tagadnes vienskaitļa
2. personas galotnē
-ī- verbu izskaņā sk.
verbi ar celma
patskani -ī-
-īca
iedvesma
iekam, iekām, iekams,
iekāms
- 29 iekārta
iemesls
iemīlēties
iepretim jeb iepretī
iespaidot un ietekmēt
iespiedums, izdevums,
metiens
iet
-ija vai -īja?
- 30 ik
imperātīva 2. p.
galotnes
- 31 indekss, indeksam
indikātīva 2. p. dsk.
galotnes
interese
-iņš/-iņa sk. *deminutīvu*
izskaņas
īpašvārdu locīšana sk.
grāmatu,
laikrakstu, lugu
u.tml. nosaukumu
locīšana un uzvārdi B.
uzvārdu locīšana
istaba
- 31 īstenības izteiksmes 2.
p. daudzskaitļa galotnes
sk. *indikātīva* 2. p.
daudzskaitļa galotnes
it kā

- 32 **it sevišķi**
-ītis/-īte sk.
deminutīvu izskaņas
**izbidīt sēdes vadītāju*
izdevums sk.
iespiedums, izdevums,
metiens
izdomāt
**iznest, izvest lēmumu*
**izpalikt*
izpriece
**izsaukt izbrīnu,*
sajūsma, pārpratumus
izsaukuma zīmi (!) liec
izskaņas -ējs/-a, -
ējais,-ā sk.
-ējs/-a, -ējais/-ā
izskaņas -ēklis un
-eklis sk. **-ēklis**
vai -eklis
iztaisīt
izteicējs pie 2. un 3.
personas teikuma
priekšmetiem
- 33 **izteikt pateicību*
**izvest darbu, projektu*
-j- ar līdzskaņiem sk.
līdzskaņu b, m, p, v
savienojumi ar -j-
ja un vai sk. **vai un ja**
jā un ja
jā- verbi sk. **debitīvā**
jābūt lieto ar datīvu
jaunnedēļ
jautājuma zīmi (?) liec
- 34 **jeb un vai**
jeb-: jebkad,
jebkāds/-a u.c.
"jūs " galotnes sk. 2.
daudzskaitļa p. galotnes
juteklīgs/-a, jūtelīgs/-
a,
jutīgs/-a, jūtīgs/-a
k - c mija sk. **g - dz**
un k - c mija
ka un kad
- 35 **kā salīdzinājuma**
vārdkopā
kā un par
kā/nekā
(salīdzinājumvārdi) sk.
kommats salīdzinājum-
vārdu kā/nekā priekšā
kad un ka sk. **ka un kad**
kādēļ un tādēļ
**kamdēļ*
- 36 **kāpt**
kārtas numerāļi sk.
punkts aiz cipariem
kartīte
kas
kas, kuŗš
- 36 **kas nebūt*
- 37 **kas par*
kastanis un kastaņa
kaut arī, kaut gan, kaut
vai
kaut cik, kaut kā, kaut
kad, kaut kāds, kaut
kas u.c.
klajs, klājs un klajš
- 38 **kļūt un palikt**
kōlu (:) lieto
kōmiks, kōmiķis, kōmisks
kommats
38Liec kommatu
41Neliec kommatu
- 43 **kommats**
salīdzinājumvārdu
kā/nekā priekšā
- 44 **komparatīvais piedēklis**
-āk(-)
komponists sk. **autors,**
autore
kondicionāļa galotni -
tu/-tos
kongress, kongresam
kōns, kōnam
kopš (kopš kā?)
kopējs vai kopīgs sk.
-ējs un -īgs
korporācija

- kosms, kosmam
krokodils, krokodilam
krustmāte
- 45 **krusttēvs**
kuŗš lietošana jautājuma
teikumos un
palīgteikumos sk. **kas,**
kuŗš
**kvēlošs*
labad sk. **postpozīcijas**
ar ģen.
lai
laikā, laikus
lapaspuse, lp., lappuse,
lpp.
**lasās*
- 46 **lauzt: lauž, lauza,**
lauzis
lava un lāva
lēkt: lec, lēca, lēks
lente, lentei
līdz un līdzī
līdzko
līdz-
- 47 **līdzskaņa mīkstīnājums**
izskaņas -ains
priekšā sk. -ains (..)
līdzskaņu b, m, p, v
savienojumi ar -j-
- 48 **līdzskaņu d, t un st**
mija ar ž, š un
š/šķ
- 49 **lielie un mazie burti**
49 **ar lielo burtu**
rakstāmi
52 **ar mazo burtu**
rakstāmi
- 52 **lieta**
lietot, lietāt
- 53 **lietvārdi ar nom. un**
ģen.galotni -s
vīriešu dzimtē sk.-s
galotne vienskaitļa
nom. un ģen. vīriešu
dzimtes lietvārdiem
- lietvārds ar diviem vai
vairākiem apzīmētājiem
liķieris
līst, līst un līt
locīt: loka, locīja,
locīs
lūzt: lūst, lūza, lūzīs
ļaudis, ļaužu, ļaudīm
ļodzīties: ļogās,
ļodzījās
- 54 **mācēt un mācīt**
mācība un mācības
maisīt
**manās (tavās, viņa*
utt.) domās
māsa kā profesijas
nosaukums
māte, māma, māmiņa u.c.
materiāls
- 55 **medicīna**
medicīnas māsa sk.
māsa kā profesijas
nosaukums
metiens sk. **iespiedums,**
izdevums, metiens
mēnesis, mēnesim
mēness, mēnesim
mēnessērdzība,
mēnessērdzīgs
mīkstīnājums -ains
priekšā sk. -ains (..)
mīkstīnātais r (ŗ)
- 56 **mīkstīnāto līdzskaņu**
asimilācija sk.
dubultmīkstīnājumi
mīlēt
mīljards sk. **desmits,**
simts, miljons,
mīljards
miljons sk. **desmits,**
simts, miljons,
mīljards
mīlzt: mīlst, mīlza,
mīlzis

- mj sk. līdzskaņu **b, m, p, v** savienojumi ar -j-
mocīt: moka, mocija, mocīs
motocikls, motociklists
**mutiski*
- 57 **nākam-, nākoš-**
**nākas runāt; nākas strādāt*
nākotnes daudzskaitļa 2. p. formas sk.
indikātīva 2. p. galotnes vai 2. dsk. p. galotnes
**nākt priekšā, nākt pie slēdziena*
ne maz un nemaz
ne mazāk
ne par ko un neparko
nē un ne
**ne vēl*
ne vien, ne tik vien, ne tikai
- 57 **ne vienreiz, ne vienreiz vien, nevienreiz**
- 58 **ne viss un nevis:**
ne-
negācija sk. noliegums
nekā salīdzinājuma vārdkopās
nekā un nevis
- 58 **nekavējoši*
nereti = bieži
nevajadzīgi vārdu savienojumi
- 59 **nez, nezin**
no (no kā?)
**no svara*
nolemt
- 60 **noliegums**
norādāmo pronōmenu lietošana
**nospiedošs vairākums*
noteiktā galotne
- 61 **notikt**
- *nozīmēt kandidātu*
numerāļi sk. šķirkli
numerāļu noteiktās galotnes sk.
noteiktās galotnes
**ņemt dalību*
**ņemt / neņemt nopietni*
oriģināli
otrais/-ā, otrs/-a
- 62 **2. daudzskaitļa personas galotnes**
2. vienskaitļa personas galotne tagadnē sk. -i
tagadnes
vienskaitļa 2. p. galotnē
otrreiz
pa
pa laikam un palaikam:
pa priekšu un papriekš
- 63 **pa un par**
**pacelt jautājumu*
-padsmit sk.
vienpadsmit līdz deviņpadsmit
pagājušo-, pagājuš-, pagājš-
pakārtojuma saikļi sk.
saikļi un citi vārdi, kuŗu priekšā jāliek kommats
palikt un kļūt sk. **kļūt un palikt**
pamazināmie vārdi sk.
deminutīvu izskaņas
paņemt
papildinātājs kopā ar vārdiem, kas beidzas ar -šana sk. **-šana vārdi ar papildinātāju**
papildu un papildus
papīrs
- 64 **par (par ko?)**
par un kā
- 64 **par un pa** sk. **pa un par**
**par nožēlošanu*

- pareizs**, adv. **pareizi**
particips ar diviem vai vairā-kiem darbības veicējiem
- 65 **particips** ar galotni -ošs/-a
 participu noteiktās galotnes sk.
noteiktā galotne
partikula
pasīvās formas
pasūtīt un **pasūtīnāt**
**pasniegt angļu valodu, matēmatiku*
pašreiz
pat
- 66 **pat ja*
patikt
**patreiz, patreizējs*
pats, pati
 pavēles izteiksmes galotnes sk.
imperātīva 2. p. galotnes
pēc (pēc kā?)
**pēc autografēšanas viņa grāmatas*
pēdiņās ("...") liec
- 67 **pēdiņu novietojums**
perspektīva
pie (pie kā?)
- 68 **piederēt pie** [...] **pielietot*
**pielikt visas pūles*
**pieņemt, ka tas tā notiks*
**piepalīdzība*
**pierakstīt otram kādas īpašības*
**pievest piemērus*
pilna laika
pirmais/-ā
pirms (pirms kā?)
 pj sk. līdzskaņu **b, m, p, v** savienojumi ar -j-
- planētu nosaukumi**
plest un **plēst**
plūsma
pogāt un **pogot**
- 69 **postpozīcijas** ar **ģenitīvu: dēļ,**
labad, pēc (iemesla nozīmē)
**prasīt jautājumu*
predikāts Sk. **izteicējs**
prepozīcija ar vienskaitļa datīvu un akuzatīvu Sk. **pa**
prepozīcija ar vienskaitļa ģenitīvu un akuzatīvu Sk. **uz**
prepozīcijas ar datīvu
prepozīcijas ar vsk. akuzatīvu
prepozīcijas ar vsk. ģenitīvu
prepozīcijas - divas blakus
- 70 **prepozīciju** liec
 70 **pret** (pret ko?)
pretim jeb **preti**
priekš
**priekšlikums*
priekšvārds
pronōmeni
- 71 **propaganda**
pulksten
pulksteņa laika
apzīmējumi
punkts aiz cipariem
punkts grāmatas titullapā
punkts periodikā
- 72 **punkts** saīsinājumos
punkts vēstulēs, iesniegumos un citos praktiskos rakstos
pus ; pus-; -pus
 -pus prepozīciju otrā daļā
pūst un **pūt**

- 73 **radnieku nosaukumi**
radīt un rast
**rakstiski*
- 74 **refleksīvās formas**
pasīvā nozīmē sk.
pasīvās formas
reiz; -reiz
reti
**riebjums*
rietumi
rok-
roks, rokam (mūzika)
rudens, rudenim
runa ir
 r sk. **mikstinātais r**
-s galotne vienskaitļa
nominatīvā un ģenitīvā
viriešu dzimtes
lietvārdiem
-s galotnes sieviešu
dzimtes lietvārdi
- 75 **-s- vai -z- izskaņas**
-dams/-a, -damies/-ās
priekšā sk. **-dams**
saikļi un citi vārdi,
kuŗu priekšā jāliek
kommats
- 76 **saikļi pie pārākās**
pakāpes
saikļi, pirms kuŗiem
kommats jāliek, ja tie
atkārtojas
saikļu pāri, kuŗos
kommats jāliek otras
daļas priekšā
saikļu savienojumi,
kuŗos kom- mats
jāliek 2. daļas priekšā
saīsinājumi sk.
akronimi un
saīsinājumi; punkts
saīsinājumos un
saīsinājumi, ko bieži
lieto
- 77 **saīsinājumi, ko bieži**
lieto
- sakārtojuma saikļi sk.
saikļi un citi
vārdi, kuŗu priekšā
jāliek kommats
- 78 **salikteņi**
salikteņi ar pus-; -pus
sk. pus- ; -pus
salīdzinājumvārdi
kā/nekā sk. **kommats**
salīdzinājumvārdu kā/
nekā priekšā
salīdzinājumvārdi kā,
nekā, par
sargāt: sarga, sargāja,
sargās
**sastāvēt biedrībā būt*
par biedru
satikt un satikties
- 79 **saturēt naidīgu*
informāciju
savienojuma zīme
(defise) (-)
savs un sevis
- 80 **sekojošs**
sekot (ar datīvu)
semikōls (;)
sievasbrālis, sievasmāsa
 u. c.
 sieviešu dzimtes **-i-**
 celma vārdi (ar
 nominatīva galotni **-s**)
 sk. **-s galotnes**
sieviešu dzimtes
lietvārdi
 sieviešu uzvārdi sk.
uzvārdi A
 sieviešu uzvārdi
 savienojumā ar
 vārdiem *kundze* un
jaunkundze sk.
uzvārdi C
sīki un sīkumaini
- 81 **simt** sk. **desmits,**
simts, miljons,
miljards

- simt: divsimt,**
trīssimt utt.
simts sk. **desmits,**
simts, miljons,
miljards
skaidrs un skaidri
skaitīt
skaitleņi sk. **numerāli**
skaņas izlaidums pirms -
šana sk. **-šana (..)**
skaņu salikteņi sk.
akronimi un
saīsinājumi
slaukt un slaucīt:
**slēdziens*
82 **slēgt sapulci,*
sapulces, raksta,
noslēgums
smieklī
**sniegt atbildi, sniegt*
runu
sociāls, sociālists,
sociālistisks
solārās sistēmas
nosaukumi sk.
planētu nosaukumi
staigāt
**staigāt uz skolu, no*
skolas
starp (starp ko?)
statuss, statusam
strādāt
83 **studēt**
summa
83 **svaine, svainei**
svainis, svainim
š sk. līdzskaņu **d, t**
un st mija ar ž, š
un š/šķ
šai; šajā ; šinī sk.
šis, šī
-šana (skaņas izlaidums
pirms **-šana**)
-šana vārdi ar
papildinātāju
**šaubīgi cilvēki*
- šinī sk. **šis, šī**
šis, šī
84 **šī** sk. **šis, šī**
šķ sk. līdzskaņu **d, t**
un st mija ar ž, š
un š/šķ
tā sk. **tas, tā**
tādēļ sk. **kādēļ** un
tādēļ
tā ka un **tā kā**
tā tad un **tā tad:**
tai; tajā; tanī sk.
tas, tā
**taisīt kļūdas*
tālbraucējs, tālrūnis,
tālskatis, tālu
tālumā
tapt: top, tapa, taps
85 **tas**
tas, tā
**tas gods*
tautasdziesma (daina)
tesmens, tesmenim
tēvocis, tēvocim
tēvs, tētis, tētiņš
tiešā runa sk.
atkārtotu teikumu
tik un **tikai**
tik, tik daudz, tik vien
tikai, tikām
tikkārt, tikko, tiklab,
tiklīdz u.c.
tikt
86 **tituls, titulam**
tomēr un toties
traucēt
3.personas pronōmeni
87 **trīs**
-tu/-tos sk.
kondicionāla galotni
-tu/-tos
"tu" jeb 2. vienskaitļa
personas galotnes
sk. **-i** tagadnes
vienskaitļa 2. p.
galotnē

- tūkstoš sk. **tūkstotis**
-tūkstoš: divtūkstoš
gađu utt.
tūkstotis
tvaiks un **tvaiki**
ūdens, ūdenim
ūdrs, ūdram
-usi
uz
- 88 **uz redzēšanos**
88 **uzdot cerības, uzdot cīņu*
uzkrist
uzruna
- 90 **uzskats**
**uzstādīt jautājumu*
**uzstādīt kandidātu*
- 91 **uzvārdi**
91 **A. sieviešu uzvārdi**
92 **B. uzvārdu locīšana**
C. uzvārdu savienojums ar
vārdiem kungs,
kundze u.c.
93D. **divas personas ar**
vienādiem uzvārdiem
E. sveštautiešu
uzvārdi
- 93 uzvārdu noteiktās galotnes sk.
noteiktā galotne
**uzvedums*
**uzvest teātri*
vai lietošana sk. **jeb**
un **vai**
vai un **ja**
- 94 **vai** un **jeb** sk. **jeb** un **vai**
vainags
vairāk, vairāki/-as sk.
daudz, vairāk un
daudzi/-as, vairāki/-as
- vairāk** (adv.) sk. **daudz, vairāk** un **vairs**
(adverbi)
vairāk-
vairs (adv.) sk. **daudz, vairāk** un **vairs**
(adverbi)
vajadzības izteiksme
sk. **debitīvā**
vajadzēt
**vajag iet*
valsts, valstij dsk.
ģen. **valstu**
valstsvīrs, valstsvīram
var būt un **varbūt**
varavīksne
varavīksnene (aciņ)
vārds
- 95 **vārdu dalīšana**
96 **veikt remontēšanu*
vēl
vēlēt
verbi ar celma patskani
-ī-
- 97 **verbs = norisenis**
vēsts, vēstij
vēstules nobeiguma [...]
paraugi
vēstules uzrunas paraugi
- 98 **vidūtājs*
vienpadsmit līdz
deviņpadsmit
vienpēdīnās ('...') liec
vienreizējs vai
vienreizīgs sk. **-ējs**
un **-īgs**
viens
- 99 **viens aiz otra**
viens ar otru
viens kopā ar otrs
vienskaitlis vai
daudzskaitlis? sk.
šķirkli
viesis, viesim, ģen.
viesa

<p>viesistaba, viesizrāde u.c. vietniekvārdi sk. pronōmeni vilināt un viļināt viņš/-a, tas/-ā vīrabrālis, vīramāsa, vīramāte, vīratēvs 100 vīrs (vīrs kā?) vis, visai, viss vis- *visā mierā *visā nopietnībā *visā pilnībā 101 vispār un vispārīgi vispirms vispārējs vai vispārīgs sk. -ējs un -īgs</p>	<p>vj sk. līdzskaņu <i>b, m, p, v</i> savienojumi ar -j- vokātīva formas sk. uzruna zem (zem kā?) zibens, zibenim Ziemassvētki, Ziemsvētki zināt: zina, zināja, zinās *zumma 102 ž sk. līdzskaņu <i>d, t</i> un <i>st</i> mija ar <i>ž, š</i> un <i>š/šķ</i> žel un žēli žurnāls, žurnālists</p>
---	--

*nepareizs, nevēlams vai neveikls vārds vai vārdkopa

A, Ā

-ā- un **-a-** verbu galotnēs Ja verbs 3. personā beidzas ar **-a**, piem., viņš *līdzina*, tad raksti **-ā-** tagadnes daudzskaitļa 1. un 2. personā, 3. personas refleksīvajās formās un participu formās pirms **-m**, **-s** un **-t**:
līdzina: līdzinām, līdzināties, līdzināt, līdzināties, līdzinās, līdzināms; māca: mācām, mācāties, mācāt, mācāties, mācās, mācāms; zina: zinām, zināt, apzinās, zināms; sarga: sargām, sargāt, sargās, sargāms. Pagātnē visu verbu 3. personas galotne ir **-a**, tātad: *skrēja: skrējām, skrējās; mācīja: mācījām, mācījāt, mācījās.*

Verbiem, kam tagadnes 3. personā nav galotnes **-a**, citās tagadnes formās un participu formās ir **-a-**, piem., *sīt: sītam, sītat, sītas, sasītas, sītams; mazgā: mazgā-jam, mazgājat, mazgājas, mazgājams; cer: ceram, cerat, atceras, cerams; tic: neticami, cik daudz var paciest; cieš: tas vairs nav ilgāk paciešams; saprot: viss ir labi saprotams; pazīst: dziedājām pazīstamo dziesmu.* Verbam būt lietojama tagadnes sakne **es-** ar īso **-a-** daudzskaitļa 1. un 2. personā: *mēs esam, jūs esat.* No šī verba tagadnes refleksīvās formas nedarina.

ābols, ābolam, ģen. ābola, daudzskaitlī āboli NE *āboļa, āboļi*

abonents/-e, abonements NE *abonements*

abonents/-e - cilvēks, kas abonē periodiskas publikācijas vai iegādājas abonenta kartes koncertu vai teātru apmeklēšanai

abonements - samaksātas tiesības regulāri saņemt laikrakstus, žurnālus vai regulāri apmeklēt koncertus, teātra izrādes

acīm redzot un acīmredzot

Lieto vārdkopu **acīm redzot** ar nozīmi *ātri, strauji, piem., amarillis uzzied, acīm redzot*; lieto adverbu **acīmredzot** ar nozīmi *droši vien, iespējams, piem., šodien ir silts, acīmredzot drīz nokusīs sniegs.*

ačgārns, ačgārnisks NE *ačgāns, ačgānisks*

adjektīvu noteiktās galotnes sk.
noteiktās galotnes

afgānis, afgāniete, afgāņi NE *afganistāņi*

AIDS, arī **mērlis** NE *eids* Sk. arī **akronimi un saīsinājumi 3.**

-ains (līdzskaņa mīkstinājums izskaņas

-ains priekšā) Ja pamatvārda vienskaitļa datīva izskaņā ir *-i* vai *-e*, tad mīkstini līdzskani **-ains** priekšā: *bedre, bedrei - bedrains; klints, klintij- klinšains; stūris, stūrim - stūrains; olis, olim - oļains.* Ja pamatvārda vienskaitļa datīva izskaņā ir patskanis *-a* vai *-u*, tad nelieto

mīkstinājumu: *migla, miglai - miglains;*
milti (milts, miltam) - miltains.
Izņēmumi: ***saulains, zālais*** (bet
nezāļains). Divējādi vari rakstīt
vārdus: ***smilšains*** vai ***smiltains;***
šķautņains vai ***šķautnains.***

aiz (aiz kā?) lieto ar vienskaitļa
ģenitīvu un daudzskaitļa datīvu: ***aiz***
mājas/mājām.

aizskart (arī **aizkart**): ***aizskaŗ, aizskāra,***
aizskars; aizskardams, aizskartu

aizvietot ***aizstāt*** vai ***vietā likt,*** piem.,
saslimušo priekšsēdi aizstāja valdes
loceklis Ozols.

-āk(-) sk. komparatīvais piedēklis -āk(-)

akmens, akmenim, ģen. **akmens** Sk. arī **-s**
galotne vienskaitļa nominatīvā un
ģenitīvā vīriešu dzimtes lietvārdiem

akronimi un saīsinājumi Raksti akronimus
un saīsinājumus, kas radušies no valstu,
organizāciju, fondu, grāmatu u.c.
nosaukumu atsevišķo vārdu pirmajiem
burtiem, ar visiem lielajiem burtiem,
starp šiem burtiem neliec punktus,
piem., ***ASV, ALA, PBLA, KF, LD, PV*** u.c.
Ir divi veidi pirmo burtu nosaukumu:

1. **saīsinājumi,** kuŗus izrunājot,
nosaucam katru burtu atsevišķi, piem.,
ASV [ā-es-vē], ***DV*** [dē-vē], ***KF*** [kā-
ef], ***PSR*** [pē-es-er]. Šādiem
saīsinājumiem nav locījumu galotņu: ***es***
ieradišos DV sanāksmē; ziedošu KF;

2. **akronimi**, kuŗus izrunājam kā vārdus, nenosaucot atsevišķus burtus, piem., **ALA** [ala], **ALJA** [alja], **LELBA** [lelba], **VEFS** [vefs]. Akronimiem sarunu valodā ir locījumu galotnes, rakstos locījumu galotnes ģenitīvā un datīvā rakstāmas ar mazajiem burtiem, bez apostrofa un bez savienojuma zīmes: **es ziedoŗu ALAi** (NE ALĀi vai ALA-i), **es esmu LELBAs** (NE LELBĀs vai LELBA-s) **atbalstītājs; VEFA** (NEVEF'a vai VEF-a) **strādnieki; sūtīt vēstuli VEFam** (NE VEF'am vai VEF-am).

Akronimiem, kam pēdējais burts ir A (apvienība), akuzātīvā un lokātīvā, kaut arī sarunu valodā sakām, piem., "alu" un "alā", rakstos ieteicams izrakstīt pilnu organizācijas nosaukumu: **iestājos Amerikas latvieŗu apvienībā**. Viegļākas izrunas dēļ kādreiz organizācijas nosaukuma akronimā tiek lietots ne tikai kāda vārda pirmais burts vien, bet divi pirmie burti, piem., **LaRA** (Latvieŗu rakstnieku apvienība). Ieteicams šādu otro burtu rakstīt ar mazo burtu: **LaRA** (NE LARA), lai būtu redzams, ka šīs organizācijas nosaukums sastāv no trīs, ne četriem vārdiem.

3. **akronimus un saīsinājumus**, kas latvieŗu valodā pārņemti tieŗi no angļu valodas, rakstī tāpat, kā tie ir rakstīti angļu valodā, piem., **AIDS, DP, IRO, NATO, UNESCO, UNRRA** u.c.

sk. arī **lielie un mazie burti**

akuzātīvs **laika izteikšanai** Lieto akuzātīvu, runājot par laika ilgumu: **viņa mani sargājusi visu mūžu / veselu dienu / ilgu laiku / piecus mēnešus .**

alkohols NE alkohols

ambulance Lieto ar nozīmi *neliela ārstniecības iestāde, piem., skolas vai nometnes ambulance.* NELIETO: *aizvest slimnieku ar ambulanci.* Pareizi: **aizvest slimnieku ar ātrās palīdzības auto.**

Amerika NE Amērika

-āms vai -ams sk. **-ā-** un **-a-** verbu galotnēs

angļu valodas akronimi sk. **akronimi un saīsinājumi 3.**

angļu valodas īpašvārdi sk. **pēdiņās ("...")**

anketa NE ankete

ap (ap ko?) lieto ar vienskaitļa akuzātīvu un daudzskaitļa datīvu: **ap māju/ mājām.**

apakš (apakš kā?) lieto ar vienskaitļa ģenitīvu un daudz-skaitļa datīvu: **apakš dēļa/dēļiem.**

apgāds, **apgādam,** ģen. **apgāda**
(izdevniecība), piem., **Grāmatu Drauga apgāds**

aplaudēt NE applaudēt

apostrofu (') lieto izlaista patskaņa vietā (parasti dzejoļos ritma dēļ),

piem., **mazs kaķīt's, mazs zaķīt's; ar savu dvēs'li; mūs' māsiņa.** (Modernā dzejā tas vairs nav labs stils.)

Nelieto **apostrofu** vokātīva (uzrunas locījuma) bezgalotnes formā: **vectētiņ! lasītāj! skolotāj! Klāv!** NE *vectētiņ'! lasītāj'! skolotāj'! Klāv'!*

applūdināt, applāvības, apprecēt, apputekšņot NE *aplūdināt, aplāvības* utt.

ar (ar ko?) lieto ar vienskaitļa akuzātīvu un daudzskaitļa datīvu: **staigā ar draugu/draugiem.** NELIETO vārdkopas: *skatīt ar acīm, ar kājām iet.* Pareizi: **skatīt acīm, kājām iet.**

ar kājām iet **kājām iet**

ar un **arī**

ar (prepozīcija), piem., **es runāju ar draugu;**

arī (partikula), piem., **tēvs ir dārzā, es arī iziešu dārzā.**

ārpus (ārpus kā?) Lieto ar vienskaitļa ģenitīvu un daudzskaitļa datīvu vietas nozīmē, piem., **vectēvs reti iziet ārpus mājas.** Nelieto **ārpus** laika nozīmē. NEPAREIZI: *ārsts pieņem slimniekus arī ārpus sava darba laika.* Pareizi: **ārsts pieņem slimniekus pirms un pēc sava darba laika.** Sk. arī prepozīcijas ar vienskaitļa ģenitīvu

artikuls NE *artikula*

-as vai -ās verbu galotnēs sk. **-ā-** un **-a-** verbu galotnēs

asinsspiediens NE *asinspiediens*

asmens, asmenim, ģen. asmens sk. arī **-s galotne vienskaitļa nominātīvā un ģenitīvā vīriešu dzimtes lietvārdiem**

Aspazija NE *Aspāzija*

-at, -āt vai -iet verbu galotnēs sk. **imperātīva 2. personas galotnes; indikātīva 2. personas galotnes un 2. daudzskaitļa personas galotnes**

atbildēt uz jautājumu un atbildēt jautājumam NE *atbildēt jautājumam*

Lieto vārdkopu **atbildēt uz jautājumu**, ja jautājums ir izteikums, ar ko jautātājs grib kaut ko noskaidrot, piem., **skolēns atbild uz skolotāja jautājumu; es uz tavu jautājumu nevaru atbildēt.**

Lieto vārdkopu **atbildēt jautājumu**, ja vārds *jautājums* apzīmē mācību vielu, piem., **pārbaudījumā es vislabāk atbildēju piekto jautājumu.**

atgriezt Nelieto vārdu **atgriezt** ar nozīmi *atdot*, piem., **atdot bibliotēkai grāmatas** (NE *atgriezt grāmatas*).

atkārtots noliegums sk. **noliegums**

atkārtotu teikumu jeb tiešo runu liec pēdiņās (" "). Pirms atkārtotā teikuma liec kōlu; liec citas pieturas zīmes un lieto lielos un mazos burtus šādi: **Tēvs sacīja: "Šodien ir labs laiks, dosimies visi uz ezeru." "Šodien ir labs laiks," tēvs sacīja, "dosimies uz ezeru."**

"Šodien ir labs laiks, dosimies visi uz ezeru," tēvs sacīja. "Panāc šurp!" tēvs sauca. "Kur tu kavējies?" brālis vaicāja. Sk. arī **pēdiņu novietojums**

atpakaļ nelieto laika nozīmē, piem., *divus gadus atpakaļ* (*two years ago*). Pareizi: **pirms diviem gadiem.**

atrast nelieto kā angļu *find* vai vācu *finden*. NEPAREIZI: *es atrodu, ka skolēni šovasar ir daudz iemācījušies.* Pareizi: **redzu, ka skolēni šovasar ir daudz iemācījušies.**

atpāgs, atpāties, atteikt, atteka, attēls, attiecīgs, attīstīt, atturēt, atturība, atturībnieks NE *atpāgs, atpāties, ateikt* utt.

atvietot **aizstāt** vai **vietā likt**, piem., **lasīšanas vietā nevar likt televīzijas skatīšanos** vai **lasīšanu nevar aizstāt televīzijas skatīšanās.**

atvilktne NE *atvilktne*

audience Lieto ar nozīmi *oficiāla pieņemšana pie augstas amatpersonas*, piem., **latviešu pārstāvis ieradās audiencē pie Amerikas prezidenta.** NELIETO: *lekcijas laikā audiencē bija 20 studentu.* Pareizi: **lekcijas laikā auditorijā bija 20 studentu.**

audzēknis NE *audzēknis*

audzēt (kāpostus, teļus, gaŗus matus u. tml.) tagadne: es **audzēju**, tu **audzē**, 3.

persona **audzē,** mēs **audzējam,** jūs **audzējat;**

audzināt (bērnus, skolēnus u. tml.)
tagadne: es **audzinu,** tu **audzini,** 3.
persona **audzina,** mēs **audzinām,** jūs
audzināt. Sk. arī **-ā** un **-a** verbu
galotnēs

audžubērns, **audžubrālis,** **audžudēls,**
audžumeita, **audžumāte,** **audžutēvs,**
audžuvecāki NE *audžu bērns, audžu brālis* utt.

aust (audeklu): **auž,** **auda,** **audis;**
audams, austs; šis audekls ir beidzot
noausts.

aust (gaisma): **aust,** **ausa,** **ausis;**
ausdams, austu; kaut gaisma drīz austu!

autors, autore lieto ar nozīmi sacerētājs
(literātūras, mākslas, zinātnes,
technikas darbam). Lieto vārdu
komponists jeb **skaņradis,** runājot par
mūzikas darbu, piem., **dziesmas "Gaismas**
pils" autors ir Auseklis, bet komponists
J. Vītols.

B

bagāts/-a lieto ar ģenitīvu vienskaitlī
vai daudzskaitlī vai ar datīvu
daudzskaitlī, piem., **pieredzes bagāts**
cilvēks; piedzīvojumu vai **piedzīvojumiem**
bagāts vīrs; zivju bagāta upe; zivīm
bagāta upe.

bailīgs lieto ar nozīmi *tāds, kas bieži*
baidās, piem., **mūsu dēliņš ir ļoti**

bailīgs. NELIETO ar nozīmi *bīstams*, *baismīgs*, piem., *viņš gribēja izskatīties bailīgs; pūķis bija ļoti bailīgs (frightening)*. Pareizi: **viņš gribēja izskatīties bīstams** vai **baismīgs; pūķis bija baismīgs**.

balansēt NE *balancēt*

balti, baltie, baltieši

Lieto vārdu **balti**, runājot par baltu tautām, kas runā baltu valodas (latvieši, lietuvieši, senie kurši, senprūši, jatvingi, galindi); lieto vārdu **baltie**, runājot par baltās rases piederīgiem; lieto vārdu **baltieši**, runājot par Baltijas tautām: latviešiem, lietuviešiem un igauņiem.

baptists (baptistu ticības loceklis),
batists (smalks lina vai kokvilnas audums)

baudīt izglītību **izglītoties**

bebrs, bebram, ģen. **bebra** NE *bebris, bebrim* -
loki bez mīkstinājuma

beisbols, beisbolam, ģen. **beisbola** NE
bēzbols

bērnudārzs, bērnumeita NE *bērnu dārzs, bērnu meita*

berzt: **berž, berza, berzīs; berzdams, berzts**

bez (bez kā?) lieto ar vienskaitļa ģenitīvu un daudzskaitļa datīvu vai ģenitīvu: **bez maksas; bez drauga/ draugiem; dzīvot bez bēdām** vai **dzīvot bez bēdu**

bez kā NEPAREIZI: *viņš aizgāja, bez kā kāds to bija /būtu pamanījis.* Pareizi: **viņš aizgāja, nevienam nepamanot** vai **neviens nepamanīts**

bez lietošanas signālu (without using the signal)
bez signāla lietošanas

bibliotēka NE *biblioteka*

biedrs, biedram, ģen. **biedra** NE *biedris, biedrim,* vokātīvā **biedri!** - loki bez mīkstinājuma

bilance, bilancei, daudzskaitļa ģenitīvā **bilanču** NE *bilanse*

biljons (billion= 1 000 000 000) **miljards**

birt un birzt

birt (saka par sīkām daļiņām vai priekšmetiem, kas krīt nepārtrauktā plūsmā, piem., **koku lapas, milti, putraimi, sāls birst**): **birst, bira, birs; birdams, birtu;**

birzt (drūpot sadalīties sīkās daļiņās, piem., **trauslie cepumi var ātri sabirzt**): **birst, birza, birzīs; birzdams, birztu**

birzs, birzij, ģen. **birzs;** arī **birze, birzei,** ģen. **birzes**

birzt sk. **birt un birzt**

bj sk. līdzskaņu **b, m, p, v** savienojumi ar -j-

brāļadēls, brāļameita

bruņurupucis NE *bruņu rupucis*

bumbiere un bumbieris

bumbiere (koks), **bumbierei**, ģen.
bumbieres, daudzskaitļa ģenitīvs
bumbieŗu - loki kā vārdu *ābele*

bumbieris (auglis), **bumbierim**, ģen.
bumbieŗa - loki kā vārdu *auglis*

burtu salikteņi sk. **akronimi un saīsinājumi**

būt/nebūt

tagadnē: es **esmu/neesmu**, tu **esi/neesī**,
3. p. **ir/nav**, mēs **esam/neesam**, jūs
esat/neesat;

pagātnē: es **biju/nebiju**, tu **biji**, 3. p.
bija, mēs **bijām**, jūs **bijāt**;

nākotnē: es **būŗu/nebūŗu**, tu **būŗi**, 3. p.
būŗs, mēs **būŗim**, jūs **būŗit** vai **būŗiet**;

imperātīvā: **esi/neesī! esiet/neesiet!**

participi: **(ne)esoŗs/-a**, **(ne)esot**,
(ne)būŗams/-a, **(ne)bijis/-usi**, **(ne)būŗot**,
būŗts, piem., **es bieŗi aizbraucu uz**
tuvumā esoŗo parku; laivā esot,
neliecies pāri pār malu; būŗams jau
vecāks, es vairs neeŗu deŗot; ak, kur
gan visur nav būŗts!

Izsakot piederību, liec darītāŗu datīvā,
verbu **būt** 3. personā un papildinātāŗu
nominātīvā, piem., **kaimiņam ir zirŗs;**
brāŗim rīt būŗ vārda diena;

izsakot piederības trūkumu, liec
darītāŗu datīvā, verbu **nebūt** 3. personā
un papildinātāŗu ģenitīvā, piem., **mums**

nav zirga; viņam nebija laika nomazgāt muti.

C

caur (caur ko?) lieto ar vienskaitļa akuzātīvu un daudzskaitļa datīvu vietas nozīmē parasti tad, ja darbībai jāpārvar kādi šķēršļi, piem., **spraukties caur krūmiem, caur mežu iet.** Sal. *pa mežu iet, pa logu izlēkt.* Lieto **caur** darbības sekmētāja nozīmē, ja šis sekmētājs ir kāda dzīva būte, piem., **caur tevi es kļuvu labāks cilvēks.**
NEPAREIZI: *caur savu slinkumu viņš pazaudēja stipendiju.*
Pareizi: **sava slinkuma dēļ viņš pazaudēja stipendiju.**

cept Lieto visas formas bez -j-: **cep, cepa, ceps; es cepu; cepamā panna; jācep maize** utt.

ceturtdaļa, ceturtdiena NE *ceturdaļa, ceturdiena*

ch vai h svešvārdos Šaubu gadījumos skaties LATVIEŠU PAREIZRAKSTĪBAS VĀRDNĪCĀ (Amerikas latviešu apvienības Kultūras biroja izdevums). Latvijas vārdnīcās tagad visus ch un h izrunas variantus apzīmē ar h.

cienījamais/-ā, -ie-, -ās NE *cienītais/-ā, -ie, -ās,* piem., vēstules uzrunā: **Cienījamā Veldres kundze!**

ciest neveiksmi **neizdoties, neveikties**

ciešamās kārtas formas sk. **pasīvās formas**

cikkārt, cikreiz

cilvēcīgs (humāns), **cilvēcisks** (raksturīgs cilvēkam): **mūsu skolotājs ir ļoti cilvēcīgs; Pēterim bija visādas cilvēciskas vājības.**

cirpt Lieto visas formas bez -j-: **cērp, cirpa, cirps; es cērpu; aitu cērpamās dzirkles; jāapcērp krūmi** utt.

cits aiz cita; cits bez (no, pie, pēc utt.) cita NE *aiz cits cita, bez (no, pie utt.) cits cita;* sk. arī **viens aiz otra**

cits ar citu; cits ap (caur, gar, par utt.) citu NE *ar cits citu, ap (caur, gar, par utt.) cits citu;* sk. arī **viens ar otru**

Č

čells, čellam, ģen. čella NE *čello*

četratā NE *četrratā*

četrkāpus, četrreiz NE *četrāpus, četreiz*

D

dabīgs (nemākslots, neviltots), **dabisks** (tāds, kas radies dabā): **dabīga izturēšanās, dabīgs tēlojums; dabisks zīds, dabiska sejas krāsa.**

dabon vai *dabūn* sk. **dabūt**

dabūt tagadnē: **es dabūju, tu dabū, mēs dabūjam, jūs dabūjat**, 3. personā **dabū**
NE *dabon* vai *dabūn*

-dams (-s- vai -z- izskaņas -dams/-a, -damies/-ās priekšā)

1. ja pagātnē un nākotnē ir **-s-**, piem., **nesa, nesīs; plēsa, plēsīs**, tad participā rakstāms **-s-**: **nesdams, plēsdams;**

2. ja pagātnē un nākotnē ir **-t-**, **-d-** vai **-z-**, piem., **meta, metīs; veda, vedīs; grieza, griezīs**, tad participā rakstāms **-z-**: **mezdams, vezdams, griezdam.**

darīt zināmu **paziņot**

datīva lietošana īpašos gadījumos

Lieto **datīvu**

1. pie verbiem **klausīt, lūgt, sist**, ja jāizsaka vienreizēja un īsa darbība; lieto **akuzātīvu**, izsakot ilgstošu un nozīmīgu darbību, piem., **klausīt mātei un neapēst visus saldumus**, bet **klausīt māti visu mūžu; lūgt tēvam naudu žurnāliem**, bet **lūgt tēvu, lai viņš palīdzētu iegūt augstāko izglītību; sist sunim vienreiz vai dažreiz**, bet **sist suni bieži un ilgstoši;**

2. izsakot nolūku, it īpaši abstraktos gadījumos, piem., **nopirkt miltus maizei; sakrāt naudu atvaļinājumam; strādāt sabiedrībai; dzīvot tautai;** NE *nopirkt miltus priekš maizes; strādāt priekš sabiedrības;*

3. ar prepozīciju **līdz** vienskaitlī un daudzskaitlī, ar prepozīciju **pa** vienskaitlī piemērības un dalāmā nozīmē, piem., **aiziesim līdz mežam/-iem; mums viss ir pa prātam; pieber miltus pa vienai tasei;**

4. ar visām prepozīcijām daudzskaitlī, piem., **staigāsim pa mežiem, dzīvosim pie ezeriem; viņš skatās uz kokiem** u.c. Izņēmums **bez**, ko var lietot ar daudzskaitļa datīvu vai ģenitīvu: **mēs dzīvojam bez bēdām** vai **bez bēdu**;

5. ar verbiem (*no*)**derēt, iztapt, kaitēt, kalpot, klausīt, ļaut, padoties, sekot, ticēt** u.c., piem., **upe der kuģošanai; Kārlis sekoja brālim; viņš visiem mēģina iztapt**;

6. pie debitīva (vajadzības izteiksmes) lieto darītāja vārdu datīvā, bet vārdu, uz kuŗu darbība pāriet - nominātīvā, piem., **tēvam jānopļauj zāle; māšai jāraksta domraksts**; sk. arī **debitīvā**

Piezīme: šai šķirklī minēti tikai daži datīva lietošanas gadījumi. Par pārējiem gadījumiem sk. B. 187.-189. lp.

dator- (*computer*) : **datorrakstīšana, datorrakstītājs/-a, datorsalicējs, datorsalikums; rakstīt ar datoru** (NE uz *datora*), **ierakstīt datora disketē vai diskā**.

datumu (NE *dātumu*) vēstules vai dokumenta datēšanai raksti šādi, liekot mēneša vārdu lokātīvā: **1996. gada 15. jūnijā vai 1996. g. 15. jūnijā**; neformālāk datumu var rakstīt arī **15. VI 1996.** vai **15. VI 96.** Latviešu rakstībā vienmēr dienu raksta pirms mēneša, tomēr, lai nesajuktu ar amerikāņu datumu rakstības tradīciju (mēnesis, diena), nav vēlams

datumu rakstīt tikai ar arābu cipariem, piem., 7. 6. 96.

Runājot par datumu citos kontekstos, loki mēneša nosaukumu, kā teikuma struktūra to prasa, piem., **šodien ir 1996. gada 16. augusts; vai tu atceries 1978. gada 4. novembri? 1985. gada 19. augustam bija liela nozīme manā dzīvē; iesniedz darbu līdz 1996. gada 16. jūnijam.** Ja kāda iemesla dēļ datums jāraksta ar vārdiem, tad loki tikai pēdējo skaitļa vārdu, piem., **tūkstoš deviņsimt deviņdesmit sestā gada piecpadsmitā jūnijā.**

daudz, vairāk (nelokāmi numerāļi) un **daudzi/-as, vairāki/-as** (lokāmi numerāļi)

Lieto **daudz, vairāk** ar ģenitīvu: **atnāca daudz bērnu, daudz jauniešu; skolā vajag vairāk skolotāju, vairāk audzinātāju.** Ja teikuma struktūra prasa lietvārdu datīvā vai lokātīvā, lieto lokāmos numerāļus **daudzi/-as, vairāki/-as.**

Lieto **daudzi/-as, vairāki/-as** kā adjektīvu, lokot to kopā ar sekojošo lietvārdu: **daudzi zēni, daudzas meitenes, daudzu zēnu, daudzu meiteņu, daudziem zēniem, daudzām meitenēm** utt.; **vairāki skolotāji, vairākas skolotājas, vairāku skolotāju, vairākiem skolotājiem, vairākām skolotājām, daudzos namos; vairākās vietās jau iedegtas jāņugunis.**

daudz, vairāk un vairs (adverbi)

Lieto **daudz**, raksturojot mēru: **nerunā daudz! par tevi ir daudz dzirdēts; tu nopūlies par daudz!**

Lieto **vairāk** (pārākā pakāpe no **daudz**), norādot daudzuma pieaugumu, arī salīdzinājumos ar kaut ko citu: **es vingrošu vairāk; man ir vairāk jāstrādā, vairāk jādomā par nākotni; Kaspars Lieni mīl vairāk nekā Ellu.** Ievēro, ka pie vārda **vairāk** jālieto saiklis **nekā** (nevis **kā**).

Lieto **vairs**, lai parādītu kādu apstākļu izbeigšanos: **man vairs negribas ēst; bērniem vairs nepatīk lasīt; mēs vairs nekad nesatiksīties.** Sk. arī salīdzinājuma vārdkopu saikļi

daudz maz Lieto ar nozīmi **nedaudz, kaut cik**, piem., **esmu jau daudz maz izvesēļojies.**

daudzskaitļa 2. personas formas nākotnē sk. indikātīva 2. personas daudzskaitļa galotnes

debitīvā darītāja nosaukums jālieto datīvā un vārds, uz kuŗu darbība pāriet, nominātīvā: **tēvam jānopļauj zāle** (NE *zāli*); **mātei jāaplaista dārzs** (NE *dārzu*); **man jālasa laikraksts** (NE *laikrakstu*). Izņēmumi: pronōmeni **es, tu, mēs, jūs, sevis** pie debitīva jālieto akuzātīvā, piem., **tēvam būs jāņem mani līdzī ceļojumā; mātei tevi jāpažēlo; man pašam sevi jāslavē**, bet: **tēvam viņš jāslavē.**

defise sk. **savienojuma zīme** (defise) (-)

dēladēls (mazdēls)

dēļ *lūgums dēļ pabalsta* **lūgums pēc pabalsta**;
dēļ manis **manis dēļ**, piem., **manis dēļ tev**
pusdienas nav jāgatavo. Sk. arī
postpozīcijas ar ģenitīvu: **dēļ, labad,**
pēc (iemesla nozīmē)

deminutīvu izskaņas

1. Ar izskaņu **-iņš/-iņa** darini deminutīvus
 - a. no vīriešu dzimtes lietvārdiem, kas beidzas ar -s un -š, piem., **ceļš - celiņš, dēls - dēliņš, koks - kociņš, logs - lodziņš, vējš - vējiņš**. Nelieto kā pamazināmo formu vārdu *tēviņš* no vārda *tēvs*, bet aizstāj to ar formu **tētiņš**;
 - b. no sieviešu dzimtes lietvārdiem, kas beidzas ar -a, piem., **diena - dieniņa, istaba - istabiņa, kāja - kājiņa**;
 - c. **māmiņa**;
 - d. no dažiem sieviešu dzimtes lietvārdiem, kas beidzas ar -ts, piem., **kārts - kārtiņa, kūts - kūtiņa, pirts - pirtiņa**;
 - e. no dažiem vīriešu dzimtes lietvārdiem, kas beidzas ar -us, piem., **krogus - krodziņš, Mikus - Mikiņš, tirgus - tirdziņš, vidus - vidiņš**.
2. Ar izskaņu **-ītis/-īte** darini deminutīvus

- a. no vīriešu dzimtes lietvārdiem, kas beidzas ar *-is*, piem., **brālis - brālītis, kurvis - kurvītis, puisis - puisītis;**
- b. no dažiem vīriešu dzimtes lietvārdiem, kas beidzas ar *-ns* un *-ss*, piem., **asmens - asmenītis, mēness - mēnesītis** (arī *mēnestiņš*), **pērkons - pērkonītis, suns - sunītis, tesmens - tesmenītis, zibens - zibenītis;**
- c. no sieviešu dzimtes vārdiem, kas beidzas ar *-e*, piem., **egle - eglīte, kaste - kastīte, karte - kartīte** (NE *kartiņa*), **saule - saulīte**. Nelieto kā pamazināmo formu vārdu *mātīte* no vārda *māte*, bet aizstāj to ar formu **māmiņa**.
3. Ar izskaņu **-sniņa** darini deminutīvus no dažiem sieviešu dzimtes lietvārdiem, kas beidzas ar *-s*: **govs - gosniņa** (arī *gotiņa*), **nakts - naksniņa, sirds - sirsniņa**.
4. Ar izskaņu **-tiņš/-tiņa** darini deminutīvus
- a. no dažiem lietvārdiem, kas beidzas ar *-us*, piem., **alus - alutiņš, lietus - lietutiņš, medus - medutiņš, ragus** (daudzskaitlinieks) - **ragutiņas;**
- b. **tētiņš;**
- c. no vārda **brīdis - brītiņš;**
- d. no daudziem vīriešu dzimtes lietvārdiem, kas beidzas ar *-ns* un *-ss*, piem., **akmens - akmentiņš, deguns**

- *deguntiņš, dibens - dibentiņš, gredzens - gredzentiņš, kucēns - kucēntiņš, (arī kucēniņš), mēness - mēnestiņš (arī mēnesītis), rudens - rudentiņš (arī rudenītis), ūdens - ūdentiņš, zobens - zobentiņš;*

e. no sieviešu dzimtes lietvārdiem, kas beidzas ar -s, piem., *acs - actiņa, asinis - asintiņas, auss - austiņa, balss - balstiņa, dur(v)is - dur(v)tiņas, zivs - zivtiņa, zoss - zostiņa. Iznēmums: pils - pilīte (to reti lieto).*

sk. arī *g - dz un k - c mija*

-desmit: *divdesmit, trīsdesmit, četrdesmit* utt.

desmits, simts, miljons, miljards loki kā vārdu *kalns*, piem., *vesels desmits zīmuļu/grāmatu; pirmais gadu desmits; vairāki desmiti ļaužu; desmitiem meiteņu; skaitīt līdz simtam; pie simta pieskaitīt desmitu; saliec lapas kaudzē pa simtam; divi miljoni iedzīvotāju; miljonu pilsēta; iztērēt miljonus; daudzi miljardi sīkbūtņu; zvaigžņu miljardi.* Ievēro, ka arī ar sieviešu dzimtes lietvārdiem numerāļiem jālieto vīriešu dzimtes galotnes: *desmitiem mušu, simtiem skudru, miljardiem sēklu.*

Desmitniekiem un simtniekiem vari lietot arī nelokāmās bezgalotnes formas, ja šiem numerāļiem seko lietvārds: *desmit meiteņu, simt sievu, trīssimt skolēnu*

utt. Pie šiem numerāļiem lietvārds jāliek ģenitīvā.

diez, diezin

Raksti partikulas **diez, diezin** kopā ar nākošo vārdu šādos saliktos vārdos: **diezcik, diezinkāds/-a, diezinkas, diezkā, diezkāds/ -a, diezkur**, piem., **diezkāds labs dziedātājs brālis nav; ar tik lēnu iešanu es diezkur tālu netikšu.**

Raksti partikulas **diez, diezin** šķirti no nākošā vārda, ja šie abi vārdi veido vārdu savienojumu, kas izsaka jautājumu, piem., **diez kāds rīt būs laiks? diezin kā man patiks jaunā skola?**

divdabju ar izskaņu -dams/-a rakstība sk. **-dams (-s- vai -z -izskaņas dams/-a, -damies/-ās priekšā)**

divi loki kā vārdu *tēvi* daudzskaitlī: **divi, divu, diviem** utt. Ja aiz **divi** seko lietvārds, vārdu **divi** vari atstāt nelocītu: **maniem divi draugiem ir lieli prieki; es redzu divi zirgus; braukt divi zirgiem.**

divi vai vairāki darbības veicēji ar vienu izteicēju sk. **izteicējs** pie 2. un 3. personas teikuma priekšmetiem; particips ar **diviem** vai **vairākiem** darbības veicējiem un uzvārdi C. divas personas ar vienādiem uzvārdiem

dolārs, dolāram, ģen. dolāra

dot informāciju **informēt**

droši vien NE *drošvien*

dubultmīkstīnājumi

Līdzskaņa

mīkstīnājums, kad tas vajadzīgs vārdu locīšanā, asimilē arī šim mīkstīnātajam līdzskanim priekšā stāvošo līdzskani, tā radot dubult-mīkstīnājumu, šādos līdzskaņu savienojumos: **ln** -> **ļņ:**
vilnis, viļņa, viļņi; sl -> **šļ:**
knīslis, knīšļa, knīšļi; sn -> **šņ:**
krāsns, krāšņu; zl -> **žļ: zizlis,**
zižļa, zižļi; zn -> **žņ: lauznis,**
laužņa, laužņi

dzeja un dzejolis

dzeja (angl. poetry) daiļliterātūra, daiļliterātūras darbi

dzejolis (angl. poem) neliels lirisks vai satirisks sacerējums

dzērienu nosaukumi

limonādes jeb **bezalkohola dzērieni** NE
mīkstie dzērieni

bōle, bōlei, dsk. ģen. **bōļu** alkoholisks dzēriens, ko gatavo no sulām, augļiem un vīna

liķieris (*liqueur*) salds alkoholisks dzēriens

stiprie dzērieni: degvīns jeb **šņabis,**
viskijs u.tml. NE *cietie dzērieni* sk. arī **liķieris**

dzimta, dzimte un dzimums

Lieto vārdu **dzimta** ar nozīmi 1) *ģimeņu kopa,* piem., **Liepiņu dzimta, Vējiņu dzimta; mana meita ieprecējās turīgā**

dzimtā; 2) runājot par dzīvnieku un augu sistematisku iedalījumu, piem., **suņu dzimta; rožu dzimta.**

Lieto vārdu **dzimte** tikai gramatikā, apzīmējot vārdu kārtu, piem., **vārds "saule" ir sieviešu dzimtes vārds; vārds "kalns" ir vīriešu dzimtes vārds.** Nelieto vārdu **dzimte**, runājot par cilvēkiem. NEPAREIZI: *Ješka bija spēcīgs vīriešu dzimtes pārstāvis.* Pareizi: **Ješka bija spēcīgs vīriešu kārtas pārstāvis.**

Lieto vārdu **dzimums**, runājot par piederību pie vīrišķo vai sievišķo organismu grupas, piem., **balstiesības ir abu dzimumu personām; vīriešu un sieviešu dzimums.** Lieto vārdu **dzimums**, arī runājot par izcelsmi, piem., **pēc dzimuma viņa ir vāciete, bet pēc pārļiecības latviete.**

dzirdēt NELIETO ar nozīmi uzzināt, piem., *priecājamies, dzirdot par jūsu dēla piedzimšanu; ja no jums [nekā] nedzirdēšu...* Pareizi: **priecājamies par jūsu dēla piedzimšanu; priecājamies, uzzinot par jūsu bērna piedzimšanu; ja no jums [nekādu] ziņu nesaņemšu...**

"dzīt" *polītiku, propagandu, jokus* **nodarboties ar polītiku** *utt., jokat*

džezs NE *džess*

džīnas NE *džinsi, džinsas*

E, Ē

-ējs un -īgs Ar izskaņu **-ējs** parasti darina adjektīvus, kam ir konkrēta

nozīme, piem., **kopējas ganības, kopēja virtuve, vispārēja neraža, vispārējs sausums, vienreizējs izbraukums.** Ar izskaņu **-īgs** darina adjektīvus ar abstraktu nozīmi, piem., **kopīgas cerības, kopīgs mērķis, kopīgas sāpes, vispārīgā literatūra, vienreizīgs pārdzīvojums.**

-ējs/-a, -ējais/-ā Ar izskaņu **-ējs/-a, -ējais/-ā** parasti darina adjektīvus, kas attiecas uz vietu un laiku, piem., **ārējā siena, augšējais stāvs, tuvējs veikals, vakarējā diena.** Nav ieteicams lietot vārdkopas: *galējs spriedums, sešklasēja pamatskola.* Labāk: **galīgs spriedums, sešklasīga pamatskola.**

-ēklis vai -eklis Raksti **-ē-** vārdos, kas atvasināti no verbiem, kam tagadnes 3. personas forma beidzas ar **-ē**, piem., **biedē -> biedēklis, kavē -> kavēklis, nāvē -> nāvēklis, perē -> perēklis, traucē -> traucēklis.** Visos pārējos gadījumos **-e-** ir īss, piem., **grābeklis, jauneklis, luteklis, piemineklis, puteklis, sēdeklis, skābeklis** (no *skābs*), **zirneklis.** Izņēmums: **slāpeklis** (šis vārds pielīdzināts vārdam **skābeklis**).

-ēknis vai -eknis Raksti **-ē-**, ja vārds atvasināts no verba, kam tagadnes 3. personas forma beidzas ar **-ē**: **audzē -> audzēknis**; visos pārējos gadījumos **-e-**

ir īss: **aceknis, gūsteknis, juceknis, piesūceknis, staipeknis.**

eposs, eposam, ģen. eposa, arī eps, epam, ģen. epa

F

fabrika Lieto ar nozīmi *rūpnīca, piem., viņš strādā fabrikā.* NELIETO ar nozīmi *drāna, piem., nopirkt puķainu fabriku (fabric).* Pareizi: **nopirkt puķainu drānu, drēbi jeb audumu.**

fakss, faksam, ģen. faksa; faksēt

filcs, filcam, ģen. filca (biezs audums), **filcis, filcim** ģen. **filča** (filca spalva=*felt tip pen*)

firma NE *korporācija* Lieto ar nozīmi *tirdzniecības vai rūpniecības uzņēmums.* Sk. arī **korporācija**

fokuss, fokusam, ģen. fokusa NE *fokus*

G

g - dz un k - c mija

g kļūst par **dz** un **k** par **c**

1. pirms deminutīva piedēkļa **-iņ-:**
logs - lodziņš, vaga - vadziņa, maks - maciņš, roka - rociņa;
2. vienzilbīgo (I konjugācijas) verbu
2. vienskaitļa personā un pavēles formās: viņš **bēg** - tu **bēdz; bēdz! bēdziet!** viņš **nāk** - tu **nāc; nāc! nāciet!**

3. pirms pagātnes divdabja piedēkļa *-is* un *-ies*: **bēgt - bēdzis**, bet *bēgusi*, *bēguši*, *bēgušas*; **beigties - beidzies**, bet *beigusies*; **nākt - nācis**, bet *nākusi*;

4. pirms citiem atvasinājuma piedēkļiem, kas sākas ar *-i* - vai *-e* /*-ē*-: **saimnieks - saimniece**; **lūgt-lūdzējs**; **braukt - braucējs**; **rags - radzene** (cornea); **slēgt -slēdzene**; **slaukt -slaucene**; **cūka - cūcene**; **vilks - vilcēns**; **vergs - verdzība**; **saimnieks - saimniecība**; **kliegt - kliedziens**; **saukt - sauciens**; **turks - turciete**; **draugs - draudzīgs**; **pelēks - pelēcīgs**; **bēgt - bēdzināt**; **slīkt - slīcināt**; **trakot - tracināt**; **krogs - krodzinieks**; **lauks - laucinieks**; **puika - puicisks**;

izņēmums: piedēklis *-el*, pirms kuŗa **g** kļūst par **ģ** un **k** par **ķ**: **zirgs - zirģelis**, **roka - roķele**;

5. **garīgs - garīdznieks**.

Mija nenotiek

1. vienzilbīgo (I konjugācijas) verbu pagātnes formās: viņš **bēga** - tu **bēgi**, viņš **sāka** - tu **sāki**;

2. III konjugācijas verbu *raudzīt*, *braucīt*, *locīt*, *mācēt*, *mocīt*, *ņurcīt*, *sacīt*, *slaucīt* tagadnes vienskaitļa 2. personā un pavēles formās: viņš **rauga** - tu **raugi**; **raugi!** **raugiet!** viņš **brauka**, **loka**, **māk**, **moka**, **ņurka**, **saka**,

slauka - tu *brauki, loki, māki, moki, nurki, saki, slauki*;

3. vīriešu dzimtes lietvārdu un adjektīvu daudzskaitļa formās: *logs - logi, logiem; vilks - vilki, vilkiem*;
4. adverbos, kas atvasināti no adjektīviem: *dārgs - dārgi, jauks - jauki*.

gadu simtenis, gadusimtenis, gadsimts
(visi pareizi)

galotnes -at, -āt vai -iet sk. imperātīva

2. personas galotnes un indikātīva 2. personas daudzskaitļa galotnes

gar (gar ko?) lieto ar vienskaitļa akuzātīvu un daudzskaitļa datīvu: *staigā gar ezeru/ ezeriem*.

gāzt: gāž, gāza, gāzis; gāzdams, gāzts

godājamais/-ā, -ie, -ās NE *godātais/-ā, -ie, -ās*,
piem., vēstules uzrunā: ***Godājamais profesora kungs!***

grads NE *grāds* ***siltuma un aukstuma gradi; gaŗuma grads, platuma grads; zinātnisks grads***.

grāmatu, laikrakstu, lugu u.tml. nosaukumu locīšana Ja grāmatas, laikraksta u.tml. nosaukums pakļaujas locīšanai, tad tas

1. lokāms, piem., *man pienāk Laiks, Laika ilustrācijas ir melnbaltas, Laikam ir daudzi līdzstrādnieki* utt.; *Rīgā iznāca Jaunākās Ziņas, Jaunākajām Ziņām*

bija daudzi līdzstrādnieki utt.; es lasu **Uguni un nakti**; es redzēju **Dullo Dauku**;

2. vari arī nosaukumu atstāt nelocītu, tad tam jāpievieno vajadzīgais sugas vārds: laikrakstam **Laiks** ir daudzi līdzstrādnieki; laikrakstam **Jaunākās Ziņas** bija daudzi līdzstrādnieki; es lasu lugu **Uguns un nakts**; es redzēju lugu **Dullais Dauka**.

Ja grāmatas, laikraksta, lugas, grupas u.tml. nosaukums nepakļaujas locīšanai, tad tam vienmēr jāpievieno vajadzīgais sugas vārds, kas ir lokāms: es lasu lugu **Ugunī**; es izlasīju romānu **Aiz septītā tilta**; es klausos rokgrupas "**Remix**" iedziedāto kaseti.

Grāmatas, laikraksta, lugas, grupas u.tml. nosaukumu vari arī likt pēdiņās vai pasvītrot.

sk. arī **lielie un mazie burti** 1. un 2. un "**pēdiņās**"

grāmatu, laikrakstu, lugu u.tml. nosaukumu rakstība sk. **lielie un mazie burti** 2. un 3.

grauzt, graut, grūt:

grauzt (riekstus): **grauž, grauza, grauzis; grauzdams, grauzts; rieksti ir sagrauzti;**

graut (ēku; transitīvs verbs): **grauj, grāva, graus; graudams, grauts; vējš sagrāva ēku; ēka ir sagrauta;**

grūt (ēka; intransitīvs verbs): **grūst, gruva, grūs; grūdams, gruvīs; ēka sagruva vētrā; ēka ir sagrūvusi.**

griezt: **griež, grieza, griezīs; griezdams, griezts**

grūst: **grūž, grūda, grūdīs; grūzdams, grūsts**

Ģ

ģenitīva lietošana īpašos gadījumos Lieto ģenitīvu

1. pie adjektīviem: **bagāts** (arī ar datīvu, sk. **bagāts**), **cienīgs, kārs, pilns, vērts, piem., piedzīvojumu bagāts cilvēks; dēls ir tēva cienīgs; slavas kārs jauneklis; piena pilns spainis; brālis ir savas algas vērts;**

2. pie nelokāmiem kvantitātes vārdiem: **daudz, nedaudz, vairāk, maz, mazāk, cik, necik, tik, arī pāris u.c., piem., daudz lapu; nedaudz ziedu; maz saules; mazāk gaismas; vairāk prieka; cik galvu, tik prātu; viņam nav necik saprašanas; Ieva ir pāris gadu vecāka par mani;**

3. pie nelokāmiem numerāļiem un pie numerāļiem, kas lietojami kā lietvārdi, piem., **desmit/desmits vīru; simt/simts jauniešu; tūkstoš/tūkstotis pieneņu sēklu; divpadsmit krūmu;** ja numerāļa un tam sekojošā lietvārda priekšā ir kāds pronōmens vai prepozīcija, tad pēc šāda savienojuma nelieto ģenitīvu, bet locījumu, kādu prasa teikuma uzbūve,

piem., **ienāca tie desmit bērni, kas bija par vēlu; pēc tūkstoš gadiem; pirms piecpadsmit gadiem; aiz simts ielām; visas divpadsmit olas;**

4. pie aptuveni numerāļiem desmitiem, simtiem, tūkstošiem u.c., piem., **tūkstošiem cilvēku aizgāja bojā;**

5. pie verba nebūt formām nav, nebija, nebūs trūkuma nozīmē (teikuma priekšmets datīvā), piem., **man nav laimes; tev nebija prieka; viņam nebūs svētku;** (sal. *Jānis nav ēzēlis; Jānim nav ēzeļa*);

6. pie verbiem: *trūkt, vajadzēt, pietikt*, piem., **man trūkst sabiedrības; Pēterim vajag izpriecu; visiem pietiek ķildu un nesaticības;**

7. pie pronōmena *kas*, piem., **kas tev vainas? kas man daļas?**

8. uzvārdos: **Ozoliņa kungs, Ozoliņa kundze** vai **Ozoliņas kundze** (abi veidi pareizi), **Apsīšu Jēkabs, Kronvalda Atis, Krūķļu Sarma, Priežu Jānis.**

Piezīme: šai šķirklī minēta ģenitīva lietošana tikai tais gadījumos, kuŗos bieži sastopamas kļūdas. Par pārējiem gadījumiem sk. B. 183.-186. lp.

H

h vai **ch** sk. **ch** vai **h** svešvārdos

humāns un **humānitārs**

Lieto vārdu **humāns** ar nozīmi cilvēcis; lieto vārdu **humānitārs**, runājot par zinātnēm, kas saistītas ar cilvēku, kā filoloģija, filozofija, vēsture. NEPAREIZI: *Ir nosūtīti pieci humānitārās palīdzības saiņi.*

hurakāns jeb **orkāns** NE *hurrikāns*

I, Ī

-i tagadnes vienskaitļa 2. personas galotnē ir

1. tiem vienzilbīgiem (1. konjugācijas) vārdiem, kam tagadnes 3. personas forma beidzas ar *-p, -t* vai *-d* un pirms tam ir garš patskanis vai divskanis: **drūp -> drūpi, jūt -> jūti, rod -> rodi; kriti, līpi, mīti, proti, sūti** (no *sust*), **topi, zūdi**. Izņēmumi: tu **ēd, dod**;

2. visiem vienzilbīgiem (1. konjugācijas) vārdiem, kam tagadnes 3.pers. forma beidzas ar *-st*: **kļūst -> kļūsti; grimsti, mirksti**;

3. visiem div- un vairākzilbīgiem (3. konjugācijas) vārdiem, kam pagātnes 2. personas formā par vienu zilbi vairāk nekā tagadnē: **dziedi, dziedāji; raudi, raudāji; aicini, aicināji; sargi, sargāji; dali, dalīji; lasi, lasīji; guli, gulēji; turi, turēji**;

4. verbam *būt* - tu **esi**.

Pārējiem vārdiem tagadnes vienskaitļa 2. personā nav galotnes *-i*.

-ī- vārdu izskaņā sk. **verbi ar celma patskani -ī-**

-īca NE *-ica* , piem., **baznīca, burtnīca, māsīca, rūpnīca.** NEPAREIZI: *baznica, burtnica, māsica, rūpnica.*

iedvesma NE *iedvesme*

iekam, iekām, iekams, iekāms palīgteikuma ievad-saiklis; norāda, ka virsteikuma darbība notiek pirms palīgteikuma darbības, piem., **nomazgā traukus, iekam (iekām, iekams, iekāms) ēdiena atliekas ir piekaltušas pie šķīvjiem.**

iekārta NE *iekārte*

iemesls, iemeslam, ģen. iemesla NE *iemeslis*

iemilēties Lieto ar lokātīvu: **iemilēties Pēteri.** NEPAREIZI: *meitene iemilējās ar Pēteri; Vilis ir iemilējies ar Zentu.* Pareizi: **meitene iemilējās Pēteri; Vilis ir iemilējies Zentā.**

iepretim jeb iepretī NE *iepretīm*

iespaidot (*to impress*) un **ietekmēt** (*to influence*): **filma mūs ļoti iespaidoja; jaunais skolotājs ietekmēja visu klasi mācīties fiziku.**

iespiedums, izdevums, metiens

lieto vārdu **iespiedums**, ja kāda grāmata tiek iespiesta par jaunu bez kādām pārmaiņām, piem., **ALA ir publicējusi "Latviešu pareizrakstības vārdnīcu" daudzos iespiedumos;**

lieto vārdu **izdevums**, ja kāda grāmata tiek iespiesta par jaunu ar pārmaiņām, labojumiem vai pielikumiem, piem., **šis**

**ir grāmatīņas "Turi pa rokai, iemet aci"
trešais izdevums;**

lieto vārdu **metiens** ar nozīmi eksemplāru skaits, piem., **Latviešu valodas vārdnīcas metiens ir 1100.** NEPAREIZI: šī grāmata iznāca otrā metienā, jo pirmais metiens bija izpirkts.

iet Lieto ar nozīmi mērķtiecīgi pārvietoties kājām uz kādu vietu, piem., **es iešu uz veikalu.** NELIETO ar nozīmi braukt, doties (to go), piem., šovasar iešu uz Ņujorku. Pareizi: **šovasar braukšu (lidošu, došos) uz Ņujorku.**

iet runa ir runa, piem., **mūsu pilsētā ir runa par to, ka jāatveŗ bērnodārzs;** kā tev iet? **kā tev klājas?** es nevaru ieiet uz to **es nevaru būt mierā ar to.**

iet kājām NE iet ar kājām

-ija vai -īja?

Lieto **-ij-**

1. lietvārdu izskaņās, piem., **dzija, rija, sija; Francija, līnija, matērija, recenzija; embrijs, jūlijs;**

2. vienzilbīgo verbu būt, dzīt, līt, mīt, rīt, vīt pagātnes formās, piem., **biju, bijī, bija, bijām, bijāt; lija, rija, vija** utt.

Lieto **-ij-** verbos, kam infinitīvā starp sakni un galotni **-t/ -ties** atrodas **-ī-**, piem., **medīt, lasīt, stāstīt, gadīties** un no šiem verbiem atvasinātos lietvārdos ar izskaņu **-ums**, piem., tagadnē: es **medīju**, mēs **medījam**, jūs **medījat**; pagātnē: es **medīju**, **lasīju**,

stāstīju, gadījos, tu medīji, lasīji, stāstīji, gadījies, 3. p. medīja, lasīja, stāstīja, gadījās, mēs medījām, lasījām, gadījāties utt.; medījums, lasījums, stāstījums, gadījums.

ik, ik brīdi, ik dienas, ik gadu, ik mēnesi, ik nedēļas, ik pārdienas, ik vakaru, ik vasaru, ik pa pāris gadiem

ik-: ikdiena, ikgadējs/-a, ikkatrs/-a, ikkuŗš/-a, ikmēneŗa (ikmēneŗa maksājums), ikreiz, ikreizējs/-a, ikviens/-a

imperātīva 2. personas galotnes

Imperātīva 2. personas vienskaitļa forma tāda pati kā indikātīva tagadnes vienskaitļa 2. personas forma: **tu bēdz -> bēdz! tu ēd -> ēd! tu lasi -> lasi! tu loki -> loki! tu lokies -> lokies! tu sēdi -> sēdi! tu skrien -> skrien! tu skrienies -> skrienies! tu sveicini -> sveicini! tu sasveicinies -> sasveicinies! tu velc ->velc!**

Imperātīva 2. personas daudzskaitļa galotnes ir **-iet** un **-ieties**. Ievēro, ka līdzskanis šo galotņu priekŗā ir tāds pats kā vienskaitļa 2. personā: **bēdziet! ēdiet! lasiet! lokiet! lokieties! sēdiet! skrieniet! skrienieties! sveiciniet! sasveicinieties! velciet!** Ja indikātīva 3. personas galotne ir **-a**, vari arī darināt daudzskaitļa formas ar **-ait**: **lasait! lokaities!**

Verbiem, kam tagadnes 2. personas forma beidzas ar gaŗu patskani vai -o, piem., **tu kavē, mielo, mēri, strādā**, imperatīvā daudzskaitļa 2. personas galotnes priekšā iespraud -j-: **kavējiet! kavējieties! mērijiet! mērijieties! mielojiet! mielojieties!**

NELIETO indikātīva galotnes -at un -āt, izsakot pavēli, lūgumu vai aicinājumu.

NEPAREIZI: *ceļat! ceļaties! guļat! sēžat! sēžaties!*

Sk. arī -ā- un -a- verbu galotnēs; indikātīva 2. personas daudzskaitļa galotnes un 2. daudzskaitļa personas galotnes

indekss, indeksam, ģen. indeksa; indeksēt

indikātīva 2. personas daudzskaitļa galotnes ir

1. tagadnē **-at, -aties**, ja 3. personas formā nav galotnes -a, piem., *viņš kopj, nes, meklē - jūs kopjat, nesat, meklējat, meklējaties*. Starp verba celmu un galotni iespraužams -j-, ja celms beidzas ar gaŗu patskani vai -o: **meklē-j-at, skalo-j-at;**

2. **-āt, -āties** tagadnē un pagātnē, ja 3. personas galotne ir -a, piem., *viņš lasa, skata - jūs lasāt, skatāties; viņš ēda, meklēja, lasīja - jūs ēdāt, meklējāt, lasījāt*. Indikātīva galotnes lietojamas arī jautājumos: **vai jūs ēdat** (NE *ēdiet*) **pīrāgus?** **Vai jūs lasāt** (NE *lasiet*) **laikrakstus?**

3. nākotnē **-sit** vai **-siet: jūs brauksit/-siet, ēdisit/-siet, darīsīt/-siet, lasīsīt/-siet.**

Ieteicamāka ir forma ar **-sit**. NEPAREIZI: *darīsat.*

NEPAREIZI: *jūs labi lasiet; jūs meklējiet atbildes; jūs skaidri redziet; jūs velciet kamaniņas.* Sk. arī **imperātīva 2. personas galotnes**

interese NE *intrese*

-iņš/-iņa sk. **deminutīvu izskaņas**

īpašvārdu locīšana sk. **grāmatu, laikrakstu, lugu u.tml. nosaukumu locīšana** un **uzvārdi B. uzvārdu locīšana**

istaba NE *izstaba*

īstenības izteiksmes 2. personas daudzskaitļa galotnes sk. **indikātīva 2. personas daudzskaitļa galotnes**

it kā

it sevišķi NE *itsevišķi*

-ītis/-īte sk. **deminutīvu izskaņas**

izbīdīt sēdes vadītāju **izraudzīt** vai **ievēlēt sēdes vadītāju**

izdevums sk. **iespiedums, izdevums, metiens**

izdomāt Lieto ar nozīmi *domājot meklēt un atrast atrisinājumu, domājot sacerēt, izplānot, piem., latviešu arhitekts izdomāja, kā uzcelt muzeja ēku.* NELIETO ar nozīmi *nolemt (to decide), piem., es*

izdomāju neiet uz balli. Pareizi: **es nolēmu neiet uz balli.**

iznest lēmumu **nolemt**

izpalikt **neierasties, trūkt, nenotikt, nebūt**, piem., **sapulcē jautājumu nebija; dejošana nenotika, jo nebija mūzikas** u.tml.

izpriece NE *izpriece*

izsaukt izbrīnu , sajūsmu, pārpratumus u.c. NEPAREIZI:
viņa runa izsauca izbrīnu, pārpratumus, sajūsmu.
Pareizi: **viņa runa radīja izbrīnu, pārpratumus, sajūsmu.**

izsaukuma zīmi (!) liec

1. pēc UZRUNAS VĒSTULĒ, piem., **Sveiks, mīļais brāli! Godājamā Ozoliņa kundze! Mīlie vecāki!**

2. pēc IZSAUKUMA, PAVĒLES UN VĒLĒJUMA TEIKUMIEM, arī tad, ja tiem seko palīgteikums, piem., **ak, kāds te skaistums! Labu ceļa vēju! Kaut man gadītos labs skolotājs! Centies labi mācīties, lai tevi uzņemtu augstskolā!**

izskaņas -ējs/-a, -ējais,-ā sk. **-ējs/-a, -ējais/-ā**

izskaņas -ēklis un -eklis sk. **-ēklis vai -eklis**

iztaisīt Pareizi ir sacīt, ka **viņš iztaisa otru par blēdi vai muļķi**, bet NEPAREIZI ir: *viņš nekā neiztaisa par savām sliktajām atzīmēm.* Pareizi: **viņš nebēdā par savām**

sliktajām atzīmēm, viņam nerūp savas sliktās atzīmes.

izteicējs pie 2. un 3. personas teikuma priekšmetiem Ja teikuma priekšmeti ir 2. un 3. persona, tad lieto izteicēju 2. personā, piem., **ja jūs vai jūsu organizācijas locekļi vēlaties** (NE vēlas)...

izteikt pateicību **pateikties**

izvest darbu, projektu **izdarīt darbu, īstenot projektu**

J

-j- ar līdzskaņiem sk. līdzskaņu **b, m, p, v savienojumi ar -j-**

ja un vai sk. **vai un ja**

jā un ja

Lieto partikulu **jā**, apstiprinot iepriekšējā teikuma saturu, piem., **vai tu šogad studē? - Jā, es studēju.**

Lieto **ja**, ievadot nosacījuma palīgteikumu, piem., **mēs iesim staigāt, ja nelīs lietus.** NELIETO saikli **ja**, ievadot teikuma priekšmeta vai papildinātāja palīgteikumu. NEPAREIZI: *es nezinu, ja viņš to darīs.* Pareizi: **es nezinu, vai viņš to darīs.**

sk. arī **vai un ja**

jā- verbi sk. **debitīvā**

jābūt lieto ar datīvu: **jābūt gudram;**
jābūt kā novērotājam. NEPAREIZI: *viņam jābūt*
kā novērotājs.

jaunnedēļ NE *jaunedēļ*

jautājuma zīmi (?) liec

1. pēc NEATKARĪGIEM JAUTĀJUMA TEIKUMIEM,
piem., **vai tev patīk dziedāšana?**

2. pēc SALIKTA TEIKUMA, ja virsteikums ir
jautājuma teikums, piem., **kas man to**
stāstīja, ka latviešu studentiem
iespējams dabūt stipendijas?

NELIEC **jautājuma zīmi**, ja jautājums ir
palīgteikumā, piem., **viņš jautāja,**
kāpēc tas neesot izdarīts.

3. pēc JAUTĀJAMIEM VĀRDIEM, piem., **teikuma**
priekšmets atbild uz jautājumu kas? Uz
jautājumu kur? atbild vietas apstāklis.

Lieto **jautājuma zīmi**, ieslēgtu iekavās,
ja ir šaubas par kāda vārda vai
skaitļa pareizību, piem., **mans vectēvs**
bija dzimis Rēzeknē (?); vecmāmiņa
bija dzimusi 1896. (?) gadā.

jeb un vai

Lieto **jeb**, ja runā par vienu jēdzienu,
kas apzīmēts ar dažādiem vārdiem, piem.,
telefons jeb tālrunis, trotuārs jeb
ietve, gramatika jeb valodas mācība.

Lieto **vai**, ja runā par diviem dažādiem
jēdzieniem, piem., **nopērc ābolus vai**
vīnogas; šodien atnāks tēvs vai māte.

jeb-: **jebkad, jebkāds/-a, jebkas, jebkur,**
jebkurš/-a

"jūs " galotnes sk. 2. daudzskaitļa
personas galotnes

**juteklīgs/-a, jūtelīgs/-a, jutīgs/-a,
jūtīgs/-a**

Lieto vārdu **juteklīgs/-a**, runājot par cilvēku ar erētiskām tieksmēm, piem., ***Jaunsudrabiņa triloģijā Aija, Atbalss, Ziema ir attēlota juteklīga sieviete Aija.***

Lieto vārdu **jūtelīgs/-a**, runājot par pārāk jūsmīgām, sentimentālām parādībām, piem., ***jūtelīga atvadišanās vai sasveicināšanās.***

Lieto vārdu **jutīgs/-a**, runājot par kaut ko, kas ātri sajūt kairinājumu un ātri uz to reaģē, piem., ***Ilzei ir ļoti jutīga āda, tāpēc viņa nedrīkst iet saulē; šim vecītim ir vēl jutīga dzirde; mūsu mājā ir jutīga antenna, jutīgi svāri un jutīgs termometrs.***

Lieto vārdu **jūtīgs/-a**, runājot par kaut ko, kas ir emocijonāls, kas dziļi pārdzīvo prieku un bēdas, piem., ***mūsu skolotājam ir pārāk jutīga sirds, jo viņa raud, kad lasa dzejoļus; mazais brālis ir jutīgs un ļoti cieš, ja viņu kāds sabaž.***

K

k - c mija sk. g - dz un k - c mija

ka un **kad** Ar **kad** (*when*) ievadi tikai tādus palīgteikumus, kas norāda laiku:
es iešu ciemos pie drauga, kad viņš mani

aicinās; es vārīšu pusdienas, kad brālis atnāks mājās. Ar *ka* (*that*) ievadi palīgteikumus, kas norāda attieksmi starp dažādiem teikuma locekļiem: *es zinu, ka mātei ir par grūtu strādāt dārzā; bērni skrien tik ātri, ka mati plivinās vējā.*

kā salīdzinājuma vārdkopā Lieto **kā**, salīdzinot divus vienādus, līdzīgus vai atbilstošus nojēgumus, piem., *māsa ir tikpat liela kā brālis; brālis stāv taisns kā svece.* Lieto **kā** ar pārākās pakāpes salīdzinājuma adjektīvu vai adverbu, ja teikumā ir noliegums: *māsa nav lielāka kā brālis; māsa netika tālāk kā brālis.*

Locījums aiz salīdzināmā **kā** tāds pats **kā** galvenajam vārdam: *slaida kā niedre, slaidai kā niedrei, slaidu kā niedri* utt.

Sk. arī salīdzinājumvārdi **kā**, **nekā**, **par**

kā un **par**: *strādā kā skolotājs* (=strādā tāpat kā skolotājs, it kā būtu skolotājs), *ēd kā zirgs; strādā par skolotāju* (=ir skolotājs)

kā/nekā (salīdzinājumvārdi) sk. **kommats salīdzinājumvārdu kā/nekā priekšā**

kad un **ka** sk. **ka** un **kad**

kādēļ un **tādēļ**

Lieto vārdu **kādēļ** (kāpēc), ievadot jautājuma teikumu vai iesākot palīgteikumu, kas norāda, ka kaut kas ir

nezināms, nenoskaidrots, piem., **kādēļ Vilis šogad nebrauc uz dziesmu svētkiem? Mēs visi brīnāmies, kādēļ Vilis nebrauc uz dziesmu svētkiem.**

Lieto vārdu **tādēļ** (tāpēc), norādot uz kādas parādības cēloni vai nolūku, piem., **ārā ir auksts, tādēļ uzvelc cimds. Es parādīšu jums Rīgas plānus tādēļ, lai jūs Rīgā neapmaldītos.**

NELIETO **kādēļ** tais gadījumos, kad vajadzīgs **tādēļ**. NEPAREIZI: *Ārā ir auksts, kādēļ uzvelc cimds. Rit sāksies pārbaudījums, kādēļ man ir jāmācās.*

kamdēļ **kādēļ**

kāpt lieto ar uz, virsū un nost no, runājot par objektiem, kam tiešām var uzkāpt virsū, resp., atrasties objekta virspusē, piem., **kāpt uz jumta, divriteņa, arī kuģa; nekāp virsū skudrai! kāp nost no galda!;**

lieto ar lokātīvu vai iz-... no, arī ārā no, runājot par objektiem, kuŗos kāpj iekšā un ārā, piem., **kāpt automašīnā, autobusā, vilcienā, lidmašīnā, laivā, arī kokā; izkāpt no vilciena, lidmašīnas; jākāpj ārā no laivas** utt. NEPAREIZI: *viņš uzkāpa uz vai nokāpa no lidmašīnas, vilciena, autobusa, izņemot, ja runa ir par kādu, kas uzkāpis uz lidmašīnas, vilciena vai autobusa jumta.*

kārtas numerāļi sk. **punkts aiz cipariem**

kartīte NE *kartiņa*

kas loki arī, ievadot palīgteikumus, piem., **te ir Klāvs, kas dzīvo Francijā; to, ko viņš dara, ne vienmēr var manīt; viņš ir cilvēks, kam daudz enerģijas; viņš ir labs draugs, bez kā grūti iztikt un ar ko vienmēr jauki runāties.**
NEPAREIZI: *jaunieši ir aktīvi, kas patīkami redzēt.*
Pareizi: **jaunieši ir aktīvi, ko ir patīkami vērot.**

kas, kuŗš

Lieto **kas** vispārīgos jautājumos, piem., **kas var zvaigznes izskaitīt?** Lieto **kuŗš**, ja ir zināms, ka darītājs ir viens no zināmas cilvēku vai dzīvnieku grupas. Piem., skolotāja jautā klasē: **kuŗš izbārstīja papīrus?** Saimniece, domājot par mājas suņiem un kaķiem, jautā: **kuŗš nozaga gaļas gabalu?**

Palīgteikumos vairuma gadījumos lieto **kas**, piem., **saimniecei vajadzīgi izpalīgi, kas savāc traukus no galdiem.** Lieto **kuŗš**, runājot par vienu zināmu cilvēku vai dzīvnieku no grupas, piem., **es zinu, kuŗš izbārstīja papīrus; es zinu, kuŗš nozaga gaļu.** Lieto **kuŗš** ģenitīvā un lokātīvā, piem., **pie loga, no kuŗa var redzēt dārzu, sēž mana vecmāmiņa; nometnē, kuŗā māca dziedāšanu, pieteicās daudz jauniešu.** Lieto **kuŗš**, ja tas saistīts ar prepozīciju, piem., **mēs ejam pa taciņu, pa kuŗu visātrāk var aiziet uz ezeru.**

kas nebūt **kaut kas**

kas par (what about) ko lai domā, dara par kaut ko, piem., ko lai viņš dara ar savu jauno darbu? ko tu domā par viņa jauno darbu? kas par to, ka viņam jāšāk jauns darbs? NEPAREIZI: kas par viņa jauno darbu?

kastanis un kastaņa

kastanis (auglis), **kastanim**, ģen.
kastaņa

kastaņa (koks), **kastaņai**, ģen. **kastaņas**

kaut arī, kaut gan, kaut vai

Lieto saikļus **kaut arī** un **kaut gan**, izsakot iemeslu, kāpēc virsteikumā minētā darbība nevarētu notikt, bet tomēr notiek, piem., **kaut arī Kārlis daudz slimoja, viņš tomēr pabeidza skolu; es iešu uz futbola sacīkstēm, kaut gan esmu noguris; bieži sarunājos ar vecmāmiņu, kaut arī/kaut gan viņa jau sen mirusi** NE *bieži sarunājos ar vecmāmiņu, kaut vai viņa jau sen mirusi;*

lieto partikulu **kaut vai**

a. pastiprinot izteikto apņemšanos, piem., **kaut vai tēvs mani izdzen no mājām, es tomēr precēšu Matildi; Vera taisījās iet ar savām sūdzībām kaut vai līdz pašam prezidentam;**

b. norādot nenoteiktu, varbūt ne visvēlamāko iespēju, piem., **aizbrauksim kaut vai kafiju padzert; atnāc kaut vai uz pusstundu;**

c. ar nozīmi vismaz, piem., **būtu tu kaut vai piezvanījis, ja nevarēji laikā tikt mājās.**

kaut cik, kaut kā, kaut kad, kaut kāds,
kaut kas, kaut kur

klajs, klājs un klajš

klajs, klajam, ģen. **klaja** - *klajums, ar mežu neapaugusi vieta, plašums;*

klājs, klājam, ģen. **klāja** - *kuģa klājs; klājiens, piem., dēļu klājs;*

klajš, klaja (adjektīvs) - *tāds, kur nav meža, piem., klajš lauks, klaja vieta.*

kļūt un palikt

Lieto **kļūt** ar nozīmi *izveidoties, pārveidoties (to become),* piem., **Edgara tumšie mati vasaras saulē kļuva pavisam gaiši; diena bija silta, bet pret vakaru kļuva auksts.**

Lieto **palikt** ar nozīmi *nepārveidoties, saglabāties bez pārmaiņām (to stay, to remain),* piem., **Elzai bērnībā bija gaiši mati, un tādi tie palika visu mūžu; ezerā sacēlās vilņi, un tas palika vilņains visu dienu; māsa aizbrauca uz ezeru, bet brālis palika mājās; Klāvs palika stāvam pie durvīm.**

kōlu (:) lieto

1. pēc VIRSTEIKUMA atkārtota teikuma priekšā, piem., **Māte sauca: "Nāciet, bērniņi, vakariņās!"**

2. pēc VISPĀRINOŠA VĀRDA vienlīdzīgu teikuma locekļu priekšā, piem.,

Latvijas mežos aug dažādi koki: priedes, egles, bērzi, ozoli u.c. Mani izdevumi: dzīvokļa maksa, apkure, apgaismošana, pārtika;

3. SALIKTĀ BEZSAIKĻU TEIKUMĀ, ja otrs teikums izsaka paskaidrojumu, iemeslu vai sekas, piem., *mēs visi zinām: universitātē būs daudz jāmacās; tēvs priecīgs: viņš ir saņēmis vēstuli no Latvijas.*

kōmiks, kōmiķis, kōmisks

kōmiks, **kōmikam**, ģen. **kōmika**, daudzskaitlī **kōmiki** (zīmējumu serijs ar kōmisku jeb jocīgu saturu, arī **tēlvija**)
NE *komikss, komiksam, komiksa, komiksi;*

kōmiķis/-ķe, **kōmiķim/-ķei**, ģen. **kōmiķa/-ķes**, daudzskaitlī **kōmiķi/-ķes** (aktieris, kas tēlo jocīgu lomu; joku taisītājs);
kōmisks, **kōmiska** (jocīgs, tāds, kas izraisa smieklus.)

kommats

Liec kommatu:

1. aiz ATKĀRTOTA TEIKUMA, ja piebilde atrodas aiz atkārtotā teikuma; abās pusēs piebildei, ja tā atrodas atkārtotā teikuma vidū, piem., *"Būs jāiet uz mežu, kad paēdīsim brokastis," sacīja meža cirtēji. "Būs jāiet uz mežu," sacīja meža cirtēji, "kad paēdīsim brokastis."*

2. starp ATKĀRTOTIEM VĀRDIEM, piem., *"Celies, celies, celies!" sauca māte;*

3. atdalot IESPRAUSTUS VĀRDUS VAI TEIKUMUS: *bez šaubām, cerams, jādomā, kā liekas, kā rādās, man liekas, man rādās, manuprāt, pirmkārt, otrkārt, protams u.c., piem., ziema, man liekas, šogad būs auksta; ir jāiemācās, pirmkārt, latviski runāt, tad, otrkārt, arī latviski lasīt un rakstīt;*

4. atdalot IZSAUKSMES VĀRDUS, piem., *ak, kāds skaistums! tur, lūk, soļo skauti un gaidas;*

5. pirms *kā* , ja *kā* ir lietots ar nozīmi *piemēram*, piem., *mežā aug dažādi koki, kā egles, priedes, ozoli, bērzi;*

6. pirms tāda *kas, ko, kur, kurp* savienojuma ar INFINITĪVU, kas veido palīgteikumu, raksturojot lietvārdu vai papildinot verbu, piem., *mūsu skolotājam ir daudz zināšanu, ko dot; pie mājas bija dārziņš, ko apstrādāt; ir vēl stunda, ko braukt; es vairs nezinu, ko darīt; tēvs pārdomāja, ko iesākt tādās bēdās; bērns nezina, kurp doties;*

7. atdalot NEATKARĪGUS TEIKUMUS, piem., *vējš pūš, ezers viļņojas, laiva viegli šūpojas;*

8. atdalot PALĪGTEIKUMUS, piem., *vai zini, kur Kārlis ir aizgājis? kad beigs snigt, dosimies mājup; apskaties, ja vari, cik skapī vēl vietas;*

9. atdalot PARTICIPA TEICIENU, t.i., participu kopā ar kādu citu vārdu, piem., *saulei lecot, dosimies mājup;*

*kājas atpūtinādams, sportists apsēdās;
tēvs, atstājis durvis vaļā, sanesa
mantas istabā;*

10. atdalot nepaplašinātu PARTICIPU, ja
no tā atkarīgs palīgteikums, piem.,
*Pēterītis, redzēdams, ka līst lietus,
negribēja iet ārā;*

11. atdalot PARTIKULAS *jā* un *nē*, piem.,
*jā, es šodien esmu priecīgs; nē, es vēl
neesmu saņēmusi vēstuli no Latvijas;*

12. atdalot PASKAIDROJOŠU VĀRDU GRUPAS,
kas sākas ar ievadītājvārdiem *īpaši,*
parasti, patiesībā, sevišķi, tā
saucamais, to skaitā, to starpā, vismaz,
visvairāk, biežāk, retāk, mazāk, arī,
pat, piem., man patīk pavasaļa puķes, it
īpaši tulpes un narcises; vectēvam,
mazāk vecmātei, patika lasīt
laikrakstus;

13. atdalot PASKAIDROJUMA
IEVADĪTĀJVĀRDUS *piemēram, proti, tas ir,*
pareizāk, var teikt, jāsaka, kā arī
sekojošo paskaidrojumu, piem., *Aspazijas*
darbi, tas ir, dzejoļi, lugas un prōzas
darbi, ir jāizlasa vidusskolā; bērns
negribēja celties, pareizāk, bija par
slinku, no rītiem, kad jāiet uz skolu;

14. SAIKĻA *un/vai* priekšā , ja tas
atkārtojas, piem., *mežā aug priedes un*
egles, un ozoli, un liepas; mežā es
atradišu ogas vai sēnes, vai riekstus;

15. SAIKĻU *un, bet, vai* priekšā, ja tie
atdala neatkarīgus teikumus, piem.,

*ezers vilņo, un laiva šūpojas; ezers
vilņo, bet laiva nešūpojas; drīz celsies
vējš, vai arī iestāsies mierīgs vakars;*

16. pirms SAIKĻU PĀĀU *gan - gan, drīz -
drīz* utt. otras daļas, piem., *nesatiku
ne Ainu, ne Pēteri;*

17. pirms SAIKĻU SAVIENOJUMU *kā - tā, ne
- bet* otras daļas, piem., *gaidīšu kā
tevi, tā tavu māsu;*

18. atdalot UZRUNU, piem., *ej, meitiņ,
ātrāk uz skolu! es tevi lūdzu, mīļā
krustmāte, nāc man līdz uz operu!*

19. atdalot VĀRDU VAI VĀRDU GRUPU, KAS
SEKO APZĪMĒJAMAM VĀRDAM, piem., *zēni,
palaidņi, bija aizskrējuši uz upi bez
atļaujas; māte, mans vismīļākais
cilvēks, dzīvo tālu no manis; koki,
ēnaini, aug aiz loga; koki, zaļi un
smaržīgi, aug aiz loga; vakarā,
tumsinā, mēs gājām laukā; janvārī,
visdziļākajā ziemā, mums bija
jāaizbrauc;*

20. starp VIENLĪDZĪGIEM TEIKUMA
LOCEKĻIEM, ja tie ir vienas šķiras un ar
vienādām galotnēm un ja starp tiem nav
saikļu, piem., *mežā aug priedes, egles,
ozoli, liepas, apses; bērni rotaļājas,
dzied, lēkā; mīkstā, zaļā zāle; gaiša,
viegla, gluda drāna; gaŗa, tieva,
neglīta sieviete; es dzīvoju Rīgā,
Brīvības ielā, dzīvokļu namā, sestajā
stāvā.*

Sk. arī saikļi un citi vārdi, kuŗu priekšā jāliek kommats

Neliec kommatu

1. tāda ADJEKTĪVA priekšā, kas kopā ar lietvārdu izsaka VIENU KOPĪGU JĒDZIENU, piem., *Latvijas slavenās brūnās govīs; mūsu mīļie pelēkie strazdi; šīs pilsētas daiļā jautrā atraitne;*

2. starp APZĪMĒTĀJIEM un starp APSTĀKĻIEM, kas nav ar vienādām galotnēm vai arī nav vienas vārdu šķiras, piem., *ieradies mīļš gadskārtējais viesis; pienākusi vēla vakara stunda; spožais dienas laiciņš; Pēteris piedzima Rīgā kara gados; es sēdēju istabā pie ēdamgalda;*

3. starp ATKĀRTOTIEM VĀRDIEM, ja to starpā ir vārdi *jau, jo, kas, kur, ne, nu, tad*, piem., *iešu jau iešu; resns jo resns cilvēks, liels tad liels; skaidrs kas skaidrs;*

4. aiz IZSAUKSMES VĀRDA, ja tam seko VOKĀTĪVS, piem., *ai bērniņi, ai bērniņi! ak mans prātiņ!*

5. pirms tāda *kas, ko, kur, kā, kad, cik* savienojuma ar INFINITĪVU vai PARTICIPU, kas neveido teikumu, piem., *lai notiek kas notikdams! lai iet kā iedams! kas tur ko neticēt; kas tur ko negribēt; staigā kā dejodams; ej kur iedams; smejas cik varēdams; dzied kā mācēdams; dari ko darīdams; mums vairs nav ko ēst; cilvēkiem nav kur sēdēt;*

6. tāda **kā** priekšā, kas ir pāri ar **tāds/-a**, piem., **mežā aug tādi koki kā priedes, egles, bērzi un ozoli;**

7. pie NEPAPLAŠINĀTA PARTICIPA, piem.: **apsēdies sportists atpūtināja kājas; bērni rotaļādamies iemācījās lasīt; Pēterītis atgriezās no sacīkstēm smaidīdams;**

8. starp diviem PALĪGTEIKUMIEM, kas atkarīgi no viena un tā paša vārda virsteikumā, piem., **es zinu, ka laiks ir jauks un ābeles ir vienos ziedos; es neiešu uz skolu, ja būs sniegputenis vai ja būs ļoti auksts laiks;**

9. PASKAIDROJAMĀ **jeb, respektīvi** vai **resp.** priekšā, ja to lieto ar **jeb** nozīmi, piem., **valodas mācība jeb gramatika; iespiests raksts respektīvi iespiedums;**

10. starp PIERASTIEM VĀRDU PĀRIEM, piem., **šis tas; šādi tādi; viens otrs; tēvs māte; dienu nakti; klupdams krizdams; kliegdam brēkdams; iekšā ārā; tuvu tālu; krustām šķērsām; tupu rāpu;**

11. pirms SALĪDZINĀJUMVĀRDA **kā**, ja sekojošā vārdkopā nav izteicēja, piem., **bērns raudāja kā izkults; dzīvnieks izskatījās kā kaimiņu lielais noplukušais suns;** sk. arī **kommats salīdzinājumvārdu kā/nekā priekšā;**

12. TEIKUMA SĀKUMĀ aiz vārdkopas, kuņā nav verba, piem., **pēc ilgas domāšanas nolēmu braukt uz Rīgu; viņa vietā es to**

**nedarītu; agros rītos putni dzied
visskaļāk;**

13. starp **tu** un **jūs** un šiem vārdiem sekojošu UZRUNU, kam neseko izteicējs, piem., **ak tu palaidni! jūs studenti!
jūs valstsvīri!**

14. **un/vai** priekšā, ja tas savieno divus virsteikumus, no kuŗiem atkarīgs viens palīgteikums, piem., **laiks ir jauks un ābeles vienos ziedos, tādēļ es iešu dārzā; drīz atbrauks māte vai ieradīsies ciemiņi, tādēļ jāuzpoš māja;**

15. **un/vai** priekšā, ja ar to pievienots tikai viens vienlīdzīgs teikuma loceklis, piem., **mežā aug egles un priedes; mežā atradišu ogas, sēnes vai riekstus;** kommatu neliek arī tad, ja šis vienlīdzīgais teikuma loceklis ir paplašināts ar citiem vārdiem, piem., **brālis ļoti daudz nopelna un daudz naudas ziedo latviešu organizācijām; šovasar es ciemošos pie radiem Zviedrijā vai braukšu uz dziesmu svētkiem Latvijā;**

16. **vai** priekšā tādā teikumā, kuŗā ir divi vai: pirmais jautājamais un otrs šķīrāmais, piem., **vai tu šogad brauksi uz Latviju vai piedalīsies 3x3 nometnē Gaŗezērā?**

17. neliec kommatos vārdus **acīmredzot, dažreiz, diemžēl, diezin, droši vien, laikam, laikam gan, nezin, varbūt,** piem., **brālis dažreiz pārnāca no darba vēlu; viņi varbūt vēl ilgi runāsies; Pēteris laikam gan skolu pabeigs.**

kommats salīdzinājumvārdu kā/nekā priekšā

1. Liec kommatu **kā** priekšā, ja aiz **kā** seko PALĪGTEIKUMS, kurā ir izteicējs, piem., **mēs zinām, kā darbojas mūsu organizācijas; lai viss paliek, kā bija; viņš nav tik dusmīgs, kā izliekas;**

2. neliec kommatu, ja aiz **kā** seko tikai SALĪDZINĀJUMA VĀRDS vai VĀRDKOPA, piem., **puika lēkā kā sienāzis; mans brālēns izskatās tāpat kā viņa tēvs; meitene izskatās kā meža stirniņa;**

3. neliec kommatu, ja aiz **kā/nekā** salīdzinātājdaļā ir INFINITĪVS vai ar infinitīvu apvienota vārdkopa, piem., **puisim ballē labāk patīk sēdēt nekā dejot; man labāk gribas ēst svaigu maizi nekā grauzt sakaltušo, BET - zaķītis ilgi domāja, kā sagrauzt sakaltušo maizi;**

4. ja salīdzinātājdaļā ir PARTICIPS ar izskaņu **-is/-usi** vai **-ts/-ta**, tad padomā, vai šim participam ir vairāk verba vai vairāk adjektīva pazīmju: ja verba, tad liec kommatu **kā** priekšā, piem., **puisis sēdēja, kā sēdējis; šoferis brauc, kā pavēlēts; prasa, kā nezinājis;** turpretī, ja šim participam ir adjektīva daba, tad kommatu neliec, piem., **bērns raudāja kā izkults (izkults bērns); cilvēki skatījās šo filmu kā apburti (apburti cilvēki); meitene bija kā sastingusi.** Neliec kommatu šādu ierastu vārdkopu priekšā: **kā likts, kā nomērīts, kā saukts, kā uzliets,** piem.,

ciemiņš klāt kā saukts; šis uzvalks man kā nomērīts u.c.

5. ja salīdzinātājdaļā ir PARTICIPS ar izskaņu **-dams/-a** vai **-ot/-oties**, tad neliec kommatu, ja particips ir viens pats, piem., **māte staigā viegli kā lidodama; bērni iemācījās lasīt kā rotaļādamies; brīvdienas pagāja kā nemanot**; liec kommatu, ja šis particips ir paplašināts ar kādu citu vārdu, piem., **visi zvēri sanāca man apkārt, kā barību gaidīdami; svece deg gaiši, kā spītējot tumsai**.

komparatīvais piedēklis -āk(-)

adjektīvi: **lielāks, lielākais**; adverbji: **drīzāk, biežāk, visbiežāk**; NEPAREIZI: *drīzāki, biežāki*

komponists sk. **autors, autore**

kondicionāļa galotni -tu/-tos lieto ar ievadvārdiem **ja, lai, kaut, it kā, kā kad**, piem., **ja jūs vēlētos vairāk informācijas, lūdzu rakstiet; lai apgaismotu (NE *apgaismot*) visu telpu, vajadzēs vairāk spuldžu; kaut mums būtu (NE *būt*) vairāk gaismas!**

Nelieto **kondicionāļa galotni -tu/-tos**, runājot par notikušu vai parasti notiekošu darbību. NEPAREIZI: *atvaļinājumā mēs katru rītu ietu peldēties; vasarās mēs ēstu daudz augļu*. Pareizi: **atvaļinājumā mēs katru rītu gājām peldēties; vasarās mēs mēdzam ēst daudz augļu vai vasarās mēs (parasti) ēdam daudz augļu**.

kongress, kongresam, ģen. kongresa
lokātīvs **kongresā** NE *kongressā*

kōns, kōnam, ģen. kōna NE *konuss*

kopš (kopš kā?) lieto ar vienskaitļa
ģenitīvu un daudzskaitļa datīvu: **kopš**
rīta, kopš deviņiem.

kopējs vai kopīgs sk. **-ējs** un **-īgs**

korporācija Lieto ar nozīmi *studentu*
organizācija, piem., **mana māsa ir**
uzņemta korporācijā Gundega. NELIETO
ar nozīmi *firma, tirdzniecības vai*
rūpniecības uzņēmums.

kosms, kosmam, ģen. kosma NE *kosmoss*

krokodīls, krokodīlam, ģen. krokodīla NE
krokodīlis, krokodīlim

krustmāte 1. kūma (*godmother*) 2. tēva
vai mātes māsa vai kāda cita radniece
3. pieaugusi sieviete attieksmē pret
bērniem, piem., **svešā krustmāte atnesa**
bērniem saldumus. Sk. arī **radnieku**
nosaukumi

krusttēvs 1. kūma (*godfather*) 2. tēva
vai mātes brālis vai kāds cits radnieks
3. pieaudzis vīrietis attieksmē pret
bērniem, piem., **šodien pie mums atnāca**
vairāki sveši krusttēvi. Sk. arī
radnieku nosaukumi

kuŗš lietošana jautājuma teikumos un
palīgteikumos sk. **kas, kuŗš**

kvēlošs **kvēlojošs**

L

labad sk. postpozīcijas ar ģenitīvu: **dēļ, labad, pēc** (iemesla nozīmē)

lai

Lieto ar verba tagadnes 3. personu, lai izteiktu pavēli, piem., **pasaki, lai viņš atnāk! Lai viņš nemaz nedomā izsprukt!**

Lieto ar kondicionāli (-tu/-tos), lai izteiktu nosacījumu, piem., **lai tiktu laikā uz izrādi, mums būs jāpasteidzas; viņi darīja visu, lai nesastrīdētos.**

NELIETO infinitīvu (-t/-ties): *lai tikt uz izrādi laikā, būs jāpasteidzas; viņi darīja visu, lai nesastrīdēties.*

Pirms **lai** liec kommatu.

laikā, laikus

Lieto **laikā**, runājot par kaut ko, kas notiek tad, kad paredzēts, vai arī, runājot par pareizu lielumu, piem., **laikā paveikts darbs; uz koncertu jāaiziet laikā; kurpes man tieši laikā, mētelis laikā.**

Lieto **laikus**, runājot par kaut ko, kas notiek pirms paredzētā laika, piem., **pirmajā skolas dienā visi ieradās laikus; tēvs vienmēr laikus nopērk lidmašīnas biļetes.**

lapaspuse, saīsinājums **lp.**, **lappuse**, saīsinājums **lpp.** (abi pareizi)

lasās - NEPAREIZI: *grāmata viegli lasās; šis laikraksts nelasās ātri.* Lieto participu **lasāms/-a** vai infinitīvu: **grāmata viegli lasāma; šo**

laikrakstu nevar ātri izlasīt. Sk. arī pasīvās formas

lauzt: lauž, lauza, lauzīs; lauzdams, lauzts

lava un lāva

lava - vulkāna izvirdums

lāva - plauktveida iebūve pirtī

lēkt (NE *lekt*) : **lec, lēca, lēks; lēkdams; saules lēkts**

lente NE *lenta*

līdz un līdzī

līdz (prepozīcija) lieto ar vienskaitļa un daudzskaitļa datīvu vietas un laika nozīmē, piem., **aiziesim līdz mežam/mežiem; strādāsim līdz vakaram;**

līdz (saiklis) lieto, ievadot laika apstākļa palīgteikumu, piem., **skolēniem bija jāpaliek skolā, līdz pārgāja negaiss; bērni nekad nedabūja vakariņas, līdz pārnāca tēvs;**

līdz vai **līdzī** (adverbs) abas formas pareizas, piem., **nāc man līdz uz veikalu! Nāc man līdzī! Dziediet visi līdz! Dziediet visi līdzī! Paņem maizi līdzī uz darbu!**

NELIETO vārdu **līdzī** kā prepozīciju vai saikli.

Sk. arī prepozīcijas ar datīvu

līdzko *tiklīdz, tikko*, piem., **līdzko beigs līt, iesim stādīt puķes.**

līdz- parasti savienojas vienā vārdā ar tādiem lietvārdiem, kas radušies no verbiem, piem., **līdzbraucējs, līdzbraukšana, līdzgājējs, līdzdarbība, līdznākšana, līdzstrādnieks**. Labā valodā nebūtu ieteicami šādi lietvārdi, kas radušies citu valodu ietekmē: **līdzautors, līdzbiedri, līdzcilvēki, līdzskolnieki**. Labāk: **otrs autors, biedri, citi cilvēki, skolas biedri**. Nav ieteicami **līdz-** savienojumi ar verbiem, kam ir locījumu galotnes, piem., **viņš līdzdarbojas**. Labāk: **viņš darbojas līdz**. Vari lietot vārdus: **līdztiesīgs, līdzvainīgs, līdzvērtīgs, līdzteku, līdztekus, līdzsvars, līdzstrāva**.

līdzskaņa mīkstinājums izskaņas -ains priekšā sk. **-ains (līdzskaņa mīkstinājums izskaņas -ains priekšā)**

līdzskaņu b, m, p, v savienojumi ar -j-
Raksti **-bj-, -mj-, -pj-** un **-vj-** visās vārdu formās, kuŗās līdzīgos gadījumos jāraksta **-ļ-** un **-ņ-**:

1. visos vārdos, kas vienskaitļa nominātīvā beidzas ar **-š**, piem., **dumjš, rupjš, skumjš, slapjš** (sal. **ceļš, viņš**). Šais vārdos lieto **-j-** abos skaitļos un visos locījumos, kā arī atvasinājumos no šiem vārdiem, izņemot tos atvasinājumus, kur aiz **-b-, -m-, -p-, -v-** seko **-i-, -ī-, -e-, -ē-, -ie-, -ei-**, piem., **slapjums**, bet **slapināt**. Izņēmums: **rupjība**;

2. vārdos, kas vienskaitļa nominātīvā beidzas ar *-is*, lieto *-j-* vienskaitļa ģenitīvā un daudzskaitļa visos locījumos, piem., ***gulbja, gulbji, gulbju*** (sal. *brāļa, brāļi* utt.). Līdzīgi lieto *-j-* vārdos: *kurmis, skapis, ūpis, burvis, kurvis* u.c.;

3. vārdos, kas vienskaitļa nominātīvā beidzas ar *-e*, piem., *upe*, lieto *-j-* daudzskaitļa ģenitīvā, piem., ***drēbju, zemju, rūpju*** (sal. *sauļu, pieneņu*);

4. sieviešu dzimtes vārdos, kas vienskaitļa nominātīvā beidzas ar *-s*, piem., *avs, govs*, arī *durvis* (dsk.), lieto *-j-* daudzskaitļa ģenitīvā: ***avju, govju, durvju***;

5. daļā vienzilbes verbu, kas infinitīvā beidzas ar *-mt, -bt, -pt*, piem., *lemt**, lieto *-j-* tagadnes vienskaitlī un daudzskaitļa visās personās, izņemot vienskaitlī 2. personu, un visās no tagadnes celma atvasinātās formās, izņemot 2. personas imperātīva formas: es ***lemju***, tu *lem*, 3. p. ***lemj, mēs lemjam, jūs lemjat; jālemj; lemjams***; *lem! lemiet!* (sal. *es ceļu, tu cel* utt., *cel! celiet!*)

***verbi, kuŗos jālieto *-j-*:** *glābt, grābt, grebt, ģērbt, knābt, kniebt, riebt, strēbt, šķiebt, urbt, jūmt, lemt, stumt, vemt, kampt, kāpt, krāpt, rāpties, slēpt, stiept, tērpt, tiepties, triept, tupties, vērpt*;

verbi, kas visās formās lietojami bez -j-: ņemt, cept, cirpt, tapt, drupt, klupt, kņupt, lipt, piem., es cepu, mēs cepam, cepamā krāsns, jāsacep maizītes.

līdzskaņu d, t un st mija ar ž, š un š/šķ d pārvēršas par ž un t par š tais pašās formās, kuŗās jāmīkstina l, n vai r :

1. vīriešu dzimtes lietvārdos, kas vienskaitļa nominātīvā beidzas ar -is un kam sakne beidzas ar -d vai -t, piem., *briedis, zutis*, -d- vietā raksti -ž- un -t- vietā -š- vienskaitļa ģenitīvā un daudzskaitļa visos locījumos: ***brieža, brieži, briežu*** utt., ***zuša, zuši, zušu, zušiem*** utt. (Sal. *brālis, brāļa, brāļi* utt.)

Personu priekšvārdus vari rakstīt arī bez līdzskaņu mijas, piem., *Uldis, **Ulža*** vai ***Ulda, Ulži*** vai ***Uldi*** utt., ***Miervaldis, Miervalža*** vai ***Miervalda, Miervalži*** vai ***Miervaldi***. Nelieto skaņu miju, ja tā var radīt pārpratumus, piem., *Edis, **Eda*** (NE *Eža*), ***Edi*** (NE *Eži*) vai *Atis, **Ata*** (NE *Aša*);

Ja sakne beidzas ar -st-, piem., *gaŗastis, strupastis*, tad -st- dažos gadījumos pārvēršas par -šķ- vienskaitļa ģenitīvā un daudzskaitļa visos locījumos: ***gaŗasta*** vai ***gaŗašķa, strupasta*** vai ***strupašķa, gaŗašķi, strupašķi*** utt.;

2. sieviešu dzimtes lietvārdos, kas vienskaitļa nominātīvā beidzas ar -e

vai -s un kam sakne beidzas ar -d vai -t, piem., *kode, kaite, cilts, sirds, klints, raksti* -ž- resp. -š- daudzskaitļa ģenitīvā: **kožu, kaišu, cilšu, siržu, klinšu** (sal. *sauļu, piļu*);

ja sakne beidzas ar -kst-, piem., *rīkste, pāksts*, tad -kst- pārvēršas par -š- vai -šķ-: **rīkšu** vai **rīkšķu, pākšu** vai **pākšķu** (abas formas pareizas); *sprikstis* (dsk.), **sprikšu**; ja sakne beidzas ar -st-, (nav -k-), tad nelieto skaņu miju, piem., *aste, kastē*, **astu; kastu; vestē, vestu; valsts, valstu; vēsts, vēstu**; (arī **vēšķu**); *brokastis* (dsk.), **brokastu**;

3. vienzilbīgos (1. konjugācijas) verbos, kam saknes -d- vai -t- parādās pagātnē un nākotnē, piem., *spriest: sprieda, spriedīs; ciest: cieta, cietīs*, raksti -d- vietā -ž- un -t- vietā -š- tagadnes vienskaitļa un daudzskaitļa visās personās, izņemot vienskaitļa 2. personu, un visās no tagadnes celma atvasinātās formās, izņemot 2. personas imperatīva formas: es **spriežu, ciešu**, tu *spried, ciet*, 3. pers. **spriež, cieš**, mēs **spriežam, ciešam**, jūs **spriežat, ciešat; jāspriež, jācieš, spriežams, ciešams**, (sal. *es ceļu, tu cel* utt.). Pavēles formas: **spried! ciet! spriediet! cietiet!**

Citi 1. konj. verbi, kam sakne beidzas ar -d-: *aust (auž, auda, audīs), gausties, glaust, grūst, kost, laist*,

ost, paust, sēsties, skaust, snaust, spriest, spraust, sviest, šķiest, zīst, ziest; citi 1. konj. verbi, kam sakne beidzas ar -t-: censties (cenšas, centās, centīsies), jaust, plēst, pūst, skaisties, vērst.

lielie un mazie burti

ar lielo burtu rakstāmi:

1. ĪPAŠVĀRDI:

ansambļu, koŗu un grupu nosaukumi, piem., **Jandāls, Kalvis, Ritenītis, Melōdija, Tēvija;**

astronomiski nosaukumi, piem., **Auseklis, Marss,** arī **Mēness, Saule** un **Zeme,** ja tie lietoti astronomijā;

dievu nosaukumi visās reliģijās un mītoloģijās, piem., **Baldrs, Buda, Dievs, Jēzus, Laima, Māra, Prometejs,** arī nosaukumi **Velns** un **Sātans,** ja tie lietoti kā īpaš-vārdi;

dzīvnieku vārdi, piem., **Kriksis, Pīkstīte, Raibaļa, Sirmītis, Tincis;**

grāmatu, kompozīciju, laikrakstu, mākslas darbu, žurnālu nosaukumi, piem., **Āksts** (luga), **Bībele, Laiks, Mazputniņš, Vasara** (glezna);

personu priekšvārdi, uzvārdi, pseudonimi, piem., **Kārlis, Lizete, Grīns, Pavlovskis, Aspazija, Rainis;**

svētku un svinamu dienu nosaukumi, piem., **Liieldienas, Jāņi, Jurgī, Ziemassvētki;**

vietu vārdi (valstu, pilsētu, upju, ezeru, kalnu nosaukumi, mājvārdi, latviešu īpašumu un nometņu nosaukumi), piem., **Latvija, Rīga, Daugava, Alauksts, Gaiziņš, Indrāni, Sprīdīši, Gaņezers, Kursa, Sidrabene;**

vietu vārdi, kas salikti ar **Augš-, Lejas-, Kaln-, Liel-, Maz-, Jaun-, Vec-, Austrum-, Rietum-, Dienvid-, Ziemeļ-**, jāraksta vienā vārdā ar lielo sākuma burtu, piem., **Augškurzeme, Lejasciems, Vecpiebalga, Jaunorleāna, Austrumvācija, Dienvidamerika, Dienviddakota, Ziemeļamerika;**

2. SALIKTOS ĪPAŠVĀRDOS ABI VĀRDI:

ansambļu, koŗu un citu grupu nosaukumos, kas salikti no diviem vārdiem un abi ir īpašvārdi, piem., **Mazais Ritenītis, Saules Josta** (deju ansambļi), **Rīgas Vilki** (sporta grupa), **Dziesmu Vairogs** (koris), bet *Reitera koris*, jo šai nosaukumā otrs vārds ir sugas vārds;

astronomiskos nosaukumos, piem., **Greizie Rati, Lielais Lācis, Piena Ceļš;**

laikrakstu un periodisku publikāciju nosaukumos, piem., **Latviešu Avīzes, Latvija Šodien, Jaunā Gaita, Jaunākās Ziņas, Treji Vārti, Vēja Zvani;**

personu nosaukumos, ja šīs personas apzīmētas ar diviem vārdiem, piem., **Aleksandrs Lielais, Ātrā Bulta, Baltais Ērglis** (indiāņu vārdi), **Jānis Briesmīgais;**

religiskos nosaukumos, piem., **Debesu Tēvs, Dievs Kungs, Svētais Gars, Jaunā Derība, Svētie Raksti;**

uzņēmumu un biedrību nosaukumos, ja abi vārdi ir īpašvārdi, piem., **Daugavas Vanagi, Grāmatu Draugs, Kristus Dārzs;**

valstu nosaukumos visi vārdi, piem., **Amerikas Savienotās Valstis, Padomju Sociālistisko Republiku Savienība;**

3. SALIKTOS ĪPAŠVĀRDOS TIKAI PIRMAIS VĀRDS:

fondu nosaukumos, piem., **Kultūras fonds, Latviešu fonds, Patiesības fonds** (saīsinājumos abi lielie burti: **KF, LF**);

grāmatu, literāru darbu, dziesmu, kompozīciju un citu mākslas darbu nosaukumos, piem., **Aiz septītā tilta, Bagāti radi, Melancholiskais valsis;** ja nosaukumā kāds īpašvārds, tad tas jāraksta ar lielo burtu, piem., **Skroderdienas Silmačos;**

ģeografiskos nosaukumos, ja tiem otrs vārds ir sugas vārds un lietots tā īstajā nozīmē, piem., **Baltijas jūra, Brāļu kapi, Burtnieku ezers, Klusais okeans, Kurzemes iela, Latviešu ciems, Raiņa bulvāris, Zilais kalns;**

iestāžu un uzņēmumu nosaukumos, piem., **Gaŗezera vasaras vidusskola, Kalamazū latviešu skola, Rietummičiganas universitāte, Kaŗa mūzejs** (saīsinājumos visi lielie burti: **GVV, KLS, RMU**); ir izņēmumi, piem., **Latvijas Universitāte;**

organizāciju nosaukumos, piem., **Amerikas latviešu apvienība, Pasauls brīvo latviešu apvienība** (saīsinājumos visi lielie burti: **ALA, PBLA**); ja organizācijas nosaukumā pirmais vārds ir ģeogrāfisks vietas vārds un tas netiek uzskatīts par nosaukuma sastāvdaļu, tad ar lielo burtu jāraksta otrais vārds, piem., **Rīgas Latviešu biedrība; Sidnejas Latviešu biedrība** vai arī **Sidnejas latviešu biedrība**; ja iestādei, uzņēmumam vai organizācijai pakļautas dažādas apakšnodales, tad kopējā nosaukumā lielais sākuma burts jāraksta arī pirmajā apakšnodales nosaukuma vārdā, piem., **Latvijas Universitātes Medicīnas fakultāte, Amerikas latviešu apvienības Kultūras birojs**;

svētku un svinamdienu nosaukumos, piem., **Ģimenes diena, Lielā piektdiena, Lielā lūdzamā diena, Pļaujas svētki**; vēsturiskos nosaukumos, kam īpašvārda nozīme, piem., **Pirmais pasaules karš, Septiņgadu karš, Ziemeļu karš**;

4. VIETNIEKVĀRDI:

tu visos locījumos vēstulēs un **jūs** visos locījumos vēstulēs, lūgumrakstos un iesniegumos, ja **jūs** attiecas tikai uz vienu personu, bet **jūs** rakstāms ar mazo burtu, ja tas attiecas uz vairākām personām, piem., **Mīļais draugs! Es Tevi ļoti gaidu! Mīļā skolotāja, kā Jums tagad klājas? Mīlie audzinātāji, pateicos jums par jūsu darbu un pūlēm!**;

es, tu, mans, tavs, viņš, tas visos locījumos, ja šie vietniekvārdi attiecas uz kristīgās ticības Dievu, Jēzu vai Svēto Garu, piem., "Lai nāk **Tava valstība!**" "Savu varavīksni **Es** lieku padebešos, lai tā ir par derības zīmi starp **Mani** un pasauli." "Un **Viņš** tam lika būt par svešinieku... "

ar mazo burtu rakstāmi:

amatpersonu nosaukumi, piem., **direktors, prezidents, profesors, rektors, senātors;**

biedrību biedru nosaukumi, piem., **gundegas, ramavieši, vanagi;**

dienu nosaukumi, piem., **pirmdiena, otrdiena, svētdiena;**

ģeografiski nosaukumi, kas tikai aptuveni apzīmē vietu, piem., **austrumu apgabals, rietumkrasts, tuvie austrumi;**

ģimenes locekļi, piem., **tēvs, māte, krustmāte, vectēvs;**

iedzīvotāju nosaukumi, kas radušies no viņu dzīves vietām, piem., **detroitieši, kalifornieši, ņujorkieši, rīdzinieki, valmierieši;**

mēnešu nosaukumi, piem., **janvāris, sveču mēnesis;**

relīģiju, konfesiju un citādu ticību un to locekļu nosaukumi, piem., **dievturība, islāms, katolisms, kristiānisms, luterānisms, baptisti, dievtuņi, katoļi, muhamedāņi, pareizticīgie;**

tautu un cilšu piederīgo nosaukumi,
piem., **amerikāņi, angļi, latvieši,
krievi, vācieši, zemgaļi;**

(ar) valsts valdību saistīti nosaukumi,
piem., **kongress, konstitūcija,
parlaments, prezidents, saeima, senāts;**

vietniekvārds **es** visos locījumos;

vietniekvārdi **tu** un **jūs** (izņemot
vēstulēs un rakstot par kristīgās
ticības Dievu, sk. 51. lp.) visos
locījumos.

lieta Lieto ar nozīmi *priekšmets,
parādība, notikums*, piem., **istaba pilna
dažādu lietu; tur jau ir tā lieta; kas
par lietu?** (kas noticis?) NEPAREIZI: *tā
lieta ir (the thing is), ka man nebūs laika to
izdarīt.* Pareizi: **taisnību sakot, man
nebūs laika to izdarīt.** NELIETO vārdkopu
pirmā lieta, piem., pirmā lieta - es uzrakšu zemi.
Pareizi: **vispirms es uzrakšu zemi.**

lietot, lietāt NE *pielietot*

lietvārdi ar nominātīva un ģenitīva
galotni -s vīriešu dzimtē sk. **-s
galotne vienskaitļa nominātīvā un
ģenitīvā vīriešu dzimtes lietvārdiem**

**lietvārds ar diviem vai vairākiem
apzīmētājiem** Ja apvieno divas vai
vairākas apzīmētāja vārdkopas, kurās
atkārtojas tas pats lietvārds, tad
apvienotajā vārdkopā lietvārdu atstāj
vienskaitlī: **latviešu valoda un
lietuviešu valoda = latviešu un
lietuviešu valoda** (NE *valodas*); **Cēsu un**

Valmieras aprinķis; Detroitas, Kalamazū un Grandrapidu pilsētā viesosies teātris. Sk. arī *particips* ar diviem vai vairākiem darbības veicējiem un *uzvārdi C.* divas personas ar vienādiem *uzvārdiem*

liķieris Lieto ar nozīmi *salds alkoholisks dzēriens, piem., pēc pusdienām viesi dzēra kafiju ar liķieri (liqueur).* NELIETO ar nozīmi *alkoholisks dzēriens (liquor), piem., aiziet uz liķiera bodi.* Pareizi: **aiziet uz dzērienu veikalu.**

līst, līst, līt

līst (caur krūmiem): **lien,** (tu **lien**), **līda, līdīs; līzdams, līsts**

līst (līdumu): **liž,** (tu **līd**) **līda, līdīs; līzdams, līsts**

līt (lietus): **līst, lija, līs; līdams**

locīt verbam **locīt** ir **-k-** skaņa visā tagadnē un no tagadnes celma atvasinātās formās: **es loku, tu loki,** 3. pers. **loka, mēs lokām, jūs lokāt, lokāms, lokot, jāloka, loki! lokiet!**

lūzt: lūst, lūza, lūzīs; lūzdams, lūstu

Ļ

ļaudis, ļaužu, ļaudīm vīriešu dzimtes daudzskaitlinieks, ko loka tāpat kā **-s** galotnes sieviešu dzimtes vārdus

ļodzīties: **es ļogos, tu ļogies, 3. pers.**
ļogās NE **ļodzās,** **mēs ļogāties, jūs**
ļogāties

M

mācēt un mācīt

mācēt: es māku lasīt, tu māki, 3. pers.
māk, mēs mākam, jūs mākat; mācēdams,
jāmāk;

mācīt: es mācu latviešu valodu, tu
māci, 3. pers. māca, mēs mācām, jūs
mācāt; māci! māciet! mācīdams, mācīts,
jāmāca.

mācība un mācības

Lieto vārdu **mācība** vienskaitlī, runājot
par filozofisku, ētisku vai reliģisku
atziņu kopumu, piem., **Darvina mācība,**
Kristus mācība;

lieto vārdu **mācības** daudzskaitlī,
runājot par izglītošanos, piem., **mācību**
gads, mācību grāmatas, mācību iestāde,
mācību metodes, mācību spēki.

maisīt *nemaisi man!* **netraucē mani!**

manās (tavās, viņa utt.) domās (*in my opinion*) **pēc**
manām (*tavām, viņa utt.*) **domām,**
manuprāt, tavuprāt, viņaprāt utt.,
piem., **pēc manām domām ir jāiet uz**
lekcijām jeb **manuprāt, ir jāiet uz**
lekcijām

māsa kā profesijas nosaukums

Lieto vārdu **māsa** (*nurse*) kā sieviešu, tā vīriešu kārtas **māsu** apzīmēšanai. Starpība ir vienskaitļa datīva locījumā, piem., **māsai Martai, māsam Ilgāram.**

Pareizi arī: **medicīnas māsa** (vienādi sievietēm un vīriešiem) un **žēlsirdīgā māsa, žēlsirdīgais māsa.** NEPAREIZI: *medmāsa.*

māte, māma, māmiņa, māmucīte, māmuliņa, māmuliņa, māmuliņa, māmuliņa

materiāls Lieto ar nozīmi *izejviela, ziņas, dati, fakti,* piem., **Kārlim pietrūka materiālu mājas celšanai; students vāc materiālus rakstu darbam par Latviju.** NELIETO ar nozīmi *drāna,* piem., *nopirkt puķainu materiālu.* Pareizi: **nopirkt puķainu drānu, drēbi jeb audumu.**

medicīna Lieto ar nozīmi *zinātne par slimībām,* piem., **Pēteris studē medicīnu.** NELIETO ar nozīmi *zāles,* piem., *vai tu iedzēri medicīnu?* Pareizi: **vai tu iedzēri zāles?**

medicīnas māsa sk. **māsa kā profesijas nosaukums**

metiens sk. **iespiedums, izdevums, metiens**

mēnesis, mēnesim, ģen. **mēneša** (gada divpadsmitā daļa)

mēness, mēnesim, ģen. **mēness** (debesu spīdeklis) sk. arī **-s galotne vienskaitļa nominatīvā un ģenitīvā vīriešu dzimtes lietvārdiem**

mēnessērdzība, mēnessērdzīgs

mīkstinājums -ains priekšā sk. **-ains**
(līdzskaņa mīkstinājums izskaņas **-ains**
priekšā)

mīkstinātais r (ŗ) Lieto **ŗ** visās tais
pašās formās, kuŗās jāmīkstina *l* un *n* :

1. vārdos, kas vienskaitļa nominātīvā
beidzas ar **-š**, piem., **gaŗš, kaŗš, kuŗš,**
vaŗš (sal. *ceļš, mīļš, viņš*). Šais
vārdos mīkstini **r** abos skaitļos un visos
locījumos, kā arī atvasinājumos, kuŗos
aiz **r** seko *u* vai *o*: **gaŗums, kaŗot**
(sal. *mīļums, ceļot*). NEMĪKSTINI **r**
atvasinājumos, kuŗos aiz **r** seko *i*, *e*
vai *ie*: **kariņš, pagarināt** (sal. *celiņš,*
mīlināt);

2. vārdos, kas vienskaitļa nominātīvā
beidzas ar **-is**, mīkstini **r** vienskaitļa
ģenitīvā un daudzskaitļa visos
locījumos, piem., **stūŗa, stūŗi, stūŗu**
utt. (sal. *brāļa, brāļi, brāļu* utt.);

3. vārdos, kas vienskaitļa nominātīvā
beidzas ar **-e**, piem., **cepure**, mīkstini **r**
dauzskaitļa ģenitīvā: **cepuŗu, dūŗu**
(sal. *sauļu, pieneņu*);

4. vienzilbes verbos, kas infinitīvā
beidzas ar **-rt**, piem., **vērt**, mīkstini
r tagadnē vienskaitļa 1. un 3. personā
un daudzskaitļa visās personās: **es veŗu,**
mēs veŗam, jūs veŗat, 3. personā **veŗ**
(sal. *ceļu, ceļam, ceļat, ceļ*);
mīkstini **r** visās no tagadnes celma
atvasinātās formās, izņemot 2. personas
pavēles formu: **jāveŗ, veŗot, veŗam,**

veřams (sal. *jāceļ, ceļot, ceļam, ceļams*).

Atsevišķos vārdos, kur to neprasa gramatiskā sistēma, **r** var mīkstināt vai nemīkstināt, piem., *buras* vai *buřas*, *burāt* vai *buřāt*, *jūra* vai *jūřa*, *karote* vai *kařote*.

Nemīkstini r

1. tagadnes vienskaitļa 2. personā: **tu ver** (sal. *tu cel*);

2. vienskaitļa un daudzskaitļa 2. personas imperātīva formās: **ver! veriet!** (sal. *cel! celiet!*);

3. nevienā personā pagātnē un nākotnē, infinitīvā un no to celmiem atvasinātās formās: **vēru, vēra, vēřu, vērs, vērt, vēris, vērusi, vērdams, vēřot, vērts** (sal. *cēlu, cēla, celřu, cels, celt, cēlis, cēlusi, celdams, celřot, celts*);

4. vairākzilbju verbos: **cerēt, derēt, lūrēt, varēt, turēt, darīt, tīrīt, vārīt**, piem., **es ceru, mēs ceram, jūs cerat**, 3. personā **cer** (sal. *mīlēt: es mīlu, mēs mīlam* utt.).

5. vārdos **Karalauči, varavīksne**

mīkstināto līdzskaņu asimilācija sk. **dubultmīkstinājumi**

mīlēt nelieto ar nozīmi *garšot*. NEPAREIZI: *es mīlu desiņas* (*I love hot dogs*); *es mīlu šokolādi*. Pareizi: **man garšo desiņas; man ļoti garšo šokolāde**.

miljards sk. **desmits, simts, miljons,**
miljards

miljons sk. **desmits, simts, miljons,**
miljards

milzt (palielināties, satūkt): **milst,**
milza, milzīs; milzdams, milztu; kaut
man roka nesamilztu!

mj sk. līdzskaņu **b, m, p, v** savienojumi
ar **-j-**

mocīt verbam **mocīt** ir **-k-** skaņa visā
tagadnē un no tagadnes celma atvasinātās
formās: **es moku, tu moki,** 3. personā
moka, mēs mokām, jūs mokāt; mokāms,
mokot, jāmoka; moki! mokit!

motocikls, motociklists NE **motociklets,**
motocikletists, motorcikls, motorciklists

mutiski **mutes vārdiem**

N

nākam-, nākoš-: **nākamgad, nākošgad;**
nākammē-nes, nākošmēnes; nākamsvētdien,
nākošsvētdien; nākamziem, nākošziem u.c.

nākas runāt **jārunā;** *nākas strādāt* **jāstrādā**

nākotnes daudzskaitļa 2. personas formas
sk. **indikātīva 2. personas galotnes** vai
2. daudzskaitļa personas galotnes

nākt priekšā, nākt pie slēdziena **gadīties, secināt,**
piem., gadās dažādi nepareizi

izteicieni; jāsecina, ka visi negrib mācīties.

ne maz un nemaz:

nezinu, cik Veltai ir naudas, bet jādomā, ka ne maz; es to nemaz nevaru saprast.

ne mazāk: *dod man ne mazāk par piecām mārciņām miltu.*

ne par ko un neparko:

es ne par ko vairs neinteresējos; es neparko (nekādā ziņā) nebraukšu uz nometni.

nē un ne

Lieto partikulu **nē**, ja jānoliedz iepriekšējā teikuma saturs, piem., **Vai tu šogad studē? - Nē, es nestudēju.**

Lieto partikulu **ne**, noliedzot tikai kādu vārdu teikumā, piem., **man vairs nav miera ne dienu, ne nakti; vai tu nāksi man līdz vai ne?**

ne vēl (not yet) vēl ne

ne vien, ne tik vien, ne tikai

ne vienreiz, ne vienreiz vien, nevienreiz

ne vienreiz (nevis vienu reizi): **ne vienreiz, bet daudzkārt esmu atradis dzintaru;**

ne vienreiz vien (vairākkārt): **ne vienreiz vien esmu atradis dzintaru;**

nevienreiz (nekad): **nevienreiz neesmu atradis dzintaru.**

ne viss un nevis:

ne viss ir zelts, kas spīd; tas ir misiņš, nevis zelts

ne-: **nebūt, necik, nekā** (es **nekā nesaprotu**), **nekas, nekāds/-a, nemaz, neviens** (uzsvars uz otras zilbes); **nevis** (uzsvars uz pirmās zilbes)

negācija sk. **noliegums**

nekā salīdzinājuma vārdkopās Lieto **nekā** ar pārākās pakāpes salīdzinājuma adjektīvu vai adverbu: **māsa lielāka nekā brālis; mātai vairāk draugu nekā brālim.** Sk. arī **salīdzinājumvārdi kā, nekā, par**

nekā un nevis

nekā salīdzinājumvārds, lieto to ar adjektīva vai adverba pārāko pakāpi, piem., **ir jaukāk sēdēt dārzā nekā istabā; tu esi gudrāks, nekā tu domā; labāk iesim uz teātri nekā uz diskotēku;**

nevis pretstata saiklis: **iesim šovakar uz teātri, nevis uz diskotēku; Toms, nevis Pēteris, atsūtīja sarkanās rozes.**

NEPAREIZI: **saietā bija vairāk jauniešu nevis kongresā.**

Pareizi: **saietā bija vairāk jauniešu nekā kongresā** vai: **nevis kongresā, bet saietā bija vairāk jauniešu.**

nekavējoši nekavējoties

nereti Lieto ar nozīmi **bieži**, piem.,
nereti eju kājām uz darbu.

nevajadzīgi vārdu savienojumi izteiksmīga verba vietā

Nelieto vārdu savienojumus, ja to pašu vari izteikt ar vienu izteiksmīgu verbu, piem.,

<i>baudīt izglītību</i>	izglītoties
<i>ciest neveiksmi</i>	neveikties
<i>darīt zināmu</i>	paziņot
<i>dot informāciju</i>	informēt
<i>izdarīt labojumus</i>	izlabot
<i>izteikt pateicību</i>	pateikties
<i>ņemt dalību</i>	 piedalīties
<i>prasīt jautājumu</i>	jautāt
<i>sniegt atbildi</i>	atbildēt
<i>taisīt kļūdas</i>	kļūdīties
<i>veikt remontēšanu</i>	remontēt
<i>nākas runāt</i>	jārunā
<i>vajag iet</i>	jāiet

nez, nezin

Raksti partikulas **nez, nezin** kopā ar nākošo vārdu šādos saliktos vārdos: **nezcik, nezinkas, nezkā, nezkas, nezkāds/-a**, piem., **meitene nav nezkāda skaistule; zēns nav nezcik čakls.**

Raksti partikulas **nez, nezin** šķirti no nākošā vārda, ja šie abi vārdi veido vārdu savienojumu, kas izsaka jautājumu, piem., **nez kā sauc šo pilsētu? nezin kas mani sagaidīs lidostā?**

no (no kā?) lieto ar vienskaitļa ģenitīvu un daudzskaitļa datīvu

1. vietas, laika, iemesla, veida nozīmē:
no kalna, no rīta, no prieka, no sirds;

2. runājot par vienu objektu vai daļu no dalāma vairuma: **kāds no mazākajiem bērniem atnesa ābolus; no visiem skolēniem Kārlis mācās vislabāk; mūsu āboli ir vislabākie no visiem āboliem.**

NELIETO šādus savienojumus ar **no**: *samīts no zirga kājām; no svara ir labi mācīties; tas nav no svara; neļaujies piemānīties no citiem; māja no četriem stāviem; mācības sāksies no 1. septembra.* Pareizi: **zirga kāju samīts; ir svarīgi labi mācīties; tas nav svarīgi; neļauj citiem sevi piemānīt; mācības sāksies 1. septembrī.**

no svara **svarīgs/-a**, piem., **vēlēšanās katra balss ir svarīga.**

nolemt Lieto ar nozīmi *izraudzīties noteiktu rīcību*, piem., **viņš nolēma studēt.** NELIETO *izdomāt* **nolemt** vietā, piem., *es izdomāju šogad vēl neiestāties universitātē.* Pareizi: **es nolēmu šogad vēl neiestāties universitātē.**

noliegums

1. Ja noliegts ir viens teikuma loceklis, tad lieto partikulu **ne** šī teikuma locekļa priekšā, piem.: **Ne katram bērnam ir laba veselība. Ne visiem kokiem ir zaļas lapas.**

2. Lieto atkārtotu jeb dubultu noliegumu, ja teikumā ir noliegts verbs (izteicējs) un pronōmens vai adverbs, piem., **Neviens mani nemīl. Bērns nekā negrib ēst. Es tevi nekad neaizmirsīšu.**

Tas nav nekāds joks. Kārlis dažreiz nemaz nav pieklājīgs.

3. Lieto trīskārtīgu noliegumu, ja teikumā ar noliegtu verbu un adverbu arī noliegts adjektīvs vai divdabis, piem., **Kārlis nekad nav nepieklājīgs** (= Kārlis vienmēr ir pieklājīgs). **Kārlis nekur neiet neuzposies** (= Kārlis visur iet uzposies).

4. Dubultu noliegumu vari veidot arī ar partikulu **ne**, piem., **Man tas nenāk ne prātā. Man nepatīk ne māte, ne meita.**

norādāmo pronōmenu lietošana

Lieto **šis** un **ši**, norādot uz tuvām un konkrētām parā-dībām, īpašībām vai pazīmēm; lieto **tas** un **tā**, norādot uz tālākām un abstraktākām parādībām vai īpašībām; lieto **viņš/-a**, runājot par ļoti tālām parādībām, piem., **šīs dienas, ko dzīvojam Gaŗezerā, ir jaukas; tās dienas, kas aizgāja, ceļojot pa Italiju, bija brīnumskaistas; viņas dienas brīvajā Latvijā bija kā sapnis.**

NELIETO **šis, ši** vispārinājuma nozīmē **tas** vietā, piem., *mēs šo piedzīvojām; es šo gribētu redzēt.* Pareizi: **mēs to piedzīvojām; es to gribētu redzēt.**

nospiedošs vairākums **lielais vairākums** vai **gandrīz visi**, piem., **gandrīz visi balsoja par Bērziņas ierosinājumu.**

noteiktā galotne ir adjektīviem, dažiem participiem, kār-tas numerāļiem un dažiem uzvārdiem: **mazais/-ā,**

**mirdzošais/-ā, patīkamais/-ā,
godājamais/-ā, pirmais /-ā, trešais/-ā,
Jānis Priecīgais, Vilma Priecīgā u.c.**

Locījumu paraugi: ģenitīvs: **mazā,
mazās; mazo;** akuzatīvs: **mazo; mazos,
mazās.** Datīvā un lokatīvā starp sakni un
lokāmo galotni liekams **-aj-: mazajam,
mazajai; mazajiem, mazajām.**

NELIETO paplašināto datīva un lokatīva
formu ar **-aj-** tādos vārdos, kuŗu izskaņā
jau ir **-j-** skaņa, piem., **vidējam** NE
vidējamajam, **godājamam** NE *godājamajam.*
Paplašinātās formas var arī nelietot
tiem adjektīviem, kam vairāk par trim
zilbēm, piem., **izveicīgākam** (ne
izveicīgākajam). Sk. arī **otrais, otrs**

notikt NE *notikties*

nozīmēt kandidātu **minēt par kandidātu, ieteikt
kandidātu**

numerāļi sk. **trīs; tūkstotis; -tūkstoš;
vienpadsmit līdz deviņpadsmit; desmits,
simts, miljons, miljards; -desmit; -simt**

numerāļu noteiktās galotnes sk. **noteiktās
galotnes**

Ņ

ņemt dalību **piedalīties**

ņemt / neņemt nopietni **raudzīties nopietni** vai
neraudzīties nopietni

O

oriģināli Lieto ar nozīmi *atšķirīgi no citiem, savdabīgi, piem., viņš ģērbjas ļoti oriģināli.* **NELIETO** ar nozīmi *sākotnēji, piem., oriģināli viņš ir no Čikāgas.* Pareizi: **sākotnēji viņš ir no Čikāgas.**

otrais/-ā, otrš/-a

Lieto **otrs/-a** ar nenoteikto galotni, ja tas nozīmē **cits/-a**, piem., **dari otram labu; mēģini saprast otru cilvēku; nesmejies par otra nelaimi.** Lieto nenoteikto galotni arī tad, ja **otrs/-a** ir kopā ar **viens/-a**, piem., **viņš staigā no vienas puses uz otru; vienā rokā viņš turēja grāmatu, ar otru slēdza durvis; vienam otram būs lieli izdevumi.**

Lieto **otrais/-ā**, ja numerālis ir ar kārtas skaitleņa nozīmi, piem., **Jēkabs nebija pirmais, bet bija otrais skolēns savā klasē; Mildiņa ir otrajā klasē; šis ir jau otrais zvans.** Sk. arī noteiktās galotnes

2. daudzskaitļa personas galotnes

tagadnē -at (ja 3. personā nav -a galotnes) vai **-āt** (ja 3. personā ir -a galotne): jūs **ceļat, mazgājat, lasāt, rakstāt;**

pagātnē -āt: jūs **cēlāt, mazgājāt, lasījāt, rakstījāt;**

nākotnē -sit vai **-siet:** jūs **celsit** vai **celsiet; mazgāsit** vai **mazgāsiet; lasīsit** vai **lasīsiet;**

imperātīvā **-iet!** refl. **-ieties!:** **celiet!**
mazgājiet! **mazgājieties!** **lasiet!**
rakstiet! Ja tagadnes 3. personas
galotne ir -a, imperātīvā vari lietot
arī galotni **-ait!:** **lasait!**
rakstait!

Sk. arī imperātīva 2. personas galotnes
un indikā-tīva 2. personas daudzskaitļa
galotnes

2. vienskaitļa personas galotne tagadnē
sk. **-i** tagadnes vienskaitļa 2. personas
galotnē

otrreiz NE *otreiz*

P

pa lieto ar vienskaitļa akuzātīvu vietas
un laika nozīmē: **pa ceļu, pa jūru, pa**
upi, pa vasaru, pa ziemu, pa to laiku.
Pārējos gadījumos lieto **pa** ar
vienskaitļa datīvu: **dzīvot pa vecam,**
runāt pa jokam, pa vienai saujai.
Daudzskaitlī **pa** biedrojas ar datīvu: **pa**
vasarām, pa ziemām, pa ceļiem u.c. Sk.
arī **pa** un **par**

pa laikam un **palaikam:**

bija apmācies, bet pa laikam (laiku pa
laikam) **atspīdēja saule; mūsu ģimenē**
bērni palaikam (parasti, vienmēr) **labi**
mācās.

pa priekšu un **papriekš**

Lieto **pa priekšu** vietas nozīmē,
piem., **visiem pa priekšu gāja**

karognesēji; lieto **papriekš** laika nozīmē, piem., **papriekš paēd, tad lasi avīzi.**

pa un par

Lieto prepozīciju **pa**, ja raksti par konkrētu darbības vietu vai laiku, bet, ja par kādu vietu vai laiku tikai runā, domā, priecāties, sapņo, stāsti vai spried, tad lieto prepozīciju **par**, piem., **pa vasaru es dzīvoju nometnē**, bet: **es runāju par vasaru; tēvs iet pa ceļu**, bet: **tēvs daudz domā par ceļu, kas viņam jānoiet; meitene staigā pa pļavu**, bet: **meitene priecājas par pļavu; laiva aizslīd pa ezeru**, bet: **es sapņoju par ezeru.** Sk. arī **pa ; par**

pacelt jautājumu **ierosināt**

-padsmit sk. **vienpadsmit** līdz **deviņpadsmit**

pagājušo-, **pagājuš-**, **pagājš**: **pagājušogad, pagājušgad, pagājšgad; pagājušonedēļ, pagājušnedēļ, pagājšnedēļ; pagājušoruden, pagājušruden, pagājšruden**

pakārtojuma saikļi sk. **saikļi un citi vārdi, kuŗu priekšā jāliek kommatas**

palikt un kļūt sk. **kļūt un palikt**

pamazināmie vārdi sk. **deminutīvu izskaņas**

paņemt Lieto ar nozīmi **satvert, aiznest, aizvest sev līdzī, piem., paņemt telefonu no galda un noliec uz plaukta;**

paņemsim telefōnu līdz uz jauno māju.
NELIETO ar nozīmi *atbildēt*, piem., *es paņemšu (telefōnu)!* Pareizi: **es atbildēšu!**

papildinātājs kopā ar vārdiem, kas beidzas ar -šana sk. -šana vārdi ar papildinātāju

papildu un papildus

man vajadzīgi papildu ienākumi

papildus dziedāšanai skolēni mācās arī koklēšanu

papīrs Nelieto vārdu **papīrs**, runājot par laikrakstu vai rakstu darbu. NEPAREIZI: *tēvs lasa papīru, māsa raksta papīru.* Pareizi: **tēvs lasa laikrakstu, māsa raksta sacerējumu jeb rakstu darbu.**

par (par ko?) lieto ar vsk. akuzātīvu un daudzskaitļa datīvu: **sapņo par meiteni/meitenēm.** NEPAREIZI: *Ko runā par?* Pareizi: **par ko tu runā?** Sk. arī **pa** un **par**

par un **kā**

Lieto **par**, runājot par kādas personas nodarbošanos, piem., **tēvs strādā par skolotāju.** NEPAREIZI: *tēvs strādā kā skolotājs.*

par un **pa** sk. **pa** un **par**

par nožēlošanu **diemžēl**

pareizs, adv. **pareizi** Lieto ar nozīmi *tāds, kas atbilst īstenībai, patiesībai, noteikumiem, normām,* piem., **Kristapam pārbaudījumā visas atbildes ir pareizas; tev ir pareiza latviešu valodas izruna;**

to tu pateici pareizi. NELIETO ar nozīmi *tev ir taisnība*, piem., *tu esi pareizs, tev ir pareizi* (you are right). Pareizi: **tev taisnība! tava atbilde ir pareiza.**

particips ar diviem vai vairākiem darbības veicējiem Ja runā par diviem vai vairākiem darbības veicējiem, uz kuriem attiecas viens un tas pats particips, tad lieto participu

1. vīriešu dzimtes daudzskaitlī, ja vismaz viens darbības veicējs ir vīriešu kārtas, piem., **Jānis un Pēteris ir atnākuši; Pēteris, Milda un Lienīte ir atnākuši;**

2. sieviešu dzimtes daudzskaitlī, ja visi darbības veicēji ir sieviešu kārtas, piem., **Milda, Liene un Zuzīte ir atnākušas.**

Lieto daudzskaitli arī tad, ja particips vienādā mērā attiecas uz darbības veicēju un tā pavadoni: **Kārlis ar Mildu ir atnākuši; Anna ar Mildu ir atnākušas; mēs ar Mildu esam atnākuši/-as.** Ja participu attiecina tikai uz vienu svarīgāko darbības veicēju, lieto to vienskaitlī un saskaņo tā dzimti ar darbības veicēja dzimti, piem., **Milda ar Pēteri ir atnākusi; Milda un mans mīļais Pēteris ir atnācis; kā Jānis, tā Pēteris ir atnācis.**

particips ar galotni -ošs/-a Bez vajadzības nedarini šo participu no transitīviem verbiem, piem., *autors stāstīs par šo ikvienu cilvēku*

interesējošo tematu. Labāk: **autors stāstīs par šo tematu, kas interesē ikvienu.** NELIETO participus: *lasošs, rakstošs, zīmējošs, stādošs* u.tml.

participu noteiktās galotnes sk. **noteiktā galotne**

partikula NE *partikuls*

pasīvās formas

Nelieto pasīvo formu, ja teikumā minēts darītājs. NEPAREIZI: *glezna draudzei ir dāvināta no Krastiņa kundzes; bērns tiek mazgāts no mātes; Pēteris Sils tika no sapulces ievēlēts par ALAs pārstāvi.* Pareizi: **gleznu draudzei dāvināja Krastiņa kundze; māte mazgā bērnu; sapulce ievēlēja Pēteri Silu par ALAs pārstāvi.**

Pasīvā nozīmē nelieto refleksīvās formas. NEPAREIZI: *jau dzirdas Jāņu dziesmas; šī grāmata viegli lasās; rakstu darbs man ātri uzrakstās; biedrības nams jau redzas.* Pareizi: **jau dzirdamas Jāņu dziesmas; šī grāmata viegli lasāma; rakstu darbu es uzrakstu ātri; biedrības nams jau redzams.**

Ja teikumā nav minēts darītājs, pasīvās formas vari lietot, piem., **esmu izvēlēts par klases pārstāvi; zeme bija laikā apstrādāta; ir jau diezgan iets un strādāts; visu dienu mājā tika cepts un vārīts; visas koncerta biļetes bija izpirktas.**

pasūtīt un pasūtīnāt

pasūtīt puiku pēc avīzes; pasūtīnāt laikrakstus no redakcijas NE *pasūtīt laikrakstus*

pasniegt angļu valodu, matemātiku u. tml. **mācīt angļu valodu, matemātiku** u. tml.

pašreiz NE *patreiz*

pat lieto, pastiprinot kāda vārda vai vārdkopas nozīmi, piem., **mēs to nevaram pat iedomāties; Jēci nevar uzmodināt pat ar lielpabalu šaušanu.** NELIETO ar nozīmi *pats*, piem., *tas pat laiks, tai pat laikā.* Pareizi: **tas pats laiks; tai/tanī pašā laikā.**

pat ja (even if) **ja arī, kaut arī, lai arī, lai gan,** piem., **kaut arī līs, mēs brauksim uz nometni.**

patikt lieto ar nominātīvu: **kas tev patik?** (NE *ko tev patik?*) **man patik zirgi.** Ja **patikt** objekts ir transitīvs verbs, lieto akuzātīvu: **ko tev patik darīt? Mikum patik barot zirgus.**

Ja verba **patikt** objekts ir 1. vai 2. personas vietniek-vārds, verbs saskan ar šo vietniekvārdu: **Zelmiņai tu patīc; cik jauki, ka es tev patīku; mēs nepatīkam vectēvam; jūs bērniem ļoti patīkat.**

patreiz, patreizējs **pašreiz, pašreizējs**

pats NE *pac*, **pašam, pati** NE *pate*, **pašai**
Lietojuma piemēri: **ko dari, to dari pats! mātes pašas stādītas puķes; tēvs ir pašos spēka gados; es uzkāpšu pašā augstākajā kalnā; Ēriks man kā paša dēls; viens un tas pats; vai pats un pati (saimnieks un saimiece) mājā?**

pats ģenitīvā un kopā ar piederības pronōmenu pastip-rina piederības nojēgumu: **šī ir mana paša grāmata; tā ir tava pašas vaina** (arī: **tavas pašas vaina**); **Pēcis nevar atrast savas paša kurpes** (arī: **sava paša kurpes**) vai **pats savas kurpes; šī ir tava paša istaba; tie ir mūsu pašu tomāti; ēdisim mūsu pašu cepto maizi.**

pavēles izteiksmes galotnes sk.
imperātīva 2. personas galotnes

pēc (pēc kā?) lieto ar vienskaitļa ģenitīvu un daudzskaitļa datīvu: **pēc salnas/salnām.** Sk. arī postpozīcijas ar ģenitīvu: **dēļ, labad, pēc** (iemesla nozīmē)

pēc autografēšanas viņa grāmatas (after autographing his book) **pēc** (*savas*) **grāmatas autografēšanas**

pēdiņās ("...") liec

1. atkārtotu teikumu, piem., **"Skaties, kā saule riet," saka mans draugs. "Skaties," saka mans draugs, "kā saule riet."**

2. citātus, piem., **Zinta Aistara raksta: "Visas debesis šūpojas mīkstās, baltās pārslās."**

3. grāmatu, sacerējumu, laikrakstu, iestāžu u.c. nosaukumus, kam īpašvārda raksturs, liec pēdiņās vai pasvītro, vai raksti cita veida burtiem, piem., **grāmata "Mērnīeku laiki" vai Mērnīeku**

laiki, vai Mērnīeku laiki; **bērnudārzs**
"Pasaciņa" vai Pasaciņa, vai Pasaciņa.
Tāpat raksti īpašvārdus svešās valodās,
piem., **viesnīca "Royal York"** vai Royal
York, vai Royal York; **"Air Canada"**
lidmašīna vai Air Canada, vai Air
Canada.; **"Woodlawn"**, Woodlawn vai
Woodlawn **kapsēta**;

4. burtus vai vārdus, ko gribi īpaši
uzsvērt, piem., **patskani "e" var izrunāt**
plati vai šauri; vārdam **"zīle"** ir
vairākas nozīmes;

5. vārdus, kam irōniska nokrāsa, piem.,
Pēterītis ir īsts "varonis": viņš stājās
pretī trusītim.

Sk. arī vienpēdiņās ('...')

pēdiņu novietojums

Pēc latviešu pareizrakstības tradīcijas
ir pareizi sākuma pēdiņas likt apakšā un
beigu pēdiņas augšā (" . . ."), bet, tā
kā vairumam rakstāmmašīnu un datoru nav
apakšējo pēdiņu, tad tehnisku iemeslu
dēļ apakšējās pēdiņas tagad bieži tiek
aizstātas ar augšējām pēdiņām, kā tas
darīts arī šīnī grāmatīnā.

Atkārtotā teikumā un citātos liec
pēdiņas aiz pieturas zīmes (sk. **pēdiņās**
("...") 1. & 2.); pēdiņās ievietotus
vārdus vai izteicienus liec pirms
pieturas zīmes (sk. **pēdiņās ("...")** 3. -
5.).

perspektīva NE *perspektīve*

pie (pie kā?) lieto ar vienskaitļa ģenitīvu un daudzskaitļa datīvu tikai vietas nozīmē, piem., **pie loga, pie koka, pie tēva pieiet.** NELIETO **pie**

šādos savienojumos: *pie laika jāizdara darbs, pie izdevības, pie labas gribas, pie tādas algas, dziedāt pie pilnas zāles, sapulce notiek pie pilna biedru skaita, pie tagadējiem apstākļiem, dejosim pie labas mūzikas.*

Pareizi: **laikā vai laikus jāizdara darbs, izdevīgā brīdī vai izdevīgā laikā, ar labu gribu, ar tādu algu, dziedāt pilnā zālē, sapulce notiek ar pilnu biedru skaitu, tagadējos apstākļos, dejosim ar labu mūziku.** Sk. arī prepozīcijas ar vienskaitļa ģenitīvu

piederēt pie biedrības, draudzes, tautas NE *piederēt biedrībai, draudzei, tautai*

pielietot **lietot, lietāt, izlietot, izmantot**

pielikt visas pūles **pūlēties cik spējams; pūlēties, cik vien jaudas**

pieņemt, ka tas tā notiks **iedomāties, ka tas tā notiks**

piepalīdzība **palīdzība**

pierakstīt otram kādas īpašības **piedēvēt otram kādas īpašības**

pievest piemērus **minēt piemērus**

pilna laika strādnieks vai students NE *pilnlaika*

pirmais/-ā kārtas numerālis, piem., **pirmā klase; Pēteris atskrēja pirmais**

Nelieto angļu *first* vietā šādos gadījumos: *first name* **priekšvārds** NE *pirmais vārds*

first (laika adverbs) **vispirms**,
piem., vispirms paēdīsim, tad
spēlēsim šachu NE *pirmais paēdīsim, tad* [...]

pirms (pirms kā?) lieto ar vienskaitļa
ģenitīvu un daudzskaitļa datīvu: **pirms**
vakara/ vakariem.

pj sk. līdzskaņu *b, m, p, v* savienojumi
ar -j-

planētu nosaukumi: *Jupiters, Marss,*
Merkurijs, Neptūns, Plūtons, Saturns,
Ūrans, Venera, Zeme

plest un **plēst**

plest (spārnus) : **pleš**, (tu **plet**),
pleta vai **plēta**, **plētīs**; **plezdams**,
plesties;

plēst (traukus): **plēš**, (tu **plēs**),
plēsa, **plēsīs**; **plēsdams**, **plēsts**

plūsma NE *plūsme*

pogāt un **pogot**

Lieto vārdu **pogāt**, runājot par apģērba
pogām; lieto vārdu **pogot**, runājot par
lakstīgalas dziedāšanu.

postpozīcijas ar ģenitīvu: dēļ, labad, pēc
(iemesla nozīmē) lieto aiz lietvārda
vai pronōmena vienskaitļa un
dauzskaitļa ģenitīvā: **manis dēļ, mūsu**
dēļ; strādā bērna/bērnu dēļ; puisi
strīdās meitas/meitu pēc; viņš to
darīja miera un saticības labad.
Ievēro, ka postpozīcijas nav lietojamas

pirms lietvārda vai pronōmena. NEPAREIZI:
dēļ viņa, dēļ sausuma, dēļ slikta laika.

prasīt jautājumu **jautāt**

predikāts Sk. **izteicējs**

prepozīcija ar vienskaitļa datīvu un
akuzatīvu Sk. **pa**

prepozīcija ar vienskaitļa ģenitīvu un
akuzatīvu Sk. **uz**

prepozīcijas ar datīvu:

1. **līdz** Lieto **līdz** ar datīvu
vienskaitlī un daudzskaitlī: **aiziet līdz
mežam/mežiem; gaidīt līdz vakaram;
gaidīt līdz labākām dienām.**

2. visas prepozīcijas daudzskaitlī
sk. arī **pa**

prepozīcijas ar vienskaitļa akuzatīvu:
**ap, ar, caur, gar, par, pār, pret,
starp.** Daudzskaitlī šīs prepozīcijas
biedrojas ar datīvu, piem., **ap
māju/mājām, pret kalnu/kalniem.** Sk. arī
caur; pa; pa un par

prepozīcijas ar vienskaitļa ģenitīvu:
**aiz, apakš, bez, kopš, no, pie, pēc,
pirms, priekš, virs, zem** un visas
prepozīcijas, kas saliktas ar **-pus,**
piem., **augšpus, ārpus, otrpus, virspus.**
Daudzskaitlī šīs prepozīcijas biedrojas
ar datīvu, piem., **aiz loga/logiem; pie
upes/upēm; pirms gada/gadiem.** Sk. arī
no; pēc; pie; priekš; uz; zem un

postpozīcijas ar ģenitīvu: **dēļ, labad, pēc** (iemesla nozīmē)

prepozīcijas - divas blakus - NELIETO, piem., *es dzirdēju par pret jauniešiem vērsto apsūdzību.*
Pareizi: **es dzirdēju par apsūdzību, kas vērsta pret jauniešiem.**

prepozīciju liec vienmēr tieši pirms vārda vai vārdkopas, uz ko tā attiecas.
NEPAREIZI: *rakstišu par tikai vienu tematu; viņi gādāja par viens otru; mācīsimies no cits cita; ko viņš runā par?.*
Pareizi: **rakstišu tikai par vienu tematu; viņi gādāja viens par otru; mēs mācāmies cits no cita; par ko viņš runā?**

pret (pret ko?) lieto ar vienskaitļa akuzatīvu un daudzskaitļa datīvu: **cīnās pret ienaidnieku/ienaidniekiem.** NEPAREIZI: *ieeja pret ziedojumiem, aizņemties naudu pret augstiem procentiem.* Pareizi: **ieeja par ziedojumiem, aizņemties naudu par augstiem procentiem.**

pretim jeb **pretī** (NE *pretīm*)

priekš nav lietojams kā angļu *for* vai vācu *für*. NEPAREIZI: *es nopirkšu maizi priekš mātes; Pēteris daudz strādā priekš tautas; ko tu gribi priekš Ziemsvētkiem?* Pareizi: **es nopirkšu maizi mātei; Pēteris daudz strādā tautas labā; ko tu gribi uz Ziemsvētkiem?** Var lietot **priekš** laika vai vietas nozīmē: **šai mājā priekš (pirms) astoņiem neviens neceļas; zēns iestājās rindā priekš manis** (man priekšā).

priekšlikums **ierosinājums**

priekšvārds NE *pirmais vārds* Piem., **Brigaderes priekšvārds ir Anna.**

pronōmeni (personu un refleksīvais pronōmens)

	nominātīvs akuzātīvs	ģenitīvs lokātīvs	datīvs		
1.p. vsk.:	es	manis	man	mani	mani
2.p. vsk.:	tu	tevis	tev	tevi	tevi
3.p. vsk.:	viņš	viņa	viņam	viņu	viņā
	viņa	viņas	viņai	"	"
	tas	tā	tam	to	
					tai/
					tajā/
					tanī
	tā	tās	tai	"	"
1.p. dsk.:	mēs	mūsu	mums	mūs	mūsos
2.p. dsk.:	jūs	jūsu	jums	jūs	jūsos
3.p. dsk.:	viņi	viņu	viņiem	viņus	viņos
	viņas	"	viņām	viņas	viņās
	tie	to	tiem	tos	tais/
					tajos/
					tanīs
	tās	"	tām	tās	tais/
					tajās/
					tanīs
refl.:	-	sevis	sev	sevi	sevi

sk. arī **3. personas pronōmeni**

propaganda NE *propoganda*

pulksten lieto kopā ar pulksteņa laika apzīmējumu: **pulksten astoņos man**

jāceļas; pulksten divpadsmitos ir pusdienas laiks.

pulksteņa laika apzīmējumi Eiropā lieto 24 stundu sistēmu, piem., *sapulce sāksies 18.30; vilciens pienāk 21.47; pirmā lekcija sākas 9.15;* bet ASV bieži lieto 12 stundu sistēmu, papildinot pulksteņa laika apzīmējumu ar laika frazi *no rīta, pēcpusdienā vai vakarā,* piem., *sapulce sāksies 6.30 pēcpusdienā; vilciens pienāk 9.47 vakarā; pirmā lekcija sākas 9.15 no rīta.* Sk. arī punkts aiz cipariem 3.

punkts aiz cipariem

1. Liec punktu aiz **arabu cipariem**, ja tiem ir kārtas numerāļu nozīme, piem., *1996. gada 30. janvāris; 6. klase; 11. lappuse; 3. iespiedums; 2. pakāpes skola; 8. ¶.*

2. Neliec punktu aiz **romiešu cipariem**, kam ir kārtas skaitleņu nozīme, piem., *V klase; II nodaļa; XII gadsimts.*

3. Liec punktu pulksteņa laika apzīmējumos starp stundu un minūšu rādītājiem cipariem, piem., *darbā jābūt 8.30 no rīta.*

punkts grāmatas titullapā Neliec punktu titullapā 1) aiz grāmatas virsraksta, ja tas iespiests ar atšķirīgiem burtiem; 2) aiz autora uzvārda, ja tas ir atsevišķā rindā, piem.,

Kārlis Dziļleja
POĒTIKA

punkts periodikā Neliec punktu aiz autora
uzvārda un virsraksta periodiskās
publikācijās, piem., **Irma Grebzde**
AĢĢĀRNS STĀSTS (Trejos Vārtos), **Uldis**
Ģermanis PAKĀPIES TORNĪ (Laikā), **Gundars**
Plavkalns REDZĒŠANĀS (Jaunajā Gaitā).

punkts saīsinājumos

1. Lieto punktu šādos saīsinājumos:
apm. (apmēram); **t.i.** (tas ir); **lp.**
(lapaspuse) vai **lpp.** (lappuse); **piem.**
(piemēram); **plkst.** (pulksten); **sk.o.p.**
(skaties otrā pusē); **u.c.** (un citi);
u.tml. (un tamlīdzīgi); **utt.** (un tā
tālāk).

2. Liec punktu aiz saīsinātiem mēnešu,
locījumu un dažādiem citiem nosaukumiem
(aiz līdzskaņa pirms sekojošā patskaņa),
piem., **janv.; febr.; apr.; nom.; ģen.;**
dzīv. (dzīvoklis); **g.** (gads); **inž.**
(inženieris); **mārc.** (mārciņa).
Nesaīsinī mēnešu nosaukumus **marts** un
maijs.

3. Neliec punktu 1) aiz metriskās mēru
un svaru sistēmas apzīmējumiem, piem.,
mm, m, km, g, mg, kg, t (tonna) u.tml.;
2) ķīmijas formulās, aiz elementu
apzīmējumiem, aiz matēmatikas un
technikas simboliem, piem., **H₂O, O**
(skābeklis), **A** (ampērs), **V** (volts);
akronimos un pirmo burtu saīsinājumos,
piem., **ALA, LELBA, PBLA, ASV, LD, PV.**
Sk. arī **akronimi un saīsinājumi** un
saīsinājumi, ko bieži lieto

punkts vēstulēs, iesniegumos un citos
praktiskos rakstos Neliec punktu aiz
paraksta, datuma un vietas norādes,
piem.,

Ņujorkā 1996. g. 18. maijā

--- --- --- --- --- --- --- --- ---

Kristaps Vējiņš

pus (adverbs; nozīmē daļēji, nepilnīgi)
*pus pa jokam, pus nopietni; pus
dzirdami; pus raudot, pus dziedot*

pus-: *pusotra, pusdivi, pusastoņi,
pusbrālis, pusceļš, puscena, pusčetri,
pusdesmit, pusdivpadsmit, pusmūžs,
pusporcija, pusstunda* u.tml.

-pus: *divarpus, trīsarpus* utt.

-pus prepozīciju otrā daļā: *augšpus,
ārpus, otrpus, šaipus, viņpus, virspus*
u.c. lieto ar vienskaitļa ģeni-tīvu un
daudzskaitļa datīvu: *viņpus meža/mežiem.*

pūst un pūt:

pūst (tauri): *pūš, pūta, pūtis;
pūzdams, pūsts, pūstu; es labprāt pūstu
tauri!*

pūt (kartupeļi): *pūst, puva, pūs;
pūdams, pūtu; kaut tu sapūtu!*

R

radnieku nosaukumi

*māte, māma, māmiņa, māmucīte, māmuliņa,
māmulīte, māmuļa*

tēvs, tētis, tētiņš

dēla sieva: **vedekla**

meitas vīrs: **znots**

mātesbrālis, tēvabrālis, kopīgs
nosaukums **tēvocis,** arī **krusttēvs;**
nosaukumi **tēvocis** un **krusttēvs** lietojami
arī citu vecāku radinieku apzīmēšanai.
Sk. arī **krusttēvs**

mātesmāsa, tēvamāsa, vari lietot arī
nosaukumu **krustmāte;** nosaukums **krustmāte**
lietojams arī citu vecāku radinieču
apzīmēšanai. Sk. arī **krustmāte**

sievasbrālis, vīrabrālis, māsasvīrs,
kopīgs nosaukums **svainis, -im** NE *švēģeris*

sievasmāsa, vīramāsa, brāļasieva, kopīgs
nosaukums **svaine, -ei** NE *švēģeriene*

tēva vai mātes brāļa/māsas dēls -
brālēns NE *brālens*

tēva vai mātes brāļa/māsas meita -
māsīca NE *māsīca*

tēva vai mātes māte - **vecāmāte, vecmāma,**
vecmāmiņa, vecmāmuļa, vecmāte (Vārdu
vecmāte lieto arī ar nozīmi *bērnu
saņēmēja, palīdzē dzemdībās.*)

tēva vai mātes tēvs - **vecaistēvs,**
vectēvs, vectētiņš

radīt un rast

radīt: rada, radija, radīs; radīdams,
radītu (panākt rašanos, veidot, sacerēt
ko jaunu);

rast: rod, rada, radīs; razdams, rastu
(atrast, iegūt), piem., **māte rod daudz**

**prieka savā rožu dārzā, jo rozes rada
skaistumu; Rainis Kastanolā rada sev
otru dzimteni un radija tur daudzus
dzejas darbus.**

rakstiski **ar rakstu vai rakstveidā, piem.,
pieteikties rakstveidā**

refleksīvās formas pasīvā nozīmē (*dziesmas
dzirdas, grāmata lasās u.c.*) sk. **pasīvās formas**

reiz *reiz tas ir noticis* **ja tas ir noticis**

**-reiz: daudzreiz, dažreiz, kādreiz,
nevienreiz, otrreiz, pašreiz, piecreiz,
uzreiz, vairākreiz, vienreiz**

reti Lieto adverbu **reti** kā pretstatu
vārdam *bieži*, t. i., tikai dažas
reizes, piem., **mani vecāki reti iet uz
koncertiem; es reti rakstu vēstules.**
Nelieto ar nozīmi *ļoti, sevišķi*.
Nepareizi: *reti skaists laiks; vienam tēvam bija reti
skaista meita; šis strādnieks dara reti labu darbu (tātad
viņš bieži dara sliktu darbu).* Pareizi:
**ļoti skaists laiks; vienam tēvam bija
ļoti skaista meita; šis strādnieks dara
sevišķi labu darbu.**

riebjums **riebums**

rietumi NE *rietrumi*

**rok-: rokdziedātājs/-a, rokgrupa,
rokkoncerts, rokmūzika, rokopera**

roks, rokam, ģen. roka (mūzika)

rudens, rudenim, ģen. rudens sk. arī -s
galotne vienskaitļa nominātīvā un
ģenitīvā vīriešu dzimtes lietvārdiem

runa ir NE *runa iet*

ŗ sk. mīkstinātais r

S

-s galotne vienskaitļa nominātīvā un
ģenitīvā vīriešu dzimtes lietvārdiem
Vienskaitļa nominātīva un ģenitīva
galotne -s ir šādiem vīriešu dzimtes
vārdiem: **akmens, asmens, mēness,
rudens, ūdens, tesmens, zibens.** Pārējie
locījumi tādi paši kā vārdiem ar izskaņu
-is, piem., *brālis, līnis*: **akmens,
akmens, akmenim, akmeni, akmenī; akmeņi,
akmeņu, akmeņiem, akmeņus, akmeņos.**

-s galotnes sieviešu dzimtes lietvārdi,
kam vienskaitļa nominātīva un ģenitīva
galotne ir -s: **asins, ass, azots** (arī
azote), **auss, avs, balss, bikts, birzs**
(arī *birze*), **blakts, cilts, dakts,
dūksts, dzelzs, dzirksts, govš, grants,
grunts, ģints, ilkss, izkaps, kārts,
klēts, klints, krāsns, krūts, kūts,
kvīts, lākts, leceks, līksts, maksts,
nakts, nāss, nots, pāksts, palts, pils,
pirts, plīts, pulsts, rūts, sāls, sirds,
smilts, spīts, takts, tāss, telts,
uguns, uts, uzacs, valsts, vāts, vēsts,
zivs, zoss, žulsts, piem., *pils ir liela;*
pils priekšā aug koki. Tikai
daudzskaitlī lieto vārdus: **aktis,****

brokastis, durvis, jūtis, pirkstis, sprikstis, Cēsis un vīriešu dzimtes vārdu *ļaudis* (sk. arī *ļaudis*).

Daudzskaitļa ģenitīvā vairumam šo vārdu vajadzīgs līdzskaņa mīkstinājums, piem., *avju, nakšu, piļu, siržu* u.c. Bez mīkstinājuma raksti: *acs - acu, ass - asu, auss - ausu, azots - azotu, balss - balsu, Cēsis - Cēsu, debess - debesu, dzelzs - dzelzu, maksts - makstu, nāss - nāsu, uts - utu, valsts - valstu, vēsts - vēstu* (arī *vēšķu*), *zoss - zosu*.

Locījumu paraugs: *pils, pils, pilij, pili, pilī; pilis, piļu, pilim, pilis, pilis; acs, acs, acij, aci, aci; acis, acu, acīm, acis, acis*.

-s- vai -z- izskaņas -dams/-a, -damies/-ās priekšā sk. -dams (-s- vai -z- izskaņas -dams/-a, -damies/-ās priekšā)

saikļi un citi vārdi, kuŗu priekšā jāliek kommats

1. saikļi un citi vārdi, kas ievada PALĪGTEIKUMU: *cik, cikkārt, ik, it kā, iekams, iekām, ja, jo, jebšu, ka, kā, kad, kādēļ, kāds/-a, kālab, kamēr, kas* (visos locījumos), *kaut, kaut arī, kaut gan, kopš, kur, kurp, kuŗš/-a, lai, lai arī, lai gan, līdz, līdzko, nekā, no kurienes, pēc tam, pie kam, pirms, tā ka, tā kā, tādēļ ka, tālab ka, tāpat kā, tāpēc ka, tikko, tiklīdz, uz kurieni, vai*. Liec kommatu arī aiz palīgteikuma: *mērnieks zina, kur ir mūsu saimniecības*

robežas; kur ir robežas, to neviens nezina; mērnieks, kamēr izmērīja robežas, bija pārpulējies;

2. **saikļi**, kas savieno divus vai vairākus NEATKARĪGUS jeb PATSTĀVĪGUS TEIKUMUS: *arī, bet, bez tam, gan - gan, ir - ir, jo, ne - ne, ne vien - bet arī, nevis, tādēļ, tāpēc, tālab, tātad, tiklab - kā arī, tomēr, turklāt, turpretim, turpretī, un, un arī, vai, vai - vai, vai nu: mani draugi aizbrauc uz Latviju, arī es to vēlos darīt; ne vien brālis vingro, bet arī māsiņa vingro katru rītu.*

3. **saikļi**, kas savieno VIENLĪDZĪGUS TEIKUMA LOCEKĻUS: *bet, kā arī, tomēr, toties, ne, nevis, ja ne, kaut gan, kaut arī, lai gan, lai arī: zēns ir mazs, bet stiprs; es dzīvoju skaistā, kaut gan mazā mājā; tēvs krāj naudu jaunam automobilim, nevis izpriecām.*

Sk. arī **kommats**

saikļi pie pārākās pakāpes: *nekā vai par (NE kā), piem., māsa lielāka nekā brālis; māsa lielāka par brāli.* Ja teikumā ir noliegums, lieto **kā** vai **par**, piem., *māsa nav vecāka kā brālis; māsa nav vecāka par brāli.*

saikļi, pirms kuŗiem **kommats** jāliek, ja tie atkārtojas: *un, vai, jeb, piem., mūsu dārzā aug tomāti un zirņi, un bietes, un kāposti; atvaļinājums būs*

jāpavada mājā vai Kanadā, vai Eiropā.

Sk. arī kōmmats

saikļu pāri, kuŗos kōmmats jāliek otras daļas priekšā: *drīz - drīz, gan - gan, ir - ir, ne - ne, nedz - nedz, te - te, piem., bija sabraukuši gan vīri, gan sievas, gan mazi bērni; viņš gāja te uz vienu pusi, te uz otru.* Sk. arī kōmmats

saikļu savienojumi, kuŗos kōmmats jāliek otras daļas priekšā: *ja ne - tad, kā - tā, ne - bet, nevis - bet, ne vien - bet arī, tiklab - kā arī, vai nu - vai, piem., par to runāja kā jauni, tā veci; atbrauca ne vien brālis, bet arī viņa draugi; iesim staigāt vai nu šodien, vai rīt.* Sk. arī kōmmats

saīsinājumi sk. akronimi un saīsinājumi; punkts saīsinājumos un saīsinājumi, ko bieži lieto

saīsinājumi, ko bieži lieto

ar punktu aiz saīsinājuma:

apm. apmēram

nr. numurs

apr. aprīlis

okt. oktōbris

att. attiecīgi

op. opuss

att. attēls

piem. piemēram

aug. augusts

plkst. pulksten

dec. decembris

prof. profesors

dol. dolārs

rbl. rublis

Dr. doktors

sal. salīdzini

febr. februāris

sen. seniors

g. gads

sept. septembris

<i>gs.</i>	<i>gadsimts</i>	<i>sk.</i>	<i>skati</i>
<i>janv.</i>	<i>janvāris</i>	<i>š.g.</i>	<i>šā gada</i>
<i>jun.</i>	<i>juniors</i>	<i>t.i.</i>	<i>tas ir</i>
<i>jūn.</i>	<i>jūnijs</i>	<i>t.s.</i>	<i>tā</i>
<i>jūl.</i>	<i>jūlijs</i>		<i>saucamais</i>
<i>lp.</i>	<i>lapaspuse</i>	<i>tdz.</i>	<i>tautasdziesma</i>
<i>lpp.</i>	<i>lappuse</i>	<i>u.c.</i>	<i>un citi</i>
<i>milj.</i>	<i>miljons</i>	<i>u. tml.</i>	<i>un</i>
<i>nov.</i>	<i>novembris</i>		<i>tamlīdzīgi</i>
		<i>utt.</i>	<i>un tā tālāk</i>
		<i>zīm.</i>	<i>zīmējums</i>

bez punkta aiz

saīsinājuma:

<i>°C</i>	<i>Celsija grads</i>	<i>m</i>	<i>metrs</i>
<i>cm</i>	<i>centimetr</i>	<i>m²</i>	<i>kvadrātmetr</i>
<i>°F</i>	<i>Fārenheita grads</i>	<i>m³</i>	<i>kubikmetrs</i>
<i>g</i>	<i>grams</i>	<i>mg</i>	<i>miligrams</i>
<i>ha</i>	<i>hektars</i>	<i>min</i>	<i>minūte</i>
<i>kg</i>	<i>kilograms</i>	<i>mm</i>	<i>milimetr</i>
<i>km</i>	<i>kilometr</i>	<i>R</i>	<i>rentgens</i>
<i>km/h</i>	<i>kilometr stundā</i>	<i>s</i>	<i>sekunde</i>
<i>kW</i>	<i>kilovats</i>	<i>t</i>	<i>tonna</i>
<i>l</i>	<i>litrs</i>	<i>V</i>	<i>volts</i>
<i>Ls</i>	<i>lats</i>	<i>W</i>	<i>vats</i>

sk. arī **akronimi un saīsinājumi** un **punkts saīsinājumos**

sakārtojuma saikļi sk. **saikļi un citi vārdi, kuŗu priekšā jāliek kommata**

salikteņi Raksti vienā vārdā tos salikteņus, kam radusies jauna vai sašaurināta nozīme, piem., vecais tēvs ir katrs vecs tēvs, bet **vecaistēvs** nozīmē vectētiņš; ziemas svētki ir katri

svētki ziemā, bet **Ziemassvētki** ir vieni speciāli svētki u.tml. Raksti vienā vārdā: **bērnudārzs, darbaspēks, dienasgrāmata, naktsmājas, sirdsapziņa, sirdsēsti, sirdssāpes, tautasdziesma** (daina), **valstssvētki, valstsvīrs, viduslaiki, vīramāte, vīratēvs** u.c. NELIETO savienojuma zīmi starp salikteņu daļām: **sievasmāte** NE *sievas-māte*. Sk. arī **savienojuma zīme** (defise) (-) un **akronimi un saīsinājumi**

salikteņi ar pus- sk. **pus-**

salikteņi ar -pus sk. **-pus** un **-pus** prepozīciju otrā daļā

salīdzinājumvārdi kā/nekā sk. **kommats** salīdzinājumvārdu kā/ nekā priekšā

salīdzinājumvārdi kā, nekā, par

1. Lieto **kā**, saistot divus vienādus, līdzīgus vai atbilstošus nojēgumus, piem., **māsa ir tikpat liela kā brālis; mātai patīk lasīt tāpat kā brālim; brālis izskatās kā rūķītis; brālis stāv taisns kā svece.**

2. Lieto **nekā** vai **par** (NEVIS **kā**) ar pārākās pakāpes salīdzinājuma adjektīvu vai adverbu, piem., **māsa lielāka nekā brālis; mātai vairāk draugu nekā brālim; māsa lielāka par brāli;** NE *māsa lielāka kā brālis.*

3. Lieto **kā** vai **par** ar pārākās pakāpes salīdzinājuma adjektīvu vai adverbu, ja teikumā ir noliegums, piem., **māsa nav lielāka kā brālis; māsa netika tālāk kā**

*brālis; māsa nav lielāka par brāli;
māsa netika tālāk par brāli.*

sargāt: *es sargu, tu sargi, 3. pers.
sarga, mēs sargām, jūs sargāt; sargāms,
jāsarga. Sk. arī -ā- un -a- verbu
galotnēs*

sastāvēt biedrībā būt par biedru biedrībā

satikt un satikties

satikt kādu (to meet): *Ilze satiek
Kārli katru dienu; brāli viens otru
visai bieži nesatiek;*

satikt ar kādu - *saprasties* (to get
along): *Ilze ar Kārli labi satiek; žēl,
ka brāli (viens ar otru) nesatiek;*

satikties (to meet): *Ilze ar Kārli
bieži satiekas; brāli bieži satiekas.*

NEPAREIZI: *Ilze ar Kārli labi satiekas; mēs neko labi
nesatiekamies.*

*saturēt naidīgu informāciju rakstā ir naidīga
informācija*

savienojuma zīme (defise) (-) Lieto
savienojuma zīmi:

1. ja dali vārdu pārņemšanai jaunā rindā,
piem.,

*strād- pulcē- gā-
nieks ties jējs;*

2. saliktos vārdos, ja pamatvārds nav
ikreiz atkārtots, piem., *Rietum- un
Austrumvācija; virs- un palīgteikums;*

3. saīsinājumos, kušos izlaista vārda daļa, piem., **b-ka** (bibliotēka), **f-ka** (fabrika);

4. starp dubultuzvārdiem vai dubultiem ģeografiskiem nosaukumiem, piem., **V. Bērziņa-Baltiņa, E. Birznieks-Upītis, Lestenes-Ēnavas purvs**;

5. starp diviem vai vairākiem vārdiem, kas kopā apzīmē vienu jēdzienu, piem., **vācu-latviešu vārdnīca, vācu-angļu-latviešu vārdnīca, ev.-lut. baznīca**;

6. apzīmējot vārda daļas, piem., **izskaņa -ājs un -ējs, celma patskanis -a-, priedēklis ne-, galotne -a**;

NELIETO savienojuma zīmi:

1. divu atsevišķu jēdzienu savienojumos, piem., *skautu-gaidu nometne, Latvijas-Krievijas robeža, tirdzniecības-rūpniecības uzņēmums*. Pareizi: **skautu un gaidu nometne, Latvijas un Krievijas robeža, tirdzniecības un rūpniecības uzņēmums**;

2. divu vārdu savienojumos, ja viens no tiem ir darītāja vārds ar izskaņu -ājs un -ējs, piem., *direktors-rīkotājs, redaktors-izdevējs, zinātnieks-atklājējs*. Pareizi: **rīkotājs direktors; izdevējs redaktors; atklājējs zinātnieks**.

savs un **sevis** attiecināmi uz visām trim personām vienskaitlī un daudzskaitlī. Tie attiecas uz darbības veicēju vai pārdzīvotāju, piem., **es ēdu savu maizīti; tu priecājies par savu dārzu; viņš man dod savu maizi; viņš mūs**

ielūdza pie sevis; katram jādara savs darbs; viņi visi dziedāja savas dziesmas utt. Ja teikumā var rasties pārpratumi, lieto **mans, tavs, viņa** u.c., piem., *tu priecājies, redzot mani kopā ar savu skolotāju* (kā skolotāju - manu vai tavu?)

sekojošs (no sekot) Lieto participu **sekojošs** teikumā par apzīmētāju tikai tad, ja tas apzīmē kādu parādību vai notikumu, kas seko viens otram laikā vai telpā, piem., **orķestrim sekojošais koris skaņi dziedāja; šodien notiks koncerts ar sekojošu balli.** Nelieto participu **sekojošs** par izteicēju, ne arī par apzīmētāju tad, ja nekāda sekošana nenotiek. NEPAREIZI: *Darba gaita ir sekojoša:- - Ieradās sekojoši cilvēki:- - Pareizi: **Darba gaita ir šāda: - - Ieradās šādi cilvēki: - -***

sekot (ar datīvu): **viņš man seko** NE *viņš mani seko.*

semikōls (;) ir spēcīgāka pieturas zīme nekā kommate. Lieto semikōlu saliktā teikumā starp diviem teikumiem, ja tie ir nozīmes ziņā samērā patstāvīgi vai arī ja otrs teikums turpina pirmajā teikumā iesākto domu, kā tas bieži ir tautasdziesmās, piem., **Zvaigznes mirdz vēl simtiem gadu pēc to izdzišanas; arī varoņi dzīvo simtiem gadu tautas atmiņās. Es nelauzu liepas zaru, Es jau pati liepa biju; Ozoliņa zaru lauzu, Man vajaga arājiņa.**

**sievasbrālis, sievasmāsa, sievasmāte,
sievastēvs**

sieviešu dzimtes -i- celma vārdi (ar
nominātīva galotni -s) sk. **-s galotnes
sieviešu dzimtes lietvārdi**

sieviešu uzvārdi sk. **uzvārdi A**

sieviešu uzvārdi savienojumā ar vārdiem
kundze un *jaunkundze* sk. **uzvārdi C**

sīki un **sīkumaini**

lieto adverbu **sīki**, ja runā par to, ka
kāds kaut ko dara ļoti rūpīgi un
pamatīgi, ievērojot detaļas, piem., **man
ir sīki izstrādāts plāns manai uzrunai
ELJAS kongresā; Māris man sīki
izstāstīja, kā aizbraukt uz viņa mājām;**

lieto adverbu **sīkumaini**, ja runā par
darbību, kas pievērš pārāk daudz
uzmanības kaut kam nenozīmīgam, nesva-
rīgam, piem., **mūsu skolotāja rīkojās
sīkumaini, kad apsauca bērnus tikai par
pakustēšanos; tēvs šodien izturējās
sīkumaini, atprasīdams man dažus centus,
kas palika pāri pēc iepirkšanās;**

NEPAREIZI: *viņš sīkumaini izstāstīja ceļu.*

simt sk. **desmits, simts, miljons,
miljards**

-simt: divsimt, trīssimt, četrsimt utt.

simts sk. **desmits, simts, miljons,
miljards**

skaidrs un **skaidri**

skaidrs (adjektīvs), attiecas uz deklinējamu vārdu, piem., **vai tev tagad viss skaidrs? skaidrs kā diena; ir skaidrs, ka kaut kas jādara;**

skaidri (adverbs), attiecas uz verbu, piem., **to tu nepateici visai skaidri; viņš domā ļoti skaidri; tas ir skaidri redzams;**

NEPAREIZI: *viņiem nav skaidri, ka mēs gribam palīdzēt.*

skaitīt *viņš skaita to par savu uzdevumu* **viņš uzskata to par savu uzdevumu**

skaitļeni sk. **numerāļi**

skaņas izlaidums pirms -šana sk. **-šana (skaņas izlaidums pirms -šana)**

skaņu salikteni sk. **akronimi un saīsinājumi**

slaukt un slaucīt:

slaukt *govi:* **slauc, slauca, slauks; slaukdams, slaukts;**

slaucīt *istabu:* **slauka, slaucīja, slaucīs; slaucīdams, slaucīts. Govs ir izslaukta, istaba izslaucīta.**

slēdziens **secinājums**, piem., **pēc divu stundu spriešanas vecāku padomes secinājums bija, ka skola jāslēdz; no tā es secinu, ka mūsu pilsētā interese par mācīšanos ir zudusi.**

slēgt sapulci, sapulces noslēgums, raksta noslēgums **beigt sapulci, sapulces nobeigums, raksta nobeigums**

smieklī NE *smiekļi*

sniegt atbildi, sniegt runu **atbildēt, runāt**

sociāls, sociālists, sociālistisks

lieto adjektīvu **sociāls/-a**, runājot par sabiedriski noskaņotu cilvēku vai par parādību, kas saistās ar sabiedrisko iekārtu, ar cilvēku attieksmēm sabiedrībā, piem., **Visvaldis ir ļoti sociāls cilvēks, jo viņš vienmēr meklē sabiedrību; es interesējos par sociālo psiholoģiju; šie ļaudis saņem sociālo pabalstu;**

lieto lietvārdu **sociālists/-e**, runājot par cilvēku, kas ir sociālisma ideju un teorijas atzinējs, piem., **pirms 1905. gada Latvijā bija daudzi sociālisti; sociālisti iestājās sociāldemokrātu partijā;**

lieto adjektīvu **sociālistisks/-a**, runājot par kaut ko, kas atbilst sociālisma principiem un teorijai, piem., **sociālistiska valsts iekārta;**

NEPAREIZI: *Poliņa bija sociāla valsts; Pēteris ir sociālis (domāts - sociālists).*

solārās sistēmas nosaukumi sk. **planētu nosaukumi**

staigāt Lieto ar nozīmi *pārvietoties kājām no vietas uz vietu bez īpaša mērķa*, piem., **mums patīk staigāt pa mežu; bērns jau staigā.** NELIETO ar nozīmi *iet*, piem., *bērni staigā uz skolu, tēvs staigā uz veikalu.* Pareizi: **bērni iet uz skolu; tēvs iet uz veikalu.**

staigāt uz skolu, no skolas **iet uz skolu, nākt no skolas**

starp (starp ko?) lieto ar vienskaitļa akuzātīvu un daudz-skaitļa datīvu: **starp rītu un vakaru; sēdēt starp draugiem.**

statuss, statusam, ģen. statusa

strādāt lieto ar nozīmi 1) darīt darbu, piem., **viņš strādā birojā, viņa strādā skolā;** 2) darboties, atrasties darbībā, piem., **ceļa labotāji strādā uz 56. ceļa.** Nelieto, runājot par idejām. NEPAREIZI: viņa ieteikums nestrādāja; viņa humors labi strādāja. Pareizi: **viņa ieteikums izrādījās nederīgs; viņa humors visus iepriecināja.**

studēt Lieto ar nozīmi **mācīties augstākā mācības iestādē;** NELIETO ar nozīmi **mācīties pamatskolā vai vidusskolā; sagatavot mājas darbus; atkārtot iemācīto vielu.**

summa NE *zumma*

svaine, svainei, ģen. svaines: sievasmāsa, vīramāsa, brāļasieva Sk. arī **radnieku nosaukumi**

svainis, svainim, ģen. svaiņa: sievasbrālis, vīrabrālis, māsasvīrs Sk. arī **radnieku nosaukumi**

Š

š sk. līdzskaņu **d, t** un **st** mija ar **ž, š** un **š/šķ**

šai sk. **šis, šī**

šajā sk. **šis, šī**

-šana (skaņas izlaidums pirms -šana)

Ja verba celms pirms **-šana** beidzas ar **-t, -d, -s** vai **-z**, izlaid šo līdzskani, piem., **met-: mešana, ved-: vešana, nes-: nešana, griez-: griešana** NE *metšana, vedšana, nesšana, griezšana.*

Citus līdzskaņus paturi, piem., **kāp-: kāpšana, glāb-: glābšana, vilk-: vilkšana** utt.

-šana vārdi ar papildinātāju Pie lietvārdiem, kas beidzas ar **-šana** (angļu **-ing**), lieto papildinātāju ģenitīvā priekš **-šanas** vārda, piem., **paldies par manis apsveikšanu; seminārā runāsim par autoru apzināšanu un grāmatu apgādu kontaktēšanu.** NE *paldies par apsveikšanu mani; seminārā runāsim par apzināšanu autorus un kontaktēšanu grāmatu apgādus.*

šaubīgi cilvēki **neuzticami cilvēki**

šinī sk. **šis, šī**

šis, šī vienskaitļa un daudzskaitļa lokatīvā ir parallēlformas (visas formas pareizas): **šai, šajā, šinī namā, pļavā; šais, šajos, šinis namos; šais, šajās, šinis pļavās.** Sk. arī norādāmo pronōmenu lietošana

šī sk. **šis, šī**

šķ sk. līdzskaņu **d, t** un **st** mija ar **ž, š** un **š/šķ**

T

tā sk. **tas, tā**

tādēļ sk. **kādēļ** un **tādēļ**

tā ka un **tā kā** Ar saikli **tā ka** ievadi seku teikumu, ar **tā kā** - iemesla teikumu, piem., **visi valdes locekļi ir atnā-kuši, tā ka varam sākt sēdi; tā kā visi valdes locekļi ir atnākuši, tad varam sākt sēdi.**

tā tad un tātad:

**mēs sūtām kartītes Ziemassvētkos, jo tā tad dara visi mūsu draugi;
visi ir sanākuši, tātad varam sākt sapulci.**

tai sk. **tas, tā**

taisīt kļūdas **kļūdities**

tajā sk. **tas, tā**

tālbraucējs, tālrunis, tālskatis, tālu tālumā NE *tālbraucējs, tālrunis, tālskatis, tālu tālumā*

tanī sk. **tas, tā**

tapt Lieto ar nozīmi *kļūt, veidoties, rasties* vai kā palīga verbu, piem., **vectēvs top arvienu gudrāks; nomet-nē top jauniešu koris; es topu ļoti godāts; visi tapa lūgti uz mielastu;**

tagadnē: es **topu**, tu **topi**, 3. persona **top**, mēs **topam**, jūs **topat**;

pagātnē: es **tapu**, tu **tapi**, 3. persona **tapa**, mēs **tapām**, jūs **tapāt**;

nākotnē: es **tapšu**, tu **tapsi**, 3. persona
taps, mēs **tapsim**, jūs **tapsit** vai
tapsiet;

imperātīvā: **topi! topiet!**

divdabji: **topošs/-a, topot, tapdams/-a,**
tapis/-usi, tapšot.

tas NELIETO artikula nozīmē, piem., *tas*
jaunais gads pienācis; tas pietiek! Pareizi:
jaunais gads pienācis; ar to pietiek.

tas gods man ir tas gods ar jums iepazīties **man ir**
gods...

tas, tā vienskaitļa un daudzskaitļa
lokātīvā ir parallēlformas (visas formas
pareizas): **tai, tajā, tanī mežā,**
pilsētā; tais, tajos, tanīs mežos; tais,
tajās, tanīs pilsētās. Sk. arī 3.
personas pronōmeni un norādāmo pronōmenu
lietošana

tautasdziesma (daina)

tesmens, tesmenim, ģen. **tesmens** sk. arī

-s galotne vienskaitļa nominātīvā un
ģenitīvā vīriešu dzimtes lietvārdiem

tēvocis, tēvocim, ģen. **tēvoča**
mātesbrālis, tēvabrālis, arī katrs
vecāks radnieks Sk. arī **radnieku**
nosaukumi

tēvs, tētis, tētiņš

tiešā runa sk. **atkārtotu teikumu**

tik un tikai

tik (adverbs): *meitene ir tik jauka, ka viņa visiem patīk;*

tik (pastiprinājuma partikula): *ej tik projām! tās tik bija kāzas!*

tikai 1. ierobežojuma partikula, piem., *istabā deg tikai viena spuldzīte;* 2. pastiprinājuma partikula, piem., *tā tikai ir pasaka! skaties, lai tikai visiem pietiktu!*

tik, tik daudz, **tik** vien

tikai, tikām

tikkārt, tikko, tiklab, tiklīdz, tikmēr, tikpat, tikreiz, tiktāl

tikt lieto ar nozīmi *nonākt* vai kā palīga verbu ar nozīmi *tapt* vai *kļūt*, piem., *pēc ilgiem gadiem viņš tika atpakaļ uz savu dzimto vietu; tā tūlādamies, mēs nekur netiksim; klausot ārsta padomam, Pēcis tika vesels; tas ir visiem ticis zināms; par to viņš nekad netika runājis; darbs tiek labi veikts; kur gan nav tikts!*

tagadnē: es **tieku**, tu **tiec**, 3. persona **tiek**, mēs **tiekam**, jūs **tiekat**;

pagātnē: es **tiku**, tu **tiki**, 3. persona **tika**, mēs **tikām**, jūs **tikāt**;

nākotnē: es **tikšu**, tu **tiksi**, 3. persona **tiks**, mēs **tiksim**, jūs **tiksiet** vai **tiksiet**;

imperātīvā: **tiec! tieciet!**

divdabji: **tiekot, tikdams/-a, ticis/tikusi, tikšot, tikts.**

tituls, titulam, ģen. titula, daudzskaitlī tituli; titullapa, titulloma NE *titulis, titulim, tituļa, tituļi tituļlapa tituļloma*

tomēr un toties

Lieto vārdu **toties**, ja pretstatījumā salīdzini divas parādības, piem., **tēvs strādā lēni, toties ļoti rūpīgi; mūsu māja nav liela, toties tā ir ļoti ērta.**

Lieto vārdu **tomēr**, norādot uz pretrunu starp divām parādībām, piem., **Fricis ir ļoti glīts zēns, tomēr viņš nevienam nepatīk; Maiga pērk ļoti dārgas drānas, tomēr izskatās noplukusi.**

NEPAREIZI: *studenta darbs ir labi uzrakstīts, toties ne visiem saprotams.* Pareizi: **studenta raksts ir labi uzrakstīts, tomēr ne visiem labi saprotams.**

traucēt (ar akuzatīvu): **viņš mani traucē** NE *viņš man traucē.* Ja aiz verba **traucēt** seko infinitīvs, tad lieto datīvu: **viņš man traucē mācīties.**

3. personas pronōmeni 3. personas formas var attiecināt uz cilvēkiem, dzīvniekiem un arī uz priekšmetiem. Runājot par cilvēkiem, dzīvniekiem vai personificētām parādībām, lieto **viņš/-a, viņi/ -as** vai **tas/-ā**, piem., **mani vecāki ir latvieši, mājā viņi runā latviski; Kārlis ir jautrs, tas daudz smejas.** Runājot par nedzīviem

priekšmetiem vai parādībām, lieto *tas/-ā, tie/-ās*, piem., *grāmatas sakrautas kaudzē, tās jāsaliek atpakaļ plauktos*. Sk. arī *viņš/-a, tas/-ā*

trīs datīvā un lokātīvā ir parallēlformas (abas pareizas): *trim, trijiem ezeriem; trim, trijām istabām; trīs, trijos ezeros; trīs, trijās istabās*. Trīs vari arī nelocīt nemaz, ja tas ir kopā ar lietvārdu: *trīs ezeri, istabas; trīs ezeru, istabu; trīs ezeriem, istabām; trīs ezerus, istabas* utt.

-tu/-tos sk. **kondicionāla galotni -tu/-tos**

"tu" jeb 2. vienskaitļa personas galotnes sk. **-i tagadnes vienskaitļa 2. personas galotnē**

tūkstoš sk. **tūkstotis** (NE *tūkstots*)

-tūkstoš: *divtūkstoš gadu, trīstūkstoš gadu* utt.

tūkstotis (NE *tūkstots*) loki kā vārdu *zutis*: *tūkstotis, tūkstoša, tūkstotim* utt. Ja šim numerālim seko lietvārds, vari lietot nelokāmo bezgalotnes formu **tūkstoš:** *atļaidās tūkstoš putnu, man ir tūkstoš grāmatu*. Ievēro, ka pie šī numerāļa lietvārds jālieto ģenitīvā.

tvaiks un **tvaiki**

tvaiks/-am - *viela gāzveida stāvoklī, piem., tvaika katls, tvaika mašīna;*

tvaiki (dsk.) - *iztvaikojumi, garaiņi, piem., šodien virtuve pilna tvaiku.*

U, Ū

ūdens, ūdenim, ģen. ūdens sk. arī **-s** galotne vien-skaitļa nominatīvā un ģenitīvā vīriešu dzimtes lietvārdiem

ūdrs, ūdrām, ģen. ūdra NE *ūdris, ūdrim* - loki bez mīkstinājuma

-usi NE *-use*, piem., **atnesusi iepirkumus, māte apsēdās.**

uz

1. Lieto **uz** ar vienskaitļa ģenitīvu pie verbiem, kas norāda vietu vai statenisku kustību, piem., *būt, atrasties, augt, lēkt, likt, kāpt, krist, mest, sviest, uzlaisties: grāmata ir uz galda; uz kalna aug zāle; māte liek traukus uz galda; kāpt uz jumta; krist uz cementa; mest akmeni uz jumta; putns uzlaidās uz zara. Bet: mest/sviest akmeni uz kādu; mest acis uz kādu; putns laidās uz mežu.*

2. Lieto **uz** ar vienskaitļa akuzatīvu pie verbiem, kas norāda virzienu vai līmenisku kustību, piem., *es eju uz skolu; mēs brauksim uz pilsētu; putns laižas uz mežu. Lieto akuzatīvu arī laika nozīmē, piem., viņš prasīja atvaļinājumu uz vienu mēnesi. Lieto akuzatīvu pie verbiem ar nozīmi klausīties, sacīt, skatīties, piem., klausīties uz tēvu; sacīt uz bērnu;*

vērties uz kalnu; un izteicienā uz redzēšanos, uz redzīti.

3. Daudzskaitlī **uz** biedrojas ar datīvu: **uz kalniem aug zāle; mēs brauksim uz laukiem uz piecām nedēļām.**

NELIETO šādus savienojumus ar **uz**: *reizināt uz pieci; uz šādiem noteikumiem; izdarīt kaut ko uz to labāko; uz stingrāko aizliegts; uz pavēli paklausīt; uz viņa lūguma; rakstīt uz rakstāmmašīnas.* Pareizi: **reizināt ar pieci; ar šādiem noteikumiem; izdarīt kaut ko vislabāk; stingri aizliegts; paklausīt pēc pavēles; viņa lūgts; rakstīt ar rakstāmmašīnu.**

uz redzēšanos NE *uzredzēšanos*, arī **uz redzīti** (neformāli)

uzdot cerības, uzdot cīņu **zaudēt cerības, pārtraukt cīņu**

uzkrist *man uzkrist, ka zālē ir daudz jauniešu* **es ievēroju, ka zālē ir daudz jauniešu.**

uzruna

1. lieto nominātīva formu

a. sieviešu dzimtes vārdiem ar galotni -s: **sirds, ak sirds! govs, kur tu bizosi?**

b. vienzilbīgiem vīriešu dzimtes sugas vārdiem ar galotni -s:

1) personificētiem vārdiem: **kalns, ko stājies man ceļā priekšā! tu jaukais maijs!**

2) dažiem vārdiem, kas attiecas uz cilvēkiem: **vīrs! tēvs! vai tēv!**

**dēls! bērns! draugs! kungs!
spiegs! sargs! vergs! gans!**

3) dažiem vārdiem, kas attiecas uz reliģiskām un mītoloģiskām būtēm:
Dievs! gars! velns! jods!

c. divzīlbīgiem sieviešu dzimtes vārdiem ar izskaņu -a vai -e: **saule, saule, zeme, zeme! māte!** vai **māt! meita!** vai **meit! Ilze!** (retāk: **Ilz!); Māra! Dace! Daina! Līga! Zuze! čūska! muša!**

d. vairākzīlbju sieviešu dzimtes vārdiem, kas neattiecas uz cilvēkiem: **ķirzaka! jaunība! valoda! dzimtene! Latvija!**

e. trīs- un vairākzīlbju sieviešu dzimtes personu vārdiem vari lietot vai nelietot nominātīva izskaņas patskani: **Benita!** vai **Benit! Skaidrīte!** vai **Skaidrīt! Ligita!** vai **Ligit!** Turpretim vairākzīlbju sugas vārdiem, kas attiecas uz cilvēkiem, pēdējo patskani nelieto: **māsiņ! meitiņ! krustmāt! jaunkundz!** (izņemot vēstulēs, kur lieto **jaunkundze: Cienījamā Birzes jaunkundze!**)

2. nelieto -s galotni:

a. vienzīlbīgiem vīriešu dzimtes vārdiem, kas attiecas uz cilvēkiem (izņemot l. b. minētos):

1) īpašvārdiem, piem., **Klāv! Rolf! Ģirt!**

2) tautību piederīgiem, piem.,
flām! kriev! skot!

3) tituliem (izņemot **kungs!**): **car!**
first! grāf! kņaz! lord! mestr! pan!

4) dažiem vārdiem, kas attiecas uz
nodarbošanos vai īpašību: **gīd!**
gvard! jog! mūk! klaun! kalp! ākst!
ērm! ķēm! nerr! slaist! sprukst!
švaukst! monstr! (sk. arī 1. b.
2)

5) vārdiem **biedrs** un **zviēdris**
uzrunas formā pievienojams -i:
biedri! zviēdri!

6) **zēn!**

b. vairākzilbju vīriešu dzimtes
vārdiem: **Aivar! Zigurd! Mārtiņ!**
Kārli! Vili! Valdi! milzi! rūķi!
Miku! Didžu! (nom. Didžus) **krustdēl!**
padēl! ķeizar! jubilār! režisor!
prezident! priekšsēdi! skolotāj!
braucēj! kaimiņ! skolniek!
kapteini!

c. vairākzilbju vīriešu dzimtes
vārdiem ar izskaņu -is uzrunas formā
dažreiz nelieto arī izskaņas patskani:
brāl! vai **brāli! Pēter! Miķel!**
rūķit! puisīt! bet: **Visvaldi!**
Krišjāni! Ausekli!

3. Ar adjektīvu **mīļais, mīļā** var
lietot jebkuŗu uzrunas formu: **mīļais**
tēvs! mīļais tēv! mīļais Aivar!
mīļais Kārli! mīļā Skaidrīte! mīļā
Skaidrīt!; ar adjektīvu **mīļo** turpretim

vari lietot tikai bezgalotnes formas:
**mīlo tēv! mīlo māt! mīlo Skaidrīt! mīlo
mei-tiņ! mīlo Kārli! mīlo Aivar!**

NELIETO *mīlo tēvs! mīlo māte! mīlo Daina!*

4. Pēc bezgalotnes formas neliec
apostrofu: **Mīlais lasītāj!** NE *lasītāj'!*

5. Uzrunu liec kommatos. Ja pie
uzrunas ir apzīmētājs, tad liec kommatos
uzrunu kopā ar apzīmētāju, piem., **es tev
pateikšu, māt, patiesību; es tev
pateikšu, mīlā māt, patiesību.**

6. Neliec kommatu starp **tu** resp. **jūs** un
sekojošu uzrunu, kam neseko izteicējs,
piem., **jūs studenti! tu karst-galvi!**

7. Neliec kommatu starp izsaukmes
vārdu un uzrunu, piem., **ak jaunība! ai
bērniņi!**

8. Vēstulēs aiz uzrunas liec izsaukuma
zīmi (!), piem., **Mīlā māte! Sveiks,
draugs! Godājamā Cirviša kundze!
Vismīlais vectētiņ!**

sk. arī **kommats** un **vēstules uzrunas
paraugi**

uzskats Lieto ar nozīmi *viedoklis,
pārlicība*, piem., **viņš bieži mainīja
savus uzskatus.** NELIETO ar nozīmi *pēc
manām/ tavām/ viņa u.tml. domām*,
piem., *manā uzskatā šis vakars nav izdevies; viņu uzskatos
sanāksmes jārīko biežāk.* Pareizi: **pēc manām
domām šis vakars nav izdevies; pēc viņu
domām sanāksmes jārīko biežāk.**

uzstādīt jautājumu **jautāt**

uzstādīt kandidātu **minēt par kandidātu**

uzvārdi

A. sieviešu uzvārdiem latviešu valodā ir sieviešu dzimtes galotnes. Darini sieviešu uzvārdus šādi:

1. **ar galotni -a**, ja vīrieša uzvārds beidzas ar -š, -čs, -šs, -žs, -gs, -js, -ks, -ckis, -skis, -evs, -ovs: *Liepiņš - Liepiņa, Počs - Poča, Lapkašs - Lapkaša, Suntažs, - Suntaža, Vanags - Vanaga, Arājs - Arāja, Vilks - Vilka, Sveteckis - Svetecka, Janševskis - Janševska, Murajevs - Murajeva, Ivanovs - Ivanova;*

2. **ar galotni -ā**, ja vīrieša uzvārds beidzas ar -ais: *Otzelnais - Otzelnā, Priecīgais - Priecīgā, Salnais - Salnā;*

3. **ar galotni -e**, ja vīrieša uzvārds beidzas ar -is vai -ons: *Briedis - Briede, Gailis - Gaile, Pētersons - Pētersone;*

4. **ar -niece**, ja vīrieša uzvārds beidzas ar -nieks: *Priednieks - Priedniece, Ziemeļnieks - Ziemeļniece;*

5. **ar galotni -a vai -e**, ja vīrieša uzvārds beidzas ar -bs, -cs, -ds, -fs, -ls, -ms, -ns, -ps, -rs, -ss, -ts, -vs, -zs: *Ābols - Ābola vai Ābole, Robs - Roba, Šulcs - Šulca vai Šulce, Vulfs - Vulfa, Aistars - Aistara vai Aistare, Vaivods - Vaivoda vai Vaivode, Paudrups - Paudrupa vai Paudrupe u.c. Darini sieviešu uzvārdus ar galotni -a, ja,*

lietojot galotni **-e**, var rasties pārpratumi nozīmes ziņā: *Avens - Avena* (NE *Avene*), *Sils - Sila* (NE *Sile*);

6. sieviešu uzvārdu galotne ir tāda pati kā vīriešu uzvārdiem, kas beidzas ar **-a**, **-e**, **-s** (sieviešu dzimtē) un **-us**; starpība ir vienīgi vienskaitļa datīva locījumā: *Andris Lapa*, dat. **Lapam**, *Vilma Lapa*, dat. **Lapai**, *Pēteris Egle*, dat. **Eglem**, *Aina Egle*, dat. **Eglei**, *Vilnis Klints*, dat. **Klintim**, *Anta Klints*, dat. **Klintij**, *Verners Markus*, dat. **Markum**, *Astra Markus*, dat. **Markui**;

7. nelokāmie sveštautu uzvārdi ir vienādi vīriešiem un sievietēm: *Pēteris Kirī*, *Marija Kirī*, *Šapiro*, *Bordó*, *Monró*, *Verdi* u.c.

B. uzvārdu locīšana

1. Loki uzvārdus tāpat kā citus lietvārdus, piem., *Kalns kā kalns*, *Kalna kā diena*, *Baumanis kā taurenis*, *Baumane kā sēne* u.tml.;

2. ja vīrietim un sievietei ir kopīgs sieviešu dzimtes uzvārds ar galotnēm **-a**, **-e** vai **-s**, starpība ir vienskaitļa datīva locījumā: *Pēterim Vārpam*, *Elzai Vārpai*, *Vilim Eglem*, *Annai Eglei*, *Jānim Klintim*, *Vizmai Klintij*;

3. uzvārdus, kas vīriešiem un sievietēm beidzas vienādi ar **-us**, loki vīriešiem kā *medus* vai *alus*: **Markus**, **Markus**,

Markum, Marku utt.; sievietēm datīvā **Markui** (NE *Markus, Markusa, Markusam, Markusai* utt.);

4. uzvārdus, kas beidzas ar noteiktajām galotnēm, piem., *Gudrais/-ā, Priecīgais/-ā*, loki kā adjektīvus ar noteik-tajām galotnēm: *Pēteris Gudrais, Gudrā, Gudrajam* utt.; *Marta Gudrā, Gudrās, Gudrajai* utt.;

5. neloki no svešvalodām aizņemtus uzvārdus, kas beidzas ar -o, dažreiz arī ar -ā, -ē, -ī vai -i: *Monró, Bordó, Zolā, Silanpē, Kirī, Kegī*. Tie ir vienādi vīriešiem un sievietēm: *Pēteris Kirī* un *Marija Kirī*;

6. daudzskaitlī: *Arturs un Elza Kalni, Jānis un Astra Baumaņi, Pēteris un Elza Vārpas, Vilis un Anna Egles, Jānis un Vizma Klintis, Alfons un Tamāra Marki* (NE *Markusi*);

C. uzvārdu savienojums ar vārdiem kungs, kundze un jaunkundze

1. vārda **kungs** priekšā lieto vīrieša uzvārda ģenitīvu, piem., *Ozoliņa kungs, Stepes kungs* NE *Ozoliņš kungs, Stepe kungs*;

2. vārda **kundze** priekšā lieto vīrieša uzvārda ģenitīvu, ja vārds **kundze** lietots ar nozīmi **sieva**, piem., *ballē ieradās Ozoliņa kungs un kundze; vai tu pazīsti (Kārļa) Ozoliņa kundzi?*

3. vārda **kundze** priekšā lieto sievietes uzvārda ģenitīvu, ja runā par sievieti pašu, īpaši minot viņas nodarbošanos vai

profesiju, piem., **skolas direktriese ir Ozoliņas kundze; satiku redaktrisi Dindones kundzi ;**

4. lieto sievietes uzvārda ģenitīvu, ja sieviete saucas citādā uzvārdā nekā viņas vīrs, piem., **Kovaļevskas kundze, Janelsiņas kundze, Šteineres kundze;**

5. vārda **jaunkundze** priekšā ieteicams lietot sievietes uzvārda ģenitīvu, piem., **Cēberes jaunkundze, Draudziņas jaunkundze; dažas skolnieces nemaz nezināja, ka skolotāja Šreiberes jaunkundze bija dzejniece Zinaīda Lazda.**

D. divas personas ar vienādiem uzvārdiem
Ja diviem ģimenes locekļiem vienāds uzvārds, lieto uzvārdu daudzskaitlī: **Anna un Karlīne Ozoliņas, Andrejs un Miķelis Ozoliņi; Andris un Silvija Ozoli, Pēteris un Katrīna Ozoliņi, Gunta un Dāvids Kvēpi;**

E. sveštautiešu uzvārdi rakstāmi tā, kā tos izrunā, pievienojot lokāmo galotni, piem., **Niče, Šekspīrs, Vāgners** u.tml. Pirmo reizi tekstā rakstot kādu sveštautieša uzvārdu, ieteicams ielikt iekavās šī uzvārda oriģinālvalodas rakstību, piem., **Bušs (Bush)**. Praksē tomēr sastopami arī gadījumi, kad sveštautiešu uzvārdi atstāti oriģinālrakstībā, piem., tādu Amerikas latviešu organizāciju publikācijās, kurās ļoti daudz un ļoti bieži pieminēti Amerikas valstsvīri; arī publikācijās, kurās līdzstrādnieki ir jaukto laulību

ģimenes locekļi, bieži vien atstāti viņu
uzvārdi oriģinālrakstībā, kā viņi paši
to ir vēlējušies.

uzvārdu noteiktās galotnes sk. **noteiktā
galotne**

uzvedums **izrāde**

uzvest teātri **izrādīt teātri**

V

vai lietošana sk. **jeb** un **vai**

vai un **ja**

Ar saikli **ja** ievadi nosacījuma
palīgteikumu, piem., **es braukšu pie
vecākiem, ja viņi man atsūtīs ceļa
naudu.**

Ar saikli **vai** ievadi teikuma priekšmeta
vai papildinātāja palīgteikumu, piem.,
**es nezinu, vai man pietiks naudas
braukšanai uz mājām; nav saprotams, vai
viņš viens pats varēja uzcelt māju.**
Šāda **vai** vietā nelieto **ja**, (tulkojot to
no angļu valodas *if*). NEPAREIZI *es nezinu,
ja viņš to darīs.* Pareizi: **es nezinu, vai
viņš to darīs.**

vai un jeb sk. **jeb** un **vai**

vainags NE *vaiņags*

vairāk, vairāki/-as sk. **daudz, vairāk**
(nelokāmi numerāļi) un **daudzi/-as,
vairāki/-as** (lokāmi numerāļi)

vairāk (adv.) sk. **daudz, vairāk** un **vairs**
(adverbi)

vairāk-: **vairākbalsīgi, vairākkārt,**
vairākzilbīgs vārds, vairāksolišana
u.c.

vairs (adv.) sk. **daudz, vairāk** un **vairs**
(adverbi)

vajadzības izteiksme sk. **debitīvā**

vajadzēt: **man, tev** utt. **vajag,**
vajadzēja, vajadzēs Ja **vajadzēt**
objekts ir lietvārds, liec to ģenitīvā:
mums vajadzēja padoma; mīklai vajadzēs
rauga; meitai muižas nevajag.

vajag iet **jāiet**

valsts, valstij, ģen. **valsts** daudzskaitļa
ģenitīvā **valstu**

valstsvīrs, valstsvīram, ģen. **valstsvīra**

var būt un **varbūt**

var būt (*var gadīties*), **ka šodien līs**
lietus;

varbūt tu vari mani aizvest uz veikalu.

varavīksne NE *varavīksne*

varavīksnene (acij)

vārds Lieto ar nozīmi valodas vienība,
izteikums, solījums, cilvēka, dzīvnieka
vai vietas nosaukums; daudzskaitlī: *īss*
teksts ar pārdabisku spēku, piem.,
valodas vārdu krājums; mīļi vārdi;
ievada vārdi; turēt vai lauzt doto

vārdu; saukt kādu vārdā; buṛamie vārdi.
NELIETO ar nozīmi lamāt vai mēdīt,
piem., *Liene saskaitās un sāka mani saukt vārdos.*

vārdu dalīšana pārņemšanai nākošajā rindā

Pārņemot vārda daļu nākošajā rindā, dali vārdu zilbēs vai sastāvdaļās:

1. nedali vienzilbes vārdus, piem., **acs, auksts, bērns, ciets, draugs, liels, mezgls, vēls;**

2. ja vārda pirmajā zilbē tikai viens burts, neatdali to no pārējā vārda, piem., **ala, ēka, ēna, ire, ola, ūdens;**

3. nešķir saliktus līdzskaņus dz, dž, ch, ja tie apzīmē vienu skaņu, piem., **da-dzis, vana-dziņš, vi-džināt, če-chi, tro-chajs;**

4. dalot vārdus pa zilbēm, skaties, cik līdzskaņu ir starp patskaņiem:

a. ja viens līdzskanis, tad tas rakstāms nākošajā rindā, piem., **jau-ki, kā-ja, ce-kuls;**

b. ja divi līdzskaņi, tad viens rakstāms iepriekšējā, otrs nākošajā rindā, piem., **pul-cēties, vedek-la, samak-sa;**

c. ja trīs līdzskaņi, tad viens rakstāms iepriekšējā un divi nākošajā rindā, piem., **aus-trumi, kar-stums, rak-sti, veik-smīgs;** ievēro tomēr, ka līdzskaņa m, n, l, r savienojums ar b, d, g, k, p, t nav dalāms, tāds savienojums paliek iepriekšējā rindā, un nākošajā ir tikai viens līdzskanis,

piem., **celt-ne, gulb-ji, sting-ri, stumb-ri;**

d. ja četri līdzskaņi, tie dalāmi pa divi katrā rindā, piem., **atvilkt-ne, dzirk-stele, pirk-sti, zvirg-zdi;**

5. dalot vārdus pa to sastāvdaļām:

a. dali salikteņus to sastāvdaļās, piem., **arod-zīme, augš-gals, Gaŗezers, jāņ-uguns, rakst-vedis, sēts-vidus, uguns-kurs, Vents-pils, Vidzeme;**

b. atdali priedēkļus no pārējā vārda, piem., **aiz-iet, at-aust, ne-glīts, pie-pildīties, sa-gaidīšana;**

c. atdali no pārējā vārda izskaņas -dams/-dama, -gans/-gana, -nieks/-niece, -nīca, -šana/-ās, -tala, -tuve/-tava, piem., **griez-dams, zil-gans, rakst-nieks, dārz-niece, burt-nīca, birz-tala, vērp-tuve.**

veikt remontēšanu **remontēt**

vēl NE vel

vēlēt

vēlēt (prezidentu u.tml.) tagadne: es **vēlēju**, tu **vēlē**, 3. persona **vēlē**, mēs **vēlējam**, jūs **vēlējat**;

vēlēt (laimi, panākumus u.tml.) tagadne: es **vēlu**, tu **vēli**, 3. persona **vēl**, mēs **vēlam**, jūs **vēlat**. Pagātne un nākotne vienādas.

verbi ar celma patskani -ī-

1. II konjugācijas verbos, piem., **medīt: medi, mediĵa, medīs** gaŗais celma patskanis **-ī-** parādās visās verba un no verba atvasinātās formās:

tagadne: es **mediĵu**, tu **medi**, 3. persona **medi**, mēs **mediĵam**, jūs **mediĵat**;

pagātne: es **mediĵu**, tu **mediĵi**, 3. persona **mediĵa** utt.;

nākotne: es **medišu**, tu **medisi**, 3. persona **medīs** utt.;

mediĵams, mediĵam, mediĵot, mediĵis/-usi, medi-dams, nomedīts, medišana, mediĵums.

Pie šīs grupas pieder arī verbi **baŗities (baŗijos, baŗijies, baŗijas, baŗijamies, baŗijaties), blēdīt, dzirk-stīt, kristīt, ķēzīt, pestīt, sunīt, zeltīt, zibsnit**;

2. III konjugācijas verbos, piem., **lasīt: lasa, lasiĵa, lasīs** gaŗais celma patskanis **-ī-** neparādās tagadnē un no tagadnes celma atvasinātajās formās, bet parādās pagātnē un nākotnē, un to atvasinājumos:

tagadne: es **lasu**, tu **lasi**, 3. persona **lasa**, mēs **lasām**, jūs **lasāt**;

pagātne: es **lasiĵu**, tu **lasiĵi**, 3. persona **lasiĵa**, mēs **lasiĵām**, jūs **lasiĵāt**;

nākotne: es **lasišu**, tu **lasisi**, 3. persona **lasīs**, mēs **lasisim**, jūs **lasisit**;

*lasāms, lasām, lasot, lasījis/-usi,
lasīdams, lasīts, lasīšana, lasījums;*

3. verbus *cienīt, mērit, pētīt, svētīt, veltīt, vēstīt, vētīt* var locīt gan pēc II, gan pēc III konjugācijas parauga, piem., es *pētīju* vai *pētu*, tu *pētī* vai *pēti*, 3. persona *pētī* vai *pēta*, mēs *pētījam* vai *pētām*, jūs *pētījat* vai *pētāt*. Ieteicamākas pirmās formas.

verbs = norisenis

*vēsts, vēstīj, ģen. vēsts dsk. ģen.
vēstu, arī vēšķu*

vēstules nobeiguma fražu paraugi

formālās vēstulēs: *Ar cieņu; Cienā;
Dziļā cienā; Patiesā cienā;*

neformālās vēstulēs: *Ar labām dienām; Ar
labdienām; Ar sveicienu/-iem; Ar mīļu/-
iem sveicienu/-iem; Ar sirsnīgu/-iem
sveicienu/-iem; Ar vislabāko/ -ajiem
novēlējumu/-iem; Ar mīlestību;
Draudzībā; Patiesā draudzībā; Draudzībā
un pateicībā; Mīlestībā; Sirsnībā;
Sirsnīgi Jūs/Tevi sveicinā-dams/-a; Visu
labāko Jums/Tev novēlēdams/-a u.c.*

Ja nobeiguma frazē ir divdabis, aiz tās
liekams kommits, citādi starp nobeiguma
frazi un parakstu nav pieturas zīmes.

vēstules uzrunas paraugi

Godājamais (Cienījamais) Gulbja kungs!

*Godājamā (Cienījamā) Gulbja/Gulbes
kundze!*

Godājamā (Cienījamā) Gulbes jaunkundze!

Godājamais (Cienījamais) profesors!
(direktors! mācītājs! rakstnieks!
u.c.)

Godājamā (Cienījamā) profesore!
(direktrise! doktore! mācītāja!
rakstniece! u.c.)

Godājamais profesors (direktors,
doktors, mācītājs, rakstnieks u.c.)
kungs!

Godājamā profesore (direktrise,
mācītāja, rakstniece u.c.)
kundze!

Cienījamais profesors Kauliņš! Cienījamā
profesore Freiberga!

Godājamais mācītājs Vīksne un Vīksnes
kundze!

Cienījamais doktors Galdiņš un doktore
Galdiņa!

Cienījamā dzejniece Astrīde Ivaska!

Ļoti godājamā Astrīde Ivaska!

Mīlais rakstnieks Klīdzējs! Mīlā Silvija
Šteinere!

NELIETO tai pašā uzrunas frazē titulu,
uzvārdu un vārdus *kungs/*
kundze/jaunkundze, piem., *Godājamais doktors*
Zusnes kungs! Nesāisini vārdus uzrunā,
piem., *God. Kauliņa kgs! Cien. Bērza kdze!*

Sk. arī **uzruna; uzvārdi** un uzrunas
PRAKTISKO RAKSTU PARAGOS

vidūtājs **starpnieks**

vienpadsmit (NE *vienpacmit*) līdz **deviņpadsmit**
ir nelokāmi vārdi: **man ir vienpadsmit**

draugu; viņš man atsūtīja piecpadsmit rožu.

Nominātīva un akuzātīva vietā pie šiem numerāļiem parasti lieto ģenitīvu: *vienpadsmit rožu (arī rozes), piecpadsmit draugu (arī draugi).*

Ja numerāļu **vienpadsmit** līdz **deviņpadsmit** priekšā ir kāds pronōmens vai prepozīcija, tad nelieto ģenitīvu, bet vajadzīgo locījumu: *šīs piecpadsmit rozes ir skaistas; es ielūgšu tos piecpadsmit draugus, ar kuriem kopā mācījos.*

Lieto datīvu un lokātīvu, kad to prasa teikuma saturs: *darbs te būs divpadsmit gadiem; ieliksīm rozes piecpadsmit vāzēs.*

Ja šos numerāļus lieto, runājot par pulksteņa laiku, tiem pievieno daudzskaitļa datīva un lokātīva galotnes: *mēs strādāsim līdz vienpadsmitiem; mēs būsim mājās divpadsmitos; vilciens pienāks pēc sešpadsmitiem.*

vienpēdiņās ('...') liec atkārtotu teikumu cita atkārtota teikuma vidū, piem., *Tēvs bārās: "Ja tu man vēlreiz teiksi 'man nepatīk mācīties', tad es tev nemaksāšu skolas naudu."* Sk. arī **pēdiņās ("...")**.

vienreizējs vai vienreizīgs sk. **-ējs** un **-īgs**

viens NELIETO artikula nozīmē, piem., *man bija viens sapnis.* Pareizi: ***man bija sapnis.***

viens aiz otra; viens bez (no, pie, pēc utt.) otra NE *aiz viens otra, bez (no, pie utt.) viens otra*

viens ar otru; viens ap (caur, gar, par utt.) otru NE *ar viens otru, ap (caur, gar, par utt.) viens otru*

viens kopā ar **otrs** nozīmē *abi savstarpēji*, piem., ***brāļi bieži viens otru apciemoja; viņi bija draudzīgi viens pret otru.*** NELIETO, runājot par vairāk nekā divām personām, piem., *visi sarunājās viens ar otru.* Pareizi: ***visi sarunājās cits ar citu.***

vienskaitlis vai daudzskaitlis? sk. lietvārds ar diviem vai vairākiem apzīmētājiem; particips ar diviem vai vairākiem darbības veicējiem; izteicējs pie 2. un 3. personas teikuma priekšmetiem un uzvārdi C. divas personas ar vienādiem uzvārdiem

viesis, viesim, ģen. viesā - loki bez mīkstinājuma

viesistaba, viesizrāde, vieskoncerts, vieslektors, viesprofesors

vietniekvārdi sk. **pronōmeni**

vilināt un viļināt

vilināt - ar solījumiem vai kārdinājumiem aicināt, piem., ***ceļojumu***

biroja aģenti mani vilina braukt uz Eiropu.

viļināt - grozīt, velt uz priekšu un atpakaļ, piem., **viļināt kumosu mutē** vai **zīmuli pirkstos; apviļināt gaļu miltos.**

viņš/-a, tas/-ā Pronōmens **viņš/-a** nav attiecināms uz nedzīvām lietām. NEPAREIZI: *krēsls ir salūzis, viņš jāmet ārā.* Pareizi: **tas jāmet ārā.** Runājot par cilvēkiem, dzīvniekiem un personificētām nedzīvām lietām vai parādībām, vari lietot **viņš/-a** vai **tas/-ā**, piem., **māte ienāk istabā, viņa ir priecīga** vai **tā ir priecīga; vējš piekļauvē pie loga, viņš man stāsta par tālām zemēm.** Sk. arī 3. personas pronōmeni

vīrabrālis, vīramāsa, vīramāte, vīratēvs

virs (virs kā?) lieto ar vienskaitļa ģenitīvu un daudzskaitļa datīvu: **virs mākoņa/ mākoņiem.**

vis, visai, viss

vis (pastiprinājuma partikula): **es tā vis nedomāju; nesmejies vis par manu darbu!**

visai (adverbs) lieto ar nozīmi *ļoti, gluži*: **ciemiņi atnāks visai drīz; šis ir visai grūts darbs;**

viss (pronōmens) lieto

1. lietvārda nozīmē, norādot abstraktu kopuma nojēgumu, piem., **viss ir jauks vasarā; visu nekad nevar izrunāt; visam**

reiz pienāk beigas; viss ir jau izlemts.
Šādā lietojumā vārdam **viss** ir tikai vīriešu dzimtes vienskaitļa locījumu formas, bet nav sieviešu dzimtes un nav daudzskaitļa;

2. lietvārda nozīmē, norādot personu vai priekšmetu kopumu, piem., **visiem pa prātam nevar izdarīt; tas ir jau visiem zināms.** Šādā lietojumā vārdam **viss** ir sieviešu un vīriešu dzimtes daudzskaitļa locījumu galotnes;

3. lokāma adjektīva nozīmē vienskaitlī un daudzskaitlī kā apzīmētāju pie konkrētiem vārdiem, piem., **viss mežs, visi meži; visa nedēļa, visas nedēļas; visām sievietēm ir balss tiesības** u.c. Šādā lietojumā vārdam **viss** ir lokāmās galotnes abās dzimtēs un abos skaitļos.

NELIETO vārdu **viss** adjektīva nozīmē, runājot par abstraktiem jēdzieniem.
NEPAREIZI: *visā drīzumā, visā īsumā, visā pilnībā.*
Pareizi: **ļoti drīz** vai **visai drīz, ļoti īsi** vai **visai īsi, pilnīgi.**

vis-: visapkārt, visgažām, vismaz, vispirms, visskaistākais, visspēcīgs, visvarenība, visvisāds, vizzinis u.tml.

visā mierā **mierīgi**

visā nopietnībā **ļoti nopietni**

visā pilnībā **pilnīgi**

vispār un **vispārīgi**

Lieto **vispār** ar nozīmi visādā ziņā, jebkādos apstākļos, piem., **smēķēt**

nometnē vispār aizliegts; lietojot kopā ar noliegumu, vārds **vispār** nozīmē - nekādā ziņā, nekādos apstākļos, piem., **ar tevi vispār nav ko runāt.**

Lieto **vispārīgi**, runājot par kaut ko, kas ir ļoti plašs, bez sīkumu jeb detaļu pieminēšanas, piem., **saimnieks runāja vispārīgi par lauku darbiem; tēvs vispārīgi stāsta par savu dzīvi.**

vispirms (laika adverbs) NE *pirmais* , piem., **vispirms nomazgā rokas, tad nāc pie galda,** NE *pirmais nomazgā rokas [..]* Sk. arī **pirmais**

vispārējs vai vispārīgs sk. **-ējs** un **-īgs**

vj sk. **līdzskaņu b, m, p, v savienojumi ar -j-**

vokātīva formas sk. **uzruna**

Z

zem (zem kā?) lieto ar vienskaitļa ģenitīvu un daudzskaitļa datīvu tikai vietas nozīmē, piem., **suns sēž zem galda, cilvēks stāv zem koka.** NELIETO **zem** šādos savieno-jumos: *grāmata zem virsraksta, romāns zem nosaukuma, viņš to uzskata zem sava goda, zem tādiem noteikumiem, aizdod naudu zem paraksta, bērni zem 10 gadiem, zem cita vārda.* Pareizi: **grāmata ar virsrakstu, romāns ar nosaukumu, viņš uzskata to sev par negodu, ar tādiem noteikumiem, aizdod naudu pret parakstu, bērni līdz 10 gadiem, ar citu vārdu.** Sk. arī prepozīcijas ar vienskaitļa ģenitīvu

zibens, zibenim, ģen. zibens sk. arī **-s**
galotne vien-skaitļa nominātīvā un
ģenitīvā vīriešu dzimtes lietvārdiem

Ziemassvētki, Ziemsvētki NE *Ziemas svētki*

zināt: zina, zināja, zinās; tagadnē: es
zinu, tu zini,
3. persona **zina, mēs zinām, jūs zināt;**
zināms, jāzina. Sk. arī **-ā-** un **-a-** verbu
galotnēs

zumma **summa**

Ž

ž sk. līdzskaņu **d, t** un **st** mija ar **ž, š**
un **š/šķ**

žēl un **žēli**

žēl verbs ar darbības pārdzīvotāju
datīvā: **man žēl, ka tā notika;** ja seko
papildinātājs, to liec ģenitīvā: **viņam**
žēl izniekotā laika; mums žēl slimā
kaķēna;

žēli (adverbs, apzīmē verbu): **bērns**
žēli noskatījās; kaķēns žēli ņaudēja.

NEPAREIZI: *man bija žēli, ka tā notika.*

žurnāls, žurnālists NE *žurnalists*

PRAKTISKO RAKSTU PARAugI
(Uzrakstījusi Sandra Kronīte-Sīpola)

Vēstule

Detroitā 1997. g. 3. janvārī

Ļoti cienījamais (-ā) Bērziņa kungs (kundze)!
(vai [Augsti] godājamais (-ā))

Rakstu Jums Latviešu skolotāju kopas (Mičiganā) uzdevumā. Šī gada 12. aprīlī mūsu kopa ir iecerējusi sarīkot skolotāju semināru ar galveno tematu: "Kā latviešu skolās mācīt latviešu valodas nepratējus?" Ievērojot to, ka mūsu sabiedrībā arvien vairāk ir tādu bērnu, kas, auguši divtautību ģimenēs, neprot runāt latviski, bet tomēr vēlas būt kopā ar citiem latviešu bērniem latviešu skolā, mēs domājam, ka šis ir ļoti aktuāls jautājums. Zinādami Jūsu pieredzi un panākumus, iesaistot šādus bērnus Jūsu pilsētas Latviešu centra skolā, ceram, ka būsiet ar mieru piedalīties mūsu seminārā ar referātu, kā arī piedalīties paneldiskusijās kopā ar citiem referentiem, lai būtu iespējama domu izmaiņa.

Ļoti gaidīsim kā Jūs, tā arī citus Jūsu pilsētas Latviešu centra skolas skolotājus.

Gaidīsim drīz Jūsu atbildi, ne vēlāk kā līdz 15. februārim.

Jūs cienīdama, (cienīdams)
Austra Kalna (Jānis Kalns)
Latviešu skolotāju kopas sekretāre(-s)

Lūdzu ievērojet:

1. Datums latviešu valodā rakstāms citādi nekā angļu un vācu valodā; tas jāšāk ar gadu, tad seko diena un mēnesis.
2. Pēc vietas norādes, datuma un paraksta nav jāliek punkts.
3. Pēc uzrunas jāliek izsaucejs (!), ne kōls (:)
kā angļu valodā.

4. Vēstulēs vārdi *tu* un *jūs* jāraksta ar lielo burtu. Ja *jūs* attiecas uz divām vai vairākām personām, tad *jūs* jāraksta ar mazo burtu. Ar *Tu* uzrunā tikai draugus un radniekus, ar *Jūs* mazāk pazīstamus cilvēkus.
5. Organizāciju un biedrību nosaukumos tikai pirmais vārds jāraksta ar lielo burtu, izņemot, ja organizācijas nosaukums sastāv no diviem īpašvārdiem, piem., *Daugavas Vanagi*.

Apsveikums

1997. gada 20. maijā

Mīlie draugi!

Priecājamies par jūsu dēla Nikolaja piedzimšanu un no sirds apsveicam jaunus vecākus. Lai Dievs dod, ka Nikolajs izaugtu par krietnu latvieti savai ģimenei un tautai par godu.

Mīlestībā

Vija un Arturs

1997. gada 18. aprīlī

Apsveicam Tevi, Uldi, Tavā 40.* dzimšanas dienā! Novēlam turpmāk labu veselību, izcilas sekmes darbā un laimīgu ģimenes dzīvi!

Draudzībā

Anda un Māris

* Šeit ir vajadzīgs punkts, jo 40. ir kārtas skaitlenis.

Līdzjūtības vēstule

1997. gada 7. martā

Mīlā Anna, mīlais (jeb mīlo) Jāni!*

Vēlos izteikt visdziļāko (jeb vissirsnīgāko) līdzjūtību par jūsu mīlā tēva aiziešanu mūžībā.**
Lai Dievs jūs svētī un stiprina šinī grūtajā laikā. Lūgšu Dievu par jūsu ģimeni.

Sirsnībā***

Raitis

* Var saīsināt un uzrunā rakstīt **Mīlie draugi!**

** Var teikt **aiziešanu aizsaulē** jeb **nāves gadījumā**.

*** sk. arī tekstā **vēstules nobeiguma fražu paraugi** un **vēstules uzrunas paraugi**

Apsveikumus, vēstules, ielūgumus u.c. var kuplināt ar tautasdziesmu, minot tās numuru, vai ar kādu dzejoli.

Ielūgums

1997. gada 3. maijā

Godājamais Pētersona kungs!

Laipni lūdzam Jūs pagodināt mūs ar piedalīšanos mūsu vīra un tēva Jāņa Bērziņa 70 gadu dzimšanas dienas jubilejā 1997. gada 2. jūnijā pulksten 5.00 pēcpusdienā, 1545 Sharon, Livonia, Michigan.

Patiesā cieņā

Vija Bērziņa ar ģimeni

Lūdzu atbildiet Vijai Bērziņai līdz 1997. gada 25. maijam.

Lūdzu ievērojiet:

1. Datums jāskā ar gadu, tad seko diena un mēnesis. Formālā ielūgumā vārdus nesaisina.
2. Pēc verba *pagodināt* jālieto akuzatīvs.
3. Jālieto pavēles izteiksme, pieprasot atbildi.

Ielūguma pieņemšana

1997. gada 18. maijā

Mīļā Bērziņa kundze!

Liels paldies par ielūgumu uz Jūsu vīra 70*
gadu jubileju. Ar vislielāko prieku ieradīšos
svinībās. Uz redzēšanos!

Dainis

* Šeit nav vajadzīgs punkts, jo 70 ir pamatskaitlenis, nevis
kārtas.

Ielūguma noraidīšana

1997. gada 25. maijā

Mīļā Bērziņa kundze!

Sirsnīgs paldies par ielūgumu uz Jūsu vīra 70
gadu jubilejas svēībām. Diemžēl* nevarēšu
ierasties citu pienākumu dēļ. Kaut gan nosūtīšu
rakstveida apsveikumu, lūdzu nododiet viņam no
manis arī sveicienu un labus vēlējumus.

Sirsnībā

Dainis

* **Diemžēl**, nevis *par nožēlošanu*.

Neformāls ielūgums

1997. g. 15. maijā

Sveiki, golfisti! (Esiet sveicināti, golfisti!)

Ņujorkas latviešu golfa klubs rīkos savu
gadskārtējo Ādolfa Augstkalna piemiņas golfa
turnīru 1997. g. 6. un 7. jūlijā. Dalības maksa
\$60 abām dienām, ieskaitot vakariņas. Lūdzu
atsūtīt savu dalības maksu līdz 1. jūlijam.

Visi mīļi gaidīti!

Ņujorkas golfistu vārdā

Valdis Jākabsons

Atsauksme

1997. gada 14. aprīlī

Godājamā Kursas vidusskolas direktriese!

Antra Bērziņa ir ļoti apdāvināta un centīga studente, un esmu pārliecināta par viņas spējām labi strādāt Kursā. Antra izcili pārzina latviešu literātūru un gramatiku, un viņu arī ļoti interesē bērnu audzināšana un mācīšana. Pagājušā vasarā viņai bija labi panākumi, strādājot par pirmās klases audzinātāju Gaŗezera vasaras vidusskolā. Iesaku pieņemt Antru par skolotāju.

Jūs cienīdama,

Vēsma Kalniete

Gaŗezera vasaras vidusskolas skolotāja

Lūdzu ievērojiet:

1. Spējas, nevis *kvalifikācijas*.
2. Labi vai sekmīgi strādāt, nevis *efektīgi*.
3. Ieteikt, nevis *ierosināt*.
4. Pieņemt par, nevis *kā* skolotāju.

Lūgumraksts

1997. gada 10. maijā

Ļoti godājamā Gaŗezera vasaras vidusskolas direktriese!

Vēlos strādāt par audzinātāju Gaŗezera vasaras vidusskolā nākamajā vasarā. Pati beidzu vidusskolu pirms četriem gadiem, tāpēc labi pārzinu vidusskolas dzīvi un dienas gaitas. Kopš vidusskolas beigšanas divas vasaras strādāju bērnu nometnē par audzinātāju un ieguvu vērtīgu pieredzi, kā sekmīgi strādāt ar jauniešiem. Apzinot, ka ar vidusskolas vecuma jauniešiem būs citāds darbs nekā bērnu nometnē, tomēr domāju, ka spēšu to veikt.

Jūs cienīdama,

Aina Vilciņa

Lūdzu ievērojiet:

1. Strādāt par audzinātāju, nevis *kā audzinātāja*.
2. Sekmīgi, nevis *efektīgi* strādāt.

Bērna piedzimšanas ziņojums

Ar vislielāko prieku paziņojam mūsu pirmā bērna Nikolaja Dāvida piedzimšanu šī gada 3. maijā Klīvlendē, Ohaijo.

Uģis un Anna Bērziņi

Nikolaja svars: 8 mārciņas, 2 unces;

gaņums: 20 1/2 collu.

Biografija

Mans vārds ir Antra Bērziņa, un es dzīvoju 220 Flower Lane, Holland, MI 49999. Esmu dzimusi 1976. gada 20. jūlijā. Gāju Farmingtonas pamatskolā un vidusskolā un to beidzu 1994. gada pavasarī. Mācījos arī Detroitas latviešu sestdienas skolā un Gaņezera vasaras vidusskolā, ko beidzu 1995. gadā. Esmu mācījusies arī trīs latviešu literatūras kursus Rietummičiganas universitātē. Esmu Amerikas latviešu jaunatnes apvienībā, dejoju tautas deju grupā, piedalos latviešu teātra izrādēs un piederu pie korporācijas Gundega. Pašlaik mācos Kalamazū kolledžā tieslietas un humānitarās zinātnes.

Lūdzu ievērojiet:

1. Beidzu, nevis *matrikulēju* vai *graduēju* vidusskolu.
2. Esmu apvienībā vai esmu apvienības biedre, nevis *sastāvu apvienībā*.
3. Piederu pie korporācijas, nevis *piederu korporācijai*.
4. Mācos skolā, nevis *apmeklēju skolu* vai *kolledžu*.

Biografijā vēlams iekļaut šādu informāciju:

Vārds, uzvārds

Adrese

Izglītība -vispārīgā un latviskā

Intereses

Sevišķi talanti

Ģimenes apstākļi

Darbība latviešu sabiedrībā

Protokols

Protokolā jāiekļauj:

organizācijas nosaukums
sapulces veids (gada sapulce, valdes sēde utt.)
laiks, datums, vieta
sapulces vadītāja vārds
sapulces sekretāra vārds
sapulces dalībnieku vārdi vai skaits
iepriekšējās sapulces protokola apstiprināšana
ziņojumi un lēmumi
turpmākais darbs un ierosinājumi
nākamās sapulces datums, laiks, vieta
sapulces beigšanas laiks
sapulces vadītāja un sekretāra paraksti

Pilnsapulces paraugprotokols

Mičiganas skolotāju biedrības pilnsapulce notiek 1995. gada 2. oktobrī 694 Tree Lane, Grandrapidos, Mičiganā. Sapulci sāk 7.00 pēcpusdienā. Sapulcē piedalās 15 dalībnieku (šeit var arī minēt vārdus). Par sapulces vadītāju izrauga/ievēlē Annu Kalnu, par sekretāru Jāni Bērziņu.

Jānis Bērziņš nolasa ierosināto darba gaitu:

1. Iepriekšējās sēdes protokola pieņemšana
2. Valdes locekļu ziņojumi
3. Saņemtie raksti
4. Izsūtītie raksti
5. Jaunās valdes kandidātu izraudzīšana
6. Jaunās valdes un revīzijas komisijas vēlēšanas
7. Turpmākās darbības ieteikumi
8. Dažādi jautājumi.

Sapulce apstiprina ierosināto darba gaitu (vai pieņem ar maiņām).

1. Iepriekšējo protokolu pieņem bez maiņām.
2. Tā kā valdes locekļu ziņojumi bija jau iepriekš rakstveidā izsūtīti, tos atsevišķi vairs sapulces priekšā nelasa.

3. Skolas gada darbības pārskati saņemti no visām Mičiganas latviešu sestdienas un svētdienas skolām.
 4. Rakstveida apsveikumi nosūtīti A. Ezeram un B. Ogam, atzīmējot viņu 20 gadu darbību par skolotājiem.
 5. Par valdes kandidātiem min: Māri Zaķi, Rutu Ozoliņu, Guntaru Sīpolu, Ainu Bērziņu, Imantu Daku un Kaiju Slempi. Kaija Slempe savu kandidātūru atsauc.
Aizklātā balsošanā ievēlē: Māri Zaķi, Rutu Ozoliņu, Ainu Bērziņu (12 balsis). Kandidātos paliek Guntars Sīpols (8 balsis), Imants Daks (7 balsis).
 6. Par kandidātiem revīzijas komisijai min: Ilzi Ceru, Amandu Grīnu un Guntaru Sīpolu. Visus ievēlē aklamācijās kārtībā.
 7. J. Bērziņš ierosina skolotāju semināra rīkošanu 1997. g. aprīlī. Citi pievienojas Bērziņa ieteikumam un nolemj semināru rīkot. M. Zaķis iesaka lūgt citām skolotāju biedrībām no vidienes, kā arī no tālākām pavalstīm, ziedot iespējami daudz naudas, lai samaksātu semināra izdevumus.
 8. Citu jautājumu vai pārrunu nav. Nākamā pilnsapulce notiks 1997. g. 4. oktobrī. Laiku un vietu izziņos vēlāk.
- Pilnsapulci beidz plkst. 9.30 vakarā.

Aina Kalna, sapulces vadītāja
Jānis Bērziņš, sapulces sekretārs

Nepareizi:

biedri piekrīt runātājam

dienas kārtība

ir dažādi priekšlikumi

izbīda sapulces vadītāju

jautājumi izpaliek

jāpiegriež vērība jaunatnei

Pareizi:

biedri vienās domās ar runātāju

darba gaita

ir dažādi ierosinājumi

ievēlē/izrauga sapulces vadītāju

jautājumu nav

jāveltī vērība jaunatnei

<i>P. kungs nāk ar priekšlikumu</i>	<i>P. kungs ierosina</i>
<i>pacelt jautājumu</i>	<i>jautāt</i>
<i>par kandidātiem uzstāda</i>	
<i>par kandidātiem nozīmē</i>	
<i>par kandidātu izvirza</i>	<i>par kandidātiem/-tu min</i>
<i>sapulce iznes/izved lēmumu</i>	<i>sapulce nolemj</i>
<i>sapulce nāk pie slēdziena</i>	<i>sapulce secina</i>
<i>sapulce nolikta</i>	<i>sapulce notiks</i>
<i>sapulcē ņem dalību 40 biedru</i>	<i>sapulcē piedalās 40</i>
	<i>biedru</i>
<i>sapulci slēdz</i>	<i>sapulci beidz</i>
<i>sekretāru atvieto Z. kungs</i>	<i>sekretāru aizstāj Z. kungs</i>
<i>šo jautājumu izsmēļ visā pilnībā</i>	<i>šo jautājumu pilnīgi izrunā</i>
<i>ziedo jiet pēc iespējas daudz</i>	<i>ziedo jiet iespējami daudz</i>
<i>ziņojumi ienāk rakstiski</i>	<i>ir rakstveida ziņojumi</i>

**TRIMDĀ PIENĒMTĀS RAKSTĪBAS ATŠĶIRĪBAS
NO LATVIJĀ PAŠLAIK LIETOTĀS PAREIZRAKSTĪBAS**

Kā minēts ievadā, "grāmatiņā **Turi pa rokai, iemet aci** lietota 1944. gadā Latvijā pieņemtā un trimdā līdz šim nemainītā pareizrakstība." Galvenās atšķirības no Latvijā pašlaik lietotās rakstības ir r mīkstināšanā un svešvārdu rakstībā.

1. Mīkstinātais **r** lietots visur, kur latviešu gramatiskā sistēma prasa līdzskaņa mīkstinājumu. Sk. izskaidrojumu šķirkli **mīkstinātais r (ŗ)**.

2. Citas atšķirības ir svešvārdu rakstībā:

a. Lietota burtkopa **ch** vārdos, kuŗos oriģinālvalodā **ch**, piem., *architekts, chirurģs/-ģe, chrizantema, čechi, Melancholiskais valsis, psiholoģija, tehnika, tehnisks, trochajs*.

Latvijā šeit lieto burtu **h**: *arhitekts, čehi, Melanholiskais valsis* utt., dažos gadījumos arī **k** vai **ķ**, piem., *krizantēma, ķirurgs/-ģe*.

b. Gaŗie patskaņi atzīmēti un īsie patskaņi lietoti tur, kur gaŗie un īsie patskaņi ir oriģinālvalodā, piem., *akuzātīvs, grāds, -graf-: autografs, ģeografisks; imperātīvs, indikātīvs, komparātīvs, literātūra, lokātīvs, mūzejs, nominātīvs, okeans, prepozīcija, psiholoģija, relatīvs*.

Latvijā šo vārdu rakstība pieskaņota izrunai: *akuzatīvs, grāds, -grāf-: autogrāfs, ģeogrāfisks; imperatīvs, indikatīvs, komparatīvs, literātūra, lokatīvs, muzejs, nominatīvs, prepozīcija, psiholoģija, okeāns, relatīvs*.

- c. Saknēs un piedēkļos paturēti konstantie garumi, piem., *fraze, frazeoloģija; grads, gradācija; mūzika, mūzicēt, mūzikants; schēma, schēmatisks; tema, temats, tematisks.*

Latvijā svešvārdos bieži lieto t.s. lēkājošos garumus, piem., *frāze, bet frazeoloģija; grāds, bet gradācija; mūzika, bet muzicēt, muzikants; shēma, bet shematisks; tēma, bet temats, tematisks.*

- d. Gaŗās o skaņas apzīmēšanai lietots burts ō: *kōls, pronōmens.*

Latvijā gaŗo o skaņu rakstībā neatšķir no īsās: *kols, pronomens.*

- e. Daŗos vārdos paturēti dubultplūdeņi, piem., *antenna, kommats, metalls, paralēlformas, teritorija.*

Latvijā - *antena, komats, metāls, paralēlformas, teritorija.*

- f. Kaut grāmatiņā nav piemēru, trimdas pareizrakstībā, izņemot nedaudzus jau sen ieviesušos svešvārdus, svešvārdos lieto grieķu un latīņu divskaņus *ai, ei, eu, oi*, piem., *aistētika, atmosfaira, archaioloģija, oikūmenisks, paidagogs* utt.

Latvijā šo vārdu rakstība pieskaņota izrunai: *estētika, atmosfēra, arheoloģija, ekumenisks, pedagogs.*

Padomus un paraugus svešvārdu rakstībā Latvijā dzīvojošie grāmatiņas lietotāji var meklēt **Latviešu valodas pareizrakstības vārdnīcā** (Avots Rīgā 1981) un trimdā dzīvojošie - **Latviešu pareizrakstības vārdnīcā** (Amerikas Latviešu Apvienības Kultūras birojs, 1960) vai šīs grāmatas citu gadu iespiedumos.

IZMANTOTĀ LITERĀTŪRA

- V. Bērziņa-Baltiņa **Latviešu valodas gramatika** (sestā izdevuma pirmais iespiedums), Amerikas latviešu apvienības Kultūras birojs 1987.
- Irēna Birzvalka, red. **Angļu-latviešu vārdnīca**, Avots Rīgā 1995.
- L. Ceplītis, A. Miķelsone, T. Porīte, S. Raģe **Latviešu valodas pareizrakstības un pareizizrunas vārdnīca**, Avots Rīgā 1995.
- J. Endzelīns **Dažādas valodas kļūdas**, 4. izdevuma pārspiedums. Izdevuši Al. Kalniņš un L. Puže Čikāgā 1976.
- J. Endzelīns un K. Mülenbachs **Latviešu valodas mācība**, Rīgā 1937, 1939.
- Latviešu valodas komisija **Latviešu valodas vārdnīca**, Amerikas latviešu apvienība 1993.
- Latviešu valodas krātuve **Latviešu pareizrakstības vārdnīca**, Amerikas latviešu apvienības Kultūras birojs 1960.
- Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūts **Latviešu literārās valodas vārdnīca**, 1. - 7₂ sēj., Zinātne Rīgā 1972-1991.
- Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūts **Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika** I un II, Rīgā 1959. un 1962.
- Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūts, A. Blinkena **Latviešu interpunkcija**, Zinātne Rīgā 1969.
- Latviešu valodas pareizrakstības vārdnīca**, Avots Rīgā 1981.
- Latviešu valodas vārdnīca A - Ž**, Avots Rīgā 1987.
- Mirdza Muižniece **Pagalītes**, Sidnejas Latviešu biedrības apgāds, 1986.; **Sietiņš**, Sidnejas

- Latviešu biedrības apgāds, 1988.; **Uguntiņa**,
Sidnejas Latviešu biedrības apgāds, 1985.
- K. Mūlenbachs un J. Endzelīns **Latviešu valodas
vārdnīca**, Čikāgas baltu filologu kopa Čikāgā
1953.-1956.
- The New York Times **Manual of Style and Usage**,
Revised and Edited by Lewis Jordan, Times
BOOKS, 1976.
- Dzintra Paegle, Jānis Kušķis **Kā latvietis
runā...**, Zvaigzne Rīgā 1994.
- E. Soida un S. Kļaviņa **Latviešu valodas inversā
vārdnīca**, LVU Latviešu valodas katedra Rīgā
1970.
- E. Turkina **Latviešu-angļu vārdnīca**, Avots Rīgā
1982.
- VĒSTIS**, žurnāls latviešu valodai, Čikāgas
latviešu valodas pulciņš Čikāgā 1980.-1987.

ZIŅAS PAR AUTORĒM

Lalita Muižniece 1958. g. ieguva bakalaura gradu (BA) angļu un vācu valodā un pedagogijā Rietummičiganas universitātē (Western Michigan University), 1970. g. turpat maģistra gradu (MA) lingvistikā un 1981. g. PhD gradu lingvistikā Mičiganas universitātē (University of Michigan), aizstāvot disertāciju par latviešu bērņu dziesmu lingvistiskā struktūru (LINGUISTIC ANALYSIS OF LATVIAN DEATH AND BURIAL FOLKSONGS). 1967. g. pēc divu gadu neklātienes mācībām pie mag. phil. Rasmus Sinātes izturēja pārbaudījumu par Latvijas neatkarības laika ģimnazijas latviešu valodas un literatūras piecu gadu kursu.

No 1958.-1984. g. L. Muižniece mācīja latviešu valodu un literatūru Kalamazū latviešu skolā bērniem un pieaugušiem. No 1970. līdz 1981. g. Rietummičiganas universitātē mācīja lingvistiku un latviešu valodu, kā arī angļu valodu ārzemju studentiem, no 1981. līdz 1993. g. vadīja Valodu un lingvistikas fakultātes latviešu valodas sekciju ar pilna akadēmiskā gada latviešu valodas programmu. Mācījusi latviešu valodu un literatūru un lasījusi lekcijas vai lekciju ciklus par latviešu valodu, literatūru un folkloru 2x2 un 3x3 nometnēs, skolotāju semināros, AABS konferencēs, Latvijas Universitātē un Latvijas kultūras akadēmijā. Publicējusi rakstus par valodu un grāmatu apskatus žurnālos JAUNĀ GAITA, MĒS, LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS VĒSTIS u.c.

Rasma Dziļleja-Sināte 1942. gadā beigusi Latvijas Universitāti ar mag. phil. gradu baltu filoloģijā un 1955. gadā Mičiganas universitāti ar MA bibliotēku zinībās. Latvijā sākusi strādāt par latviešu valodas skolotāju N. Draudziņas ģimnazijā Rīgā. Vācijā mācījusi latviešu valodu Eslingenas

latviešu ģimnazijā. Amerikā 25 gadi nostrādājusi par bērnu nodaļas vadītāju Ferndales publiskajā bibliotēkā, bet atvaļinājumos un citā "brīvajā laikā" mācījusi latviešu literātūru Gaņezera vasaras vidusskolā, bijusi lektore 6x1 kursus, 2x2 nometnēs un daudzos citos cursos, kā arī gan klātienē, gan neklātienē pati savos privātos cursos mācījusi latviešu valodu grupām un individuāliem studentiem. 1984. gada vasarā mācījusi kursu par Krišjāni Baronu un tautasdziesmām Rietummičiganas universitātē.

PUBLIKĀCIJAS: raksti par latviešu literātūru un valodu un grāmatu apskati periodikā. MAZPUTNIŅAM Rasma Sināte rakstījusi latviešu rakstnieku dzīves stāstus, kā arī nodaļu "Valodas padomiņi". Pašlaik Rasma Sināte rediģē Detroitas latviešu informācijas biļetenu VĒSTIS un raksta VĒSTĪS "Valodas lappusi".

Sandra Kronīte-Sipola dzimusi 1957. gadā Klīvlendē, Ohaijo, dzīvo "Farmington Hills" pilsētā Mičiganā. 1978. g. viņa ieguva bakalaura gradu Vūstera kolledžā (College of Wooster, Wooster, Ohio) bioloģijā un psiholoģijā un pēc tam ir strādājusi par vidusskolas skolotāju. Vairākus gadus bija audzinātāja Gaņezera bērnu nometnē un darbojusies arī 3x3 nometnēs Gaņezērā. Latviešu valodu mācījusies privātkursā pie mag. phil. Rasmās Sinātes.

SATURA RĀDĪTĀJS

Priekšvārds 3. izdevumam	1
.	
Pateicības	3
.	
.	
Gramatisko nosaukumu vārdnīciņa	4 - 5
.	
Šķirkļu saraksts pa lappusēm	i-xi
.	
A, Ā - Ž	6 - 145
.	
.	
Praktisko rakstu paraugi	146 - 154
.	
Trimdā pieņemtās rakstības atšķirības no Latvijā pašlaik lietotās pareizrakstības	155 - 156
.	
Izmantotā literatūra	157
.	
.	
Ziņas par autorēm	159
.	